

TENKİD

MISIR'A GİDEN GEMİYE RADOVİŞTE'DE KÖMÜR İKMALİ YAPTIRMAK

Mehmet Ali BEYHAN*

Yazma bir metin niçin neşre hazırlanır? Metni gün ışığına çıkararak literatüre kazandırmak, ilim âleminin istifadesine sunmak, bir boşluğu doldurmak için. Bunun için de öncelikli iş, metnin anlaşılması ve hatasız okunmasıdır. Şahıs isimlerini, yer adlarını doğru okumak; verilen bilgileri tahkik etmek, metni notlarla anlaşılır hale getirmek, metin neşrinin temel prensiplerindedir. Metin tek nüsha olabileceği gibi; birden fazla nüsha da olabilir. Eğer metnin birden fazla nüshası varsa ve müellif nüshası mevcut değilse bu nüshalar arasındaki farklar tesbit edilir, eksikleri giderilerek başvurulabilir bir kaynak elde edilir. Metin neşrinde amaçlanan budur. Eğer metin, sadece günümüz harfleriyle yazıya aktarılmışsa bu bir çeviri yazıdır; metin neşri değildir.

Metin neşri zor iştir; aceleye gelmez, sabırlı bir çaba gerektirir; metin üzerinde düşünerek, cümleleri anlayarak hazmetmek lâzımdır. Çünkü bu işte çözülmesi gereken iki problem vardır: Birinci problem, metnin doğru okunması ve yanlışsız yazıya aktarılmasıdır. İkinci problem, metnin doğru anlaşılmasıdır. Esasen bu iki problemin çözümü birbirine bağlıdır, birbiriyle ilişkilidir: Metnin doğru okunması, cümlelerin anlaşılmasıyla mümkündür. Dolayısıyla metin tekrar tekrar okunur, kontrol edilir, düzeltilir; kusursuz bir metin ortaya konulmaya çalışılır. Hangi dilden olursa olsun, bir metni neşre kalkışan kişi filolojik donanımına sahip olmalıdır. Söz konusu metin, Osmanlı Tarihi'ne aitse, her şeyden önce Osmanlıca'ya hâkim olmak lâzımdır; kelime bilgisi, Arapça-Farsça dilbilgisi kuralları, en azından Osmanlı Türkçesi'ne yansıyan kuralların bilinmesi bu iş için ön şarttır. Mezîdün-fih masterlar bilinmiyorsa metin okunamaz, doğru okunamaz. "Tefîl" ile "tefâ'ul" masterları arasındaki imlâ ve anlam farkı bilinmiyorsa "tezevvüc"ün, tezvîc; "tahakkuk"un, tahkîk; "teessür"ün, te'sîr okunması kaçınılmaz olur. İsm-i fâil ile ism-i mef'ûlün ne olduğu, ne işe yaradığı bilinmiyorsa, kelime "müeyyed" okunacağı yerde "müeyyid"; "müddahar" müddahir okunur, ya da tersi olur ve bu durumda cümlelerin anlamı bozulur. Terkipler, yani Arapça-Farsça tamlamalar,

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, mehmetalibeyhan@yahoo.com

Osmanlıca metinlerde önemli bir yer tutar. Metin okunurken terkip yapılması gereken yerde yapılmıyorsa ya da gereksiz terkipler yapılyorsa cümlenin anlamı değişir.

Lügat bilinmelidir: Başka bir ifade ile geniş bir kelime haznesine sahip olmak, harflerin kaligrafik inceliklerine vâkıf olmak lâzımdır. Aksi takdirde “fakire”yi “hakire”; “müstantik”ı “mıntıka”; “kerih”i “giryeye”; “münferid”i “mutazarrır”; “gâyât”ı “gâzât”; “mahzar”ı “mazhar”; “hazakat”ı “sadakat” okumak kaçınılmaz olur. Metni okumaya çalışanın, eğer kelime bilgisi yoksa, ya da yeterli düzeyde değilse sözlükler ona fazla bir yardım sağlamaz ve kelimeler yanlış okunur. Cümleler anlaşılmadan aktarılyorsa “istingâh” pekâla “istinkâh” okunabilir. Metinlerdeki Türkçe asıllı kelimelerin imlâsını bilmek gerekir. İmlâ bilinmiyorsa “getirmek” ile “götürmek”; “götürmek” ile “göndermek” mastarları birbirleriyle karıştırılır, yanlış okunur. Türkçe iyi bilinmiyorsa bu mastarların anlamları, işlevleri de bilinmiyor demektir.

Tarih bilmek gerekir; metnin anlaşılması önemli ölçüde bu bilgiye bağlıdır. Asgari olarak metnin ait olduğu devrin siyasi olaylarına vâkıf, tarih terminolojisine hâkim olmak şarttır. Yazma metinlerde, maruf olmayan yer adları, şahıs isimleri önemli bir problem teşkil ederler. Bu problem sadece yazma metinler için değil, matbu metinler için de söz konusudur. Problemin çözümü, tarihî coğrafya ve biyografi bilgisine bağlıdır. Tarihî coğrafya bilinmiyorsa yer adları doğru okunamaz. Biyografik malumat, metinde geçen şahıs isimlerinin doğru okunmasını, kimliklerinin tesbit edilmesini sağlar. Aksi takdirde şahıs isimleri yanlış okunur. Bibliyografya bilgisi, her araştırma alanı için gereklidir; ama tarih alanı için daha çok gereklidir. Metin neşrinde karşılaşılan problemlerin çözümünde bibliyografik bilginin büyük katkısı vardır; hedefe sağlıklı ve hızlı ulaşımı sağlar. Bu bilgilere ek olarak, yazma metinler için harflerin kaligrafik özelliklerini bilmek lâzımdır. Metni neşre hazırlayanların bu hususiyetlere sahip ve donanımlı olması şarttır. Dahası, basım aşamasındaki metni okuyacak editörün de önüne gelen metnin eksiklerini görebilmesi, yanlışlarını düzeltebilmesi için bu donanıma sahip olması gereklidir.

Osmanlı Tarihi, kaynak bakımından zengin bir alandır: Tarihin hemen her dönemi için kütüphanelerimizde, başka ülke kütüphanelerinde pek çok yazma metin vardır. Bunların bir kısmı akademik çalışmalara konu olmakta, bu çalışmalar çerçevesinde neşirleri yapılmaktadır. Matbu metinlerin büyük bir kısmı da yeni harflere aktarılmakta veya sadeleştirilmektedir. Bu neşirlerin tarih adına elbette büyük bir faydası vardır. Çünkü pek çok matbu metnin, kıdemi nisbetinde nedreti söz konusudur. Neşirler, bu tür metinlere ulaşılabilirliği

kolaylaştırmaktadır. Ancak matbu metinlerin transkripsiyonları yerine ayrıntılı indeksleriyle beraber tıpkıbasımlarının yapılması çok daha faydalıdır, çok daha ilmidir. Eğer illa yeni harflere aktarılacaksa, o zaman işin ehli kişilerin, kendisini yeterli görenlerin, varsa yazmalarıyla da karşılaştırmak şartıyla bu işe kalkışması gerekir. Aksi takdirde, ehliyetsizce yapılacak bir metin çalışmasının kimseye hiçbir faydası olmayacaktır.

Yazma olsun, matbu olsun; metin neşirlerine bakıldığında pek çoklarının sıhhatli bir mesainin ürünü olmadığı görülmektedir. Bunun iki sebebi vardır: Birincisi yetersizlik, neşre hazırlayanların gerekli donanımına sahip olmamalarıdır. İkincisi özensizlik, gerekli itinanın gösterilmemesi, bir an önce “bir şeyler ortaya koyma” aculluğu. Böyle olunca da metin neşri adına skandal boyutunda “bir şeyler” ortaya çıkmış oluyor. Ortaya çıkan şey, albenili bir kapak içinde perişan edilmiş bir metinden başka bir şey değildir: Bu aynı zamanda Tarih’e saygısızlıktır; metnin bize ulaşmasını sağlayanların, metni kaleme alanların hukukuna tecavüzdür. Ama olsun; tarihe saygısızlık da olsa, hukuka tecavüz de olsa, değil midir ki “ortaya konulan şey” albenili bir kapak içinde vitrinlerde yer alacaktır, o halde maksat hâsıl olmuştur. Nasıl olsa kimse içeriğine bakmıyor, eleştirmiyor; bu da ehliyetsiz kişilere cesaret veriyor.

Jurnallerin Tahkik Raporları

Kitab’ın uzun bir ismi var: *Sultan İkinci Abdülhamîd Hân’a Takdim Edilen Jurnallerin Tahkik Raporları(1891-1893)*, Çamlıca Basım Yayın, İstanbul 2006. Büyük boyda neşredilen bu kitap, **Dr. Raşit Gündoğdu, Kemal Erkan, Ahmet Temiz** tarafından hazırlanmıştır. Hazırlayanlar, büyük bir özgüven içinde yeni harflere, evet sadece yeni harflere aktardıkları orijinal metnin tıpkı basımını da kitabın sonuna eklemişlerdir. Verilen mesaj şu: “Buyurun işte çalışma! Metinler kitabın sonundadır. İsteyen bakabilir ve bizim bu sahadaki maharetimizi görebilir; metinleri nasıl doğru okuduğumuzu, nasıl iyi anladığımızı buradan kontrol edebilir.” Biz de bakıyoruz; fakat tıpkıbasımda metinlerin eksik olduğunu, bir kısmının da yer değiştirdiklerini, yani orijinal sıralamalarında buldukları yerin dışında bir yerlere yerleştirildiklerini görüyoruz. Mehmet Neş’et Efendi, Saray’a takdim ettiği metinlere birer arz numarası vermiştir. İlk metin 220, sonuncusu 587 numara ile kaydedilmiştir. Bazı metinlere numara verilmemiş; 362’den 364’e atlanmış, bir de 391 numara tekrar edilmiştir. Metinlerin sıra düzeni böyledir. Ancak tıpkı basımda; 248 numaradan 273’e atlanmış, aradakiler, 249. ve 250. metinler hariç, 251 ile 272 arası metinler 273 numaradan sonraya yerleştirilmişlerdir. 273 ile 277 arası metinler tıpkıbasımda mükerrer yer almışlardır. 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467 ve 468 nolu metinler yoktur. 469, 470, 471 ve 472

nolu metinler sıra düzeni içinde yer almamışlardır; 479 nolu metinden sonraya yerleştirilmişlerdir. 479 nolu metnin özeti ile beraber ilk iki satırı vardır; gerisi 468 nolu metnin devamıdır. 480, 481 ve 482 nolu metinler yoktur. Tıpkıbasımda, metinlerin sıra düzenine riayet edilmediği gibi on altı aded metin de yer almamıştır. Dolayısıyla “buyurun işte metinler kitabın sonunda isteyen bakabilir” mesajı bir işe yaramamaktadır. Çünkü metinlerin tamamı yoktur ve ayrıca sıra düzenine de riayet edilmemiştir.

Acaba metinler, doğru anlaşılmalı mıdır; doğru okunmuş mudur? *Jurnallerin Tahkik Raporları* adlı söz konusu eser, Sultan Abdülhamid’e verilen bir kısım jurnal ve diğer yazı metinlerinin yeni harflere aktarılmasından meydana gelmiştir. Jurnal ve yazılar, 13 Temmuz 1891-11 Eylül 1893 tarihleri arası bir döneme aittir. Mehmed Neş’et Efendi, kendisine gelen jurnallerin, Ceyb-i humayun’dan aldığı paralara dair tanzim ettiği senetlerin, kendisi aracılığıyla Sultan Abdülhamid’e sunulmak istenen rapor ve dilekçelerin suretlerini bir arz sayı numarasıyla deftere kaydetmiştir. Böylece iki yıl, iki ay kadarlık bir zamana ait metinleri havi defter meydana gelmiş ve zamanımıza intikal etmiştir.

Dolayısıyla *Jurnallerin Tahkik Raporları* kitabı, bu defterdeki metinlerin yeni harflere aktarılmasından meydana gelmiştir. Kitabın metin kısmı 286 sayfadır. Baş tarafta Romen rakamlarıyla numaralandırılmış altmış bir sayfanın, yayınevinin “Takdim” yazısı dışında, “Sultan İkinci Abdülhamid Han’a Takdim Edilen Jurnaller Hakkında Düzenlenen Tahkik Raporları, Kırımî-zâde’nin Jurnal Tahkik Raporları Defteri, Defterin Muhtevası” başlıkları altında dört sayfalık bir değerlendirme yazısı yer almaktadır. Kitabın XVIII-LXI sayfaları arası, yani kırk üç sayfalık kısmı, “Jurnallerin Tahkik Raporları Listesi” başlığını taşımaktadır. Mehmed Neş’et Efendi, deftere kaydettiği metinlerin özetini metinlerin üst kısmına yazmıştır. Burada yapılan, bu özetlerin sadeleştirilerek bir fihris haline getirilmesidir. Zaten metnin yeni harflere aktarılması çabası dışında bir şey yapılmamıştır. Bu da becerilememiştir; çünkü hatasız okunabilen, anlaşılabilir okunabilen metin neredeyse bulunmamaktadır.

Kitabın ismi ve dört sayfalık değerlendirme yazısından açıkça görülmektedir ki, neşre hazırlayanlar, bu metinlerin ne olduğunu anlamış değillerdir. Veya anladıkları şudur: Hükümdara bir takım jurnaller verilmiş, birileri de verilen bu jurnalleri tahkik ederek neticeyi bir rapor halinde yine hükümdara takdim etmiştir. Soru şu, acaba bu tahkik raporlarını da birileri tahkik ediyor mu? Böyle bir şey mümkün mü? Ehemmiyeti haiz olan jurnaller, bazen başka kanallarca elbette tahkik edilmektedir. Zaten metinler içinde bu tür jurnaller açıkça görülmektedir. Metinlerin tamamı bu tahkikler neticesinde

meydana gelmiş olsaydı bu isim doğru olabilirdi. Kaldı ki, jurnalın ne anlama geldiğinin bilinmediği de anlaşılmaktadır. Nitekim sayfa 11’de yer alan ve Kırımîzâde Neş’et Efendi’nin maaşını aldığına dair tanzim ettiği senet için konulan dipnotta, “bu jurnale numara verilmemiş” denilmektedir. Dolayısıyla, Kırımîzâde Mehmed Neş’et Efendi’nin her ay düzenli olarak aldığı maaş karşılığında sunduğu senetler de yayına hazırlayanlarca jurnal olarak değerlendirilmiş oluyor. Hâlbuki muhtelif konularda, Kırımîzâde Neş’et Efendi vasıtasıyla padişaha sunulan raporlar ve Neş’et Efendi’nin bazı isteklerini havi arzettiği yazılar da defterde yer almaktadır. Bu bakımdan metinlerin tamamı jurnal metinleri değildir; Neş’et Efendi’nin düzenli olarak aldığı maaşların senetleri, raporlar, Sultan Abdülhamid’in doğum ve tahta çıkış yılı dönümlerindeki kutlamalara dair gözlemler metinlerin tamamını oluşturmaktadır. Metinler incelendiğinde bu zaten anlaşılmaktadır.

“Kırımî-zâde’nin Jurnal Tahkik Raporları Defteri ve Defterin Muhtevası” başlıkları altında verilen bilgiler, konuyla ilgili olarak tarafımızdan kaleme alınmış olan makalemizden aktarılmıştır. Makale ilk defa 1999 yılında *İlmi Araştırmalar Dergisi*’nin 8. sayısının 65-83 sayfaları arasında “II. Abdülhamid’in Hafıye Teşkilâtı ve Journaller” unvanıyla neşredilmişti. Daha sonra bu makale ilave bilgilerle ve “II. Abdülhamid Döneminde Hafıye Teşkilâtı ve Journaller” ismiyle 2002 yılında yayımlanan *Türkler*’in XII. cildinde, 939-950 sayfaları arasında yer almıştı. Bu bilgiler aktarılırken, kurnazca bir yol izlenmiş, bilgilerin alındığı sayfalar belirtilmemiş, sadece iki dipnotla geçiştirilmeye çalışılmıştır. Dipnotlardan biri Kırımîzâde Mehmed Neş’et Efendi hakkındaki kısa biyografik bir bilgidir. Bilginin kaynağı zikredilmemiştir. Çünkü orijinal metinde, Neş’et Efendi’nin tam ismi geçmemektedir; biyografisine dair bir bilgi de yoktur. Sadece ismi, 239 nolu metnin devamında imza yerinde “ed-dâi Kırımîzâde Neş’et; 406 nolu metinde Kırımîoğlu ve 579 nolu metinde Kırımîzâde Neş’et Efendi diye geçmektedir.

İkinci dipnotta; “Sultan İkinci Abdülhamid Han devrindeki istihbarat faaliyetleri hakkında geniş bilgi için bkz. Mehmet Ali Beyhan, II. Abdülhamid Döneminde Hafıye Teşkilâtı ve Journaller” adlı makalemizin ismi zikredilmiştir. Journallere dair yayınlar hakkında şu bilgiler verilmiştir: “Journaller üzerinde bugüne kadar ciddi bir neşir yapılmamıştır. Bu çalışmalar içinde de, Faiz Demiroğlu’nun 1955 yılında, Asaf Tugay’ın da 1960 yılında yayınlamış olduğu jurnal kitaplarında vesikaların kaynakları zikredilmemiş ve asılları (her halde journallerin tıpkıbasımları denilmek isteniyor) yayınlanmamıştır. Bu sebeple yayınlanan bu vesikaların doğruluğu hakkında karşımıza bir takım şüpheler çıkmaktadır”.

Şimdi de referans olarak gösterilen makalemizin 944. sayfasında yer alan değerlendirmeye bakalım: "... jurnaller konusunda iki kitap neşredilmiştir. Bunlardan biri, *Abdülhamid'e verilen Jurnaller* adıyla Faiz Demiroğlu tarafından hazırlanmış ve 1955'te İstanbul'da yayımlanmış, küçük boy, 122 sahifeden ibaret bir kitapçıktır. Kitapçığın başında, jurnal ve jurnalcilik, II. Abdülhamid Devri'nde Hafiyeye Teşkilatı ve Hafiyelik" diye iki başlık altında İstanbul Ansiklopedisi'nden alınan yazılardır ki, bu yazıları R. Ekrem Koçu, Ahmed Râsim'den aktarmıştır. Bu yazılardan sonra yüz civarında jurnal metni verilmiştir. Fakat kitapçıkta, bu jurnaller nereden alınmıştır? Asılları nerededir? gibi sorulara cevap olabilecek her hangi bir kayıt bulunmamaktadır..."

Asaf Tugay'ın neşrettiği jurnallerle ilgili olarak yaptığımız değerlendirme de adı geçen makalemizin aynı sayfasında yer almaktadır: "İkinci eser, Asaf Tugay'ın *İbret-Abdülhamid'e verilen Jurnaller ve Jurnalciler* adıyla iki cild halinde, orta boyda 1960-62 yıllarında İstanbul'da neşrettiği kitaptır. Birincisine nazaran daha ciddi ve inandırıcı bir eserdir. Birinci cild 330, ikinci cild 321 sahifedir..." Makalenin devamında Asaf Tugay'ın kimliği ve neşrettiği jurnal metinlerinin eline nasıl geçtiği hakkında ayrıntılı bilgi vardır. Tugay, belgelerin, neşir tarihinden itibaren bir ay içinde münasip bir kuruma vereceğini ifade etmiştir ki, gerçekten bu belgeler, bugün Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunmaktadır ve belgelerin arka yüzlerinde "Asaf Tugay'dan alınmıştır" kaydı mevcuttur. O halde, Demiroğlu'nun neşrettiklerine dair yaptığımız değerlendirmeye, Tugay'ın neşrettiklerini de katmaları, konu hakkında bilgi sahibi olmadıklarının ifadesi ötesinde, izledikleri kurnazca yolun neticesidir.

Makalemizin her iki versiyonunda da, bu jurnal metinlerinin tarafımızdan neşre hazırlandığını belirtmiş; defterin muhtevası ve ölçüleri hakkında bilgi vermiştik: Bu bilgiler, İlmî Araştırmalar'daki makalenin 76. sayfasında yer almaktadır. Aynı sayfada, 50 nolu dipnotta; "Defter, Atıf Efendi Kütüphanesi'nde M. Zeki Pakalın kitapları arasında 18 no'da kayıtlı olup tarafımızdan neşre hazırlanmıştır" bilgisi bulunmaktadır. Makalemizin *Türkler*'deki versiyonunda, 945. sayfada, defterin muhtevası, ölçüleri hakkında bilgi verildiği gibi, 55 nolu dipnotta, defterin adresi, tarafımızdan neşre hazırlandığı ve yayımlanacağı ihbar edilmiştir Tabiatıyla defterin adresi, künyesi ve muhtevası biliniyordu. O halde yapılması gereken, bu neşir gerçekleşmeden; metni alelacele yeni harflere aktarmak, basit transkripsiyon kurallarına bile riayet edilmeden "önemli bir eser" adına skandal boyutundaki okuma yanlışlarıyla ve hatalarla piyasaya sürmektir. Nitekim yapılan bundan başka bir şey değildir.

Özetlersek, sağlıklı bir şekilde neşre hazırlanan bir metnin ilim dünyasına büyük katkısı vardır. Çünkü bu metinler birinci dereceden kaynaklardır. Burada yapılan; bir metni gün ışığına çıkararak literatüre kazandırmak gayretinin ötesinde bir iş olmuştur. O işin adı, “ben yaptım oldu”; “bakın biz neler yapıyoruz” mantığı ile albenili bir kapak içinde mürekkebe bulanmış bir kâğıt yığını piyasaya sürmektir. “Bir şeyler yapmak için” metin neşre hazırlanmaz. Hazırladığı zaman, o metin neşri olmaz, “bir şeyler” olur. O “bir şey”in de kimseye hiçbir faydası yoktur.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde şimdi; Kırımîzâde Mehmed Neş’et Efendi sayesinde bize ulaşan Jurnal Defteri’nin yeni harflere aktarılırken nasıl perişan edildiğine bir göz atalım:

1- İsimlerdeki Yanlışlar

Metinlerde isimler; yer, şahıs, kurum, kitap, gazete, eşya, alet ve edevat adları ile terim olarak yer alabilir. Metin neşirlerinde isimlerin doğru okunabilmesi temel problemlerden biridir. İsimlerin doğru okunması gerekir. Bu her zaman kolay olmayabilir. Hele bu isimler, çok yaygın kullanılan isimlerden değilse doğru okunması daha da zorlaşır.

Şahıs isimleri yanlış okunmuştur: Bilinen bir Ermeni ismi olan Surenyan ismi; 2. sayfa, 222 nolu arzda, 11. ve 20. satırlarda olmak üzere iki defa geçmektedir. Surenyan, dava vekilidir ve Ermeni cemaati içinde Kırımîzâde’ye bilgi veren muhbirlerdendir. Surenyan ismi her iki yerde de Surniyan okunmuştur. 21. sayfa, 8. satırda “ Atnaş Galonopolos”, **Tanaş Galanoylos**; 22. sayfa, 248 nolu arzda 18. satırda geçen Osmanlı Bankası Müdürü Edgar Vensan’ın ismi, **Edgaronasa** olmuştur. Yabancı isimlerin, hele çok tanınmamışlarsa doğru okunup yazılabilmesi her zaman sıkıntılı olabilir. Ama ismi tahkik ederek doğru okumak, metni neşre hazırlayan kişinin/kişilerin başlıca görevlerinden biridir.

Peki tanınmış şahsiyetlere ne demeli? Literatürde rahatlıkla ulaşılabilecek şahıs adlarının yanlış okunmasının tek bir izahı vardır; bilgisizlik, okumadan, araştırmadan yazma alışkanlığı. Bir an önce “bir şeyler kotarabilme” aculluğu. Nitekim Sava Paşa’nın, İzzet Holu’nun, Ermeni Patriği Nerses’in isimlerinin yanlış okunup yazılması ancak tarih bilmemekle izah edilebilir: Sava Rumî’nin ismi, 47. sayfa, 285 nolu arzda 12. ve 22. satırlarda olmak üzere iki defa; 49. sayfa, 287 nolu arzda, özet ve 1. satırda olmak üzere iki defa; 69. sayfada 312 nolu metinde 1. satırda bir defa geçmektedir. Metnin tamamında beş defa geçen Sava Rumî’nin ismi **Savaromi** olarak yazılmıştır. Rum asıllı olduğundan, kaynaklarda Sava Rumî diye yer almış olan bu zat Osmanlı devlet

adamlarındandır, bilinen bir zattır. Mekteb-i Sultani müdürlüğü; mutasarıflık, valilik, müsteşarlık ve bakanlık gibi önemli görevlerde bulunan Sava Rumî, 1878 tarihinde vezaret rütbesi aldığından Sava Paşa olarak da tanınmıştır¹.

64. sayfa, 309 nolu arz metninde, 6. satırda Ermeni Patriği Nerses Efendi, **Zisis Efendi** olmuştur. Nerses Varjabedian, II. Nerses unvanıyla 1874-1884 tarihleri arasında patrik olarak görev yapmıştır. Ermeniler üzerine yazılmış pek çok eser vardır, bunlardan birisine bakılıyorsa Nerses ismine rastlanırdı². Aynı sayfada 30. satırda, meşhur Holu-zâde İzzet, **Halo-zâde** okunmuş. İzzet Holu; Şamlı İzzet veya Arap İzzet olarak ta bilinir. 1852-1924 yılları arasında yaşamış olan İzzet Holu, Abdülhamid devrinin tanınmış simalarından olup, Şurâ-yı Devlet üyeliği, Mabeyn İkinci Kâtipliği görevlerinde bulunmuş, vezaret rütbesi de almıştır. Zaman Abdülhamid zamanı; İzzet Holu Paşa, Sultan II. Abdülhamid'in en çok güvendiği, hiçbir zaman yanında ayırmadığı saray mensuplarından tanınmış bir kişi. Aynı zatın ismi 204. sayfa 4. satırda da, Şamlı Holu Paşa-zâde İzzet Bey, Şamlı **Hereli Paşa-zâde** olmuş. Hereli'den sonra soru işareti konulmuş; "Hereli ne/neresi ola ki acep" anlamında. Sayfa 104'te, 357 nolu arzda, hem özetle ve hem de metinde geçen "Rusya ağnâ-yı İslâmiyyesinden Knazi Aho Bey", Rusya **Ağatay-ı** İslâmiyyesinden **Kaynazi** Aho Bey diye okunmuştur. Ağnâ, ğani kelimesinin ism-i tafdili, yani en zengin anlamında. Dolayısıyla "Rusya ağnâ-yı İslâmiyyesinden" terkihiyle, Rusya Müslümanlarının en zenginlerinden deniliyor. **Ağatay-ı İslâmiyye** ne anlama geliyor acaba?

122. sayfa, 380 nolu metinde İstanbul Liman Reis Muavini Tahsin Efendi'nin ismi Hasan Tahsin olarak yazılmıştır. Hâlbuki bu isim, metinde pek

¹ Sava Rumî: Mekteb-i Sultani Müdürlüğü, Girit'te İsfakiye Mutasarrıflığı, 1878'de Nâfia Nâzırlığı, 1879'da Cezayir-i Bahr-ı Sefîd Valiliği; 1880'de Hâriciye Müsteşarlığı ve Hâriciye Nâzırlığı; 1885'de Nâfia Komisyonu Üyeliği ve 1887'de Girit Valiliği görevlerinde bulunmuştur. Daha sonra Fransa'ya yerleşen Sava Paşa, ömrünün son yıllarını burada geçirmiştir. 1901 yılında vefat ettiği bilinmektedir. İslâm Hukuku'na dair Fransızca kaleme aldığı ve 1892 tarihinde Fransa'da neşrettiği eseri, Temyiz Mahkemesi Üçüncü Ceza Dairesi Başkanı Baha Arıkan tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. Bkz. Sava Paşa, (Türkçeye çeviren: Baha Arıkan) *İslâm Hukuku Nazariyatı Hakkında Bir Etüd*, 1. Cilt Ankara 1955, s. IV-VI; Macit Kenanoğlu, "Sava Paşa", *DİA*, Cilt 36, İstanbul 2009, s. 183-184. Ayrıca nezaretimde Cemal Atabaş tarafından 2011 yılında tamamlanan *Sava Paşa'nın Girit Valiliği (1885-1887)* adlı yüksek lisans tezinde Sava Rumî'nin hayatı hakkında geniş bilgi mevcuttur. Bkz. Cemal Atabaş, *Sava Paşa'nın Girit Valiliği (1885-1887)*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011), s. 1-32.

² 28 Ocak 1837-26 Ekim 1884 tarihleri arasında yaşayan Nerses Varjabedian, 14 Nisan 1874 tarihinde II. Nerses unvanıyla İstanbul Ermeni Patriği seçilmiştir. Bkz. Boğos Natanyan, *Sivas 1877*, (Yayına haz. Arsen Yarman, Ermeniceden çeviriler Sirvart Malhasyan), İstanbul, Ocak 2008, s. 416.

çok defa geçmektedir ve hiçbir yerde Tahsin'in önünde **Hasan** ismi yoktur. Öyle anlaşılıyor ki İstanbul Liman Reis Muavini Tahsin Efendi'nin bu ismi yeterli görülmemiş; "haydi önüne bir Hasan ekleyelim, olsun Hasan Tahsin. Nasıl olsa bir Gazeteci Hasan Tahsin de vardır" denilmiştir.

Sayfa 131'de, 395 nolu metnin devamında, Taif Emiri Şerif Fevâz'ın ismi, 10 ve 15. satırlarda iki defa geçiyor. Fevâz, **Ferrâz** diye okunmuştur. Hadi birincisi diyelim ki zuhûldür. Peki aynı isim, ikinci defa aynı şekilde okunuyorsa ne demeli?

170. sayfada, 12 satırda, Muhtâr ismi **Mümtâz** okunmuştur. İki isim arasında bir imlâ benzerliği; yani yazma metinlerde "ha" ile "mim"i karıştırma ihtimali olmakla beraber, yine de dile hâkim olan biri bu iki ismi birbirinden ayırt edebilir; muhtâr kelimesindeki "ha"nın, "üzeri noktalı ha" olduğunu bilir. Dolayısıyla "ha" ile "mim"i karıştırmaz; muhtâr da mümtâz olmaz.

Sayfa 192, "Fâtih'de Karadeniz tarafında..." başlıklı metnin 3. satırında "Hacı Tevkatullah" ismi Hacı **Ma'rifetullah** okunmuştur. Buna da şükür! Tokatullah da okunabilirdi. Sayfa 206'da, "**Mezkûr Tezkire ...**" ile başlayan metinde, ikinci satırda İtalya uyruklu Vesîle Hanım olmuş **Mersile**. Herhalde bu kadın İtalyan olduğuna göre olsa olsa Mersile olur, Vesîle olmaz diye düşünülmüştür. Oysa kadın ihtida etmiş, Müslüman ismiyle anılıyor, metinde önceki ismi de zikredilmemiş zaten.

131. sayfada bir Ermeni isim var; **Armanak Varamnakyan**. Bu isim, iki isim olarak okunmuş, yani iki şahıs gibi düşünülmüş ve "Armanak ve Aramnakyan" ortaya çıkmış. Varamnakyan'ın başındaki "ve" harfi bağlaç olarak algılanmıştır. Burada, cümlenin anlaşılmadan okunmaya çalışıldığı görülmektedir. Zira "**Mezkûr Mektûbun Sûretidir**" başlığı altında 3. ve 4. satırlarda ismin bulunduğu cümle şöyle: "...İzmir'de Armanak Varamnakyan nâmına olarak Nemçe Postası'yla gönderilen..." Tek şahıs olduğu için doğal olarak "**nâmına**" denilmiş; iki kişi olsaydı "nâmlarına" denilirdi.

Metnin ait olduğu devrin tarihinden haberdar olunmadığı için **Alferd Kaulla**'nın ismi bir muammaya dönüşüvermiş; hâlbuki bilinen bir isim Kaulla. Osmanlı topraklarında Deutsche Bank'a bağlı olarak bazı demiryolları yapım imtiyazı alan kişi, bilinen bir kişi³. Sayfa 221'de, 506 nolu metnin 1. satırında Mösyö Kaulla, sanki bilinmeyen bir kişi imiş gibi, Kavola okunmuş; isim parantez içinde de Osmanlı alfabesi ile yazılmıştır. Sayfa 223'te "**Mezkûr**

³ Bkz. Vahdettin Engin, *Rumeli Demiryolları*, İstanbul, 1993, s. 207.

Jurnal” in imza sahiplerinden biri de Ahmed Cemâleddin Efendi’dir. İkinci ismi, yani Cemâleddin, **Cemâl** olarak okunmuştur.

Udî’yi “mahdûm” okuma becerisini gösterenler, elbette Behlül Efendi’yi Basri adında bir oğula sahip kılabilirler.

Udî kelimesi **mahdûm** okunursa ne lâzım gelir? Her şeyden önce bunu becerebilmek için ciddi bir çaba gerekir. Bu çaba gösterilmiş ve semeresi de alınmış; Basri Bey Behlül Efendi’nin oğlu oluvermiştir. Bu, metnin anlaşılmasından okunmaya çalışıldığına çarpıcı bir örnektir: Beykoz’da yapılan bir toplantı hakkında jurnal tanzim edilmiş; jurnalde toplantıya katılanların isimleri zikredilmiştir. Cümle şöyle; “...Bahriye kaymakamlarından Mehmed Şahab Bey, Beşiktaş Hamamcısı Hacı Emîn Efendi, küttâbdan Behlül Efendi, Udî Basri Bey, müşârun-ileyh Sâhib Bey’in yalısında ictimâ...” cümle devam edip gidiyor. Sayfa 269’da 563 nolu metnin 25. satırındaki bu cümlede **Udî** kelimesinin bulunduğu kısım bakınız nasıl okunmuş; “...Bahriye kaymakamlarından Mehmed Şahab Bey, Beşiktaş Hamamcısı Hacı Emîn Efendi, küttâbdan Behlül Efendi **mahdûmu** Basri Bey, müşârun-ileyh Sâhib Bey’in yalısında ictimâ...” “Udî” kelimesi mahdûm okununca doğal olarak “...küttâbdan Behlül Efendi **mahdûmu** Basri Bey...” zuhur etmiştir.

271. sayfada, 566 nolu metinde 4. satırda Ermeni Patriği Horen Aşıkyan’ın ismi **Horon** olmuş; nasılsa horon diye bir kelime vardır; bu da horon olsun denilmiştir. Horen Aşıkyan, 1888-1894 tarihleri arasında patriklik görevinde bulunmuştur. Yani Aşıkyan, yeni harflere aktarılmaya çalışılan bu metnin ihtiva ettiği tarihlerde Ermeni Patriği’dir.

192. sayfada, “Fatih’te Karadeniz tarafında Çiftebaş Kurşunlu Medresesi’nde” başlığı altında 1. satırda Akova, **Akovo** okunmuştur. Sayfa 240, “Mektûbun Sûreti”nde Paris’te münteşir “La Grand Reveu” gazetesinin ismi **La Grandre Vo** yazılmıştır. Gazetenin ismini tahkik ederek doğru yazmak çok mu zordu? 249. sayfada bir başka gazete ismi; **Sûret-i Mektûb**’da 1. satırda geçmektedir. Atina’da yayınlanan bu gazetenin adı “Asti”dir, **Esti** değil. Bir başka gazete ismi sayfa 254’te Mezkûr Mektûb’ta 1. satırda yer almaktadır. Bu gazete Londra’da neşredilmektedir: Courrier de Londres et de L’Europe. Gazetenin adı yanlış yazılmıştır: **Kurye Dö Londra Dö Lorop**. Efendim biz metinde nasıl yazılmışsa öyle okuduk ve de yazdık, itirazını duyuyorum. Tamam da yanlış okumuşsunuz. Doğru okunuşu **Kuriye dö Londer dö L’örup** olmalıydı. Sayfa 56, 301 nolu metin, 8. satırda Golos, **Galos** yazılmıştır.

Rodos'u "Radovište" okuma becerisi gösterenler; elbette Mısır'a giden gemiye Radovište'de, hem de limanı olmayan, denizle bağlantısı bulunmayan bir yerde kömür ikmali yaptırabilirler.

Peki Rodos nasıl **Radovište** okunuyor? Şöyle oluyor: Rodos, pek çok metinde Rados şeklinde yazılmaktadır. Yani "r" harfinden sonra bir "elif", "dal" harfinden sonra da bir "vav" var. Bu farklı yazılışın bilinmediği anlaşılıyor ve şöyle bir yol izleniyor: Mademki "r" harfinden sonra bir "elif" var, o halde bu yer, olsa olsa Radovište olur. Zaten Osmanlı yer isimleri sözlüklerinde Radovište diye bir yer de yer alıyor; buranın neresi olduğu, coğrafi konumu önemli değil. **Mantık bu olunca, metin neşri aşkına ortaya bir skandal çıkıyor:** Sayfa 266'da, 558 nolu metin, Mısır Hıdıvi Abbas Hilmi Paşa'nın İstanbul'a gelişi ile ilgili bir jurnaldir. Rodos ismi de, Rados imlâsıyla bu jurnalde geçiyor. İzzettin Vapuru Hıdıv'i karşılamaya gönderilmiştir. Skandal, Mısır'a doğru Hıdıv'i karşılamaya giden vapura, Balkanlar'da Kosova Vilayeti'ne bağlı Üsküp Sancağı'nda bir kaza merkezi olan Radovište'de [Radovichte] kömür ikmali yaptırılması. Vapur, yolu üzerinde bulunan Rodos'ta kömür ikmali yapıyor. Buraya kadar her şey normal; normal olmayan Rados'un Radovište okunması. **Limanı olmayan, hem de gidilen yönün yüz seksen derece ters istikametinde bulunan bir yerde vapura kömür ikmali yaptırmak** imkânsızdır. Ama deveye hendek atlatmak zor da olsa mümkündür. Tarihî coğrafyadan haberi olmayanlar metin neşrine kalkıştırlarsa olacağı budur. Haydi coğrafya bilinmiyor, peki bir haritaya bakmak da mı düşünülüyor? "Hangi harita, haritaya bakacak zamanımız yoktu; baksaydık zaman kaybına uğradık. Bizim acelemiz vardı; çünkü bu metin üzerinde uzun zamandır çalışıyorsunuz; elimizi çabuk tutmalı ve bir an önce piyasaya çıkarmalıydık." Başka bir yerde, 197. sayfada, 480 nolu metnin sonunda geçen Rados, Radovis okunmuş. Metin, Kırmîzâde'nin Rodos nâipliği talebiyle ilgilidir. Rodos'un **Rados** imlâsı bilinmediği için burada da aynı mantık işliyor; "olsa olsa burası Radovis olabilir" mantığı. Peki Radovis neresi? Yoksa Radoviz mi demek istediniz? "Onu bunu bilmem arkadaş, ben böyle okudum!"

2-Tarihlerde yapılan Yanlışlar

Jurnal metinlerinde iki tarih kullanılmıştır: Rumi ve Hicri tarihler, bazen ikisi bir arada, bazen sadece biri kullanılmıştır. Ama çoğunlukla Rumi tarih yazılmıştır. Tarihler yazılırken zaman zaman hataların yapıldığı görülmektedir. Mesela 33. sayfada 262 nolu metin, tanzim edilen bir senedin suretidir. Neşet Efendi, 1307 Ağustosuna ait kırk beş liralık maaşını aldığına dair düzenlediği senedin altına 2 Eylül yazması gerekirken 2 Temmuz yazmıştır. Bu bir zuhuldür; çünkü genellikle bu senetlerin tarihleri bir sonraki ayın ilk, bazen

ikinci veya üçüncü günleridir. Dolayısıyla Ağustos ayının senedi de 2 Eylül tarihini taşıyacaktır. Bu hatanın düzeltilmesi gerekirdi. Düzeltildiği gibi, tarih miladiye çevrilirken de 14 Eylül olarak değil, 14 Temmuz olarak yazılmış, hata fark edilememiştir.

Sayfa 47, 285 nolu metnin tarihi, 14 Teşrîn-i evvel 1307'dir. Miladi karşılığı 26 Ekim 1891'dir. 24 Ekim olarak yazılmıştır. Rumi ile Efrenci (Miladi) aylar arasındaki fark on iki gündür.

Sayfa 50, 289 nolu metin 25 Teşrin-i evvel 1307 tarihini taşımaktadır. Bu tarih, miladi olarak 6 Kasım 1891 tarihine tekabül etmektedir. 25 Kasım olarak yazılmıştır.

Sayfa 88, 332 nolu metnin altında iki tarih yazılmıştır: 24 Kânun-ı evvel 1307 ve Hicri 6 Receb 1309 tarihleri. 6 Receb 1309 tarihi atlanmıştır.

Sayfa 89, 334 nolu metin tarihinde yevm-i cum'aertesini tamlamasında **yevm** kelimesi yazılmamıştır.

Sayfa 99, 348 nolu metnin tarihi 23 Şubat Pazar günüdür. 23 rakamı 27 okunmuştur.

3-Zuhûller

Zuhûller, dalgınlıkla yapılan yazım hatalarıdır. Bu hatalar, metin neşirlerinde daha çok ortaya çıkar. Kelimelerin yazılışında farklı harflerin yazılması, harflerin düşmesi, mükerrer yazılması; kelimelerin, hatta cümlelerin atlanması gibi hatalar zuhûl olarak kabul edilir. Bu durum asıl metinde olabileceği gibi neşir metninde de olabilir. Metin neşre hazırlanırken bu hatalar düzeltilir. Zuhûller her zaman olabilir; ama bir metin üç kişi tarafından neşre hazırlanıyorsa o metinde bu tür zuhûller olmamalıdır; ya da asgari düzeyde olmalıdır.

Sayfa 23, 249 nolu metin, 10. satırda Başkâtib; **Beşkâtib**; sayfa 46, 284 nolu metin, 2. satırda "şeref-sudûr"un şeref'i **şuruf** olarak yazılmıştır. Sayfa 24, 250 Arz Numerosu'nda **arz** kelimesi yazılmamıştır. Sayfa 33, 261 nolu metin, 9. satırda, "...tahrîren arza..." da, "arza" kelimesi **arzına** okunmuştur.

Sayfa 38, 268 nolu metnin devamı, 3. satırda "...İngiltere ve Avusturya sefirlerinin dahi..." cümlesinde, **sefirlerinin** kelimesi atlanmıştır.

Sayfa 39, 271 nolu metin, 3. satırda "...Girit Vilâyeti Umûm Polis Serkomiserliği..." cümlesinde serkomiserlik, komiserlik olmuş, **ser** kelimesi yazılmamış veya okunamamıştır.

Sayfa 40, 274 nolu metin, 4. satırda, “atiye-i seniyye-i hazret-i hilâfetpenâhîleriyle” terkinde **hazret** kelimesi yazılmamıştır.

Sayfa 48, 286 nolu metin, 16 satırda kat’an, **kat’â**; okunmuştur. Asla, hiçbir zaman anlamını ifade eden Arapça bu zarf sözlüklerde de “kat’en/kat’an” yazılışı ile yer alır. Aynı metin, 22. satırda “aynî” kelimesi **aynı** yazılmıştır. Bu kelime **aynen** şeklinde de kullanılır ve gözle görülen şeyler, olaylar nakledilirken cümleye, “gözlerimle gördüm” anlamını katar. Cümle şöyle; “...Fatih Câmî’-i şerîfi havlisi’nin Karadeniz cihetinde aynî tesâdüf eyledim. Cümlede yer alan “havli” kelimesi de **havlu** yazılmıştır. Kelimenin aslı “havli”dir, metinde de öyle geçmiştir. Günümüz dilinde kelime **avlu** şeklinde kullanılmaktadır. Malum, havlu kurulanmak maksadıyla kullanılan kumaşlara verilen isimdir.

Sayfa 49, 288 nolu metin, 10. satırda “halbuki” kelimesi atlanmıştır.

Sayfa 63, 308 nolu metnin devamı, 17. satırda, “olduğuna”, **olduğundan** okunmuştur. Aynı sayfa 309 nolu metin, 2. satırda; “...icrâ-yı nüfûz etmekte, kendüsüne münkâd ve mûti’ kılmakda...” cümlesinde, “etmekte” den sonra asıl metinde olmadığı halde bir “ve” ilave edilmiştir.

Sayfa 66, 309 nolu metnin devamı, 2. satırda. “...Leon Efendi’ye bir sened i’tâ...” cümlesinde “bir” kelimesi **birer** okunmuştur.

Sayfa 69, 312 nolu metin, 9. satırda “nemeki”, **nemekini** yazılmıştır.

Sayfa 167, 447 nolu metnin devamı, 4. satırda, “sebebiyle de” de, **de**; sayfa 168, 448 nolu metin, 8. satırda, “donatılmış ve tahmînen”de, **ve** yazılmamış; sayfa 169, “Rumeli Ciheti”, 9. satırda, “Hacı”, **Heci**; 13. satırda, özel bir isim olan “Zarîfi”, **zarîfi**; sayfa 170, 21. satırda “Mehmed Ali Bey’in”, **Mehmed Ali Bey**; 26. satırda “Tevfik Bey’in”, **Tevfik Bey**; sayfa 172, 449 nolu metnin devamı, 16. satırda “âcizânemin”, **âcizânemin** şeklinde yazılmıştır. Sayfa 173, 451 nolu metin, 3. satırda; “...hâiz bulunmadığım hâlde ve mücerred...” cümlesinde **ve** atlanmıştır.

Sayfa 192, “Fâtih’de Akdeniz tarafında Çiftebaş Kurşunlu Medresesi’nde sâkin atiyye-i seniyye almayan talebe-i ulûmdan ba’zıları” cümlesinde “seniyye” kelimesi atlanmıştır.

Sayfa 193, “Taraflımdan Lutfî Ağa’ya gönderilen tezkire sûretidir” başlığında, “sûretidir”, **sûreti** yazılmıştır.

4-Yanlış Okunan Kelimeler

Metin yeni harflere aktarılırken pek çok kelime yanlış okunmuştur: Bu yanlış okumalar, tabiatıyla cümlelerin anlamını değiştirmiş, bazen de cümleleri anlamsızlaştırmıştır.

Sayfa 8, 232 nolu metnin özetinde; “güşâd” kelimesi, **küşâd** okunmuştur. Sayfa 10, 235 nolu metin, 4. satırda ihyâ-kerde olacak, **ihyâ-gerde** değil.

Sayfa 15, 241 nolu metin, 11. satırda; lihâz-ı mülâhaza olacak, **lihâza-i mülâhaza** değil.

Sayfa 16, 242 nolu metin, 8. satırda; Mekteb-i tıbbiye-i şâhâneleri huzzâk-ı etıbbâsı, **hazâk-ı** etıbbâ okunmuştur. “Huzzâk”, ism-i fail olan “hâzık”ın çoğul şeklidir. İşinin ehli, usta anlamında bu kelime daha çok doktorlar için kullanılır. Dolayısıyla huzzâk-ı etıbbâ; doktorların ustaları, hazkatlıleri demektir.

Sayfa 18, “Mısır Mevleviyyeti’ne kesb-i istihkâk...” metni 5. satırda; râygân, **râyegân**; 6. satırda; vesâtet, **vesâtat** okunmuştur. Vesâtet, sayfa 20, “Musâhib-i şehryârî”den...” metni 19. satırda da **vesâtat** yazılmıştır.

Yapağı, “yabancı” okununca, tabiatıyla Yapağı Tüccârı Ahmed şükrî de yabancı tüccârı olacaktır.

Sayfa 19, “Bâlâda muharrer arzda ...” metninin altında Yapağı Tüccârı Ahmed şükrî ismi bulunmaktadır. Yapağı, yani koyun tüyü, yün anlamındaki kelime **yabancı** diye okunmuştur. Yün alım satımı ile uğraşan Yün Tüccârı Ahmed şükrü Efendi **Yabancı** tüccârı yapılmıştır.

Sayfa 23, 249 nolu metin, 12. satırda ibhâm kelimesi **ihâm** okunmuştur. Cümle şöyle; “...Başkâtip Paşa kulları cânibinden da‘vâvekîli unvânıyla yâd edilifimi nezd-i hazret-i hilâfetpenâhîlerinde bendeliğe lâyıık görölmediğim hakkında zımmen bir **imâ vü ibhâm** sûretinde telakkîye mecbûr olarak...” Göröldeğü gibi cümlede **imâ vü ibhâm**; yakın anlamlı iki kelime olarak kullanılmıştır. Her iki kelime de, bir şeyin doğrudan doğruya ifade edilmek istenmediği durumlarda kullanılır: İmâ; dolaylı anlatma, işaret, işaretle anlatma; ibhâm ise, kapalı bırakma, ağıklamama, belli etmeme gibi anlamlar ifade eder. **İhâm**’ın anlamı farklıdır: Vehme düşürme; iki anlamlı sözcüklerden en az kullanılan anlamı bilerek kullanma gibi manalara gelen bir sözcüktür.

Sayfa 25, 251 nolu metnin özetinin son satırında “tahkîkât-ı evveliyye”, terkinde evveliyye kelimesi **ulâ** okunmuştur. Halbuki tahkîkât-ı evveliyye,

kalıplaşmış bir terkip olup lügatlerde bu şekliyle yer alır. İlk ağızda yapılan soruşturmalara denir. Ayrıca “**evveliyye**” ile “**ûlâ**”nın imlaları farklıdır. Bu farkın farkına varabilmek için dile hâkim olmak gerekir.

Sayfa 32, 260 nolu metnin özetinde, 3. satırda “ol gece”deki **ol** işaret sıfatı, **evvelki** okunduğundan, “ol gece” **evvelki gece** olmuş; 4. satırda “arz” kelimesi **arîza** okunmuştur.

“Her yerde”yi cezîre; redîe’yi rediyye okumak...

Sayfa 39, 271 nolu metin, 4. satırda kötü ahlak sahibi bir polis başkomiserinden bahsedilmektedir. Başkomiserin bu ahlaki durumu “ahlâk-ı redîe” terkinde ifade bulmuştur. Kötü, fena ahlâk anlamındaki “ahlâk-ı redîe” terkihi; **ahlâk-ı rediyye**; 6. satırda “her yerde” kelimeleri **cezîrede** okunmuştur. Cümlelerin aslı şöyle; “...fenâlıklar zuhûr edeceği şu birkaç günden beri her yerde söylenmekte olduğundan...”

Sayfa 41, 276 nolu metin, 8. satırda “müeyyid ve musaddık” kelimeleri, **müeyyed** ve **musaddak** okunmuştur. Cümlede buldukları yere göre, iki okunuş arasında ciddi anlam farkı vardır. Cümle şöyle; “...Tevfik Bey kulları tarafından i’tâ kılınan bir kıta varaka-i ihbâriyye, dâire-i mezkûre sû-i isti’mâlâtına mütedâir... târîhinde arz-ı atebe-i ulyâ-yı hazret-i hilâfetpenâhîleri eylediğim jurnâl-ı kemterânemi müeyyid ve musaddık bulunmuş olduğundan...” Burada Kırımîzâde Neş’et Efendi’nin padişaha sunduğu jurnalın teyid ve tasdik edildiği anlatılmaktadır. Teyid ve tasdik eden de Tevfik Bey’in ihbar mektubudur. Müeyyid ve musaddık; teyid ve tasdik eden, doğrulayan anlamında ism-i fail/etken ortaç iki kelime. Müeyyed ve musaddak; teyid ve tasdik edilen, doğrulanan anlamında ism-i mef’ûl/edilgen ortaç.

Sayfa 43, 279 nolu metin, 4. satırda, “abd-ı kemîneleri” terkinde kemîneleri kelimesi **kemterîleri**; 280 nolu metin, özetinde ve metnin 1. ve 6. satırlarında “meberrât” kelimesi **müberrât** okunmuştur. Meberrât, meberre’nin çoğuludur ve hayır için yapılan işler demektir. Genellikle metinlerde, hayır kelimesinin çoğulu olan hayrât ile berâber; “**hayrât ü meberrât**” şeklinde kullanılır. Sayfa 44, 281 nolu metin, 13. satırda cümlelerin sonundaki “cür’et kılarım” fiili cür’et **eylerim** okunmuştur.

Ezâ kelimesini “iftira”; akd ü tezvîc’i “akd-ı tezvîc” okumak; Mehmed Neş’et Efendi’ye iftirâ vü bühtândır.

Sayfa 45, 283 nolu metnin özeti, 2. satırda ezâ kelimesi **iftirâ** okunmuştur. Her iki kelimenin, anlam bakımından birbiriyle ilişkisi olmadığı gibi imlâ bakımından da tamamen farklı olduğu ortadadır: Ezâ; incinme,

incitme, eziyet, cefa anlamlarında kullanılan üç harfli bir kelimedir. İftirâ ise; birine aslı olmayan bir suç isnadıdır ve beş harften oluşur. Aynı metnin 3. satırında akd ü tezvîc, **akd-ı tezvîc** okunmuştur. Akd ve tezvîc kelimeleri genellikle müterâdif kullanılırlar ve aralarında bir “ve” bağlacı bulunur. Zira akdin bir anlamı da nikâhtır. Metinde de “ve” bağlacı açıkça görülmektedir.

Sayfa 48, 286 nolu metin, 25. satırda “tekerrür” kelimesi **tekrâr** okunmuştur. Tekrâr’da “r” harfinden sonra bir “elif” vardır.

Sayfa 49, 288 nolu metin, 9. satırda, “...Ereğli Metropolitidi’nin isminin patrikliğe olanlar yerinden tayy ü ihrâcı...” cümlesinde, “yerinden” kelimesi okunamadığı için, “olanlar” ile “yerinden” kelimeleri birleştirilerek **olanlarından** elde edilmiştir. Ve cümle şu hale gelmiştir: “...Ereğli Metropolitidi’nin isminin patrikliğe olanlarından tayy ü ihrâcı...” Görüldüğü gibi anlamsız bir cümle ortaya çıkmıştır. Metinde, Ereğli Metropolitidi’nin de Rum Patrikliği’ne aday olduğu, ancak isminin aday olanlar listesinden çıkarıldığı söylenmektedir.

“İcrâ” kelimesini “cereyan” okuyan biri için; “rû” kelimesini “red”; “kılındığı” kelimesini de “idüğü” okumakta bir beis yoktur.

Aynı metin, 10. satırda mazarrât kelimesi **muzırrât**; 14. satırda icrâ kelimesi **cereyânı** okunmuştur. **Muzırrât**, muzırr’ın; **mazarrât** ise mazarrat’ın çoğul şeklidir: Muzırr; zararlı, zarar veren anlamına gelmektedir. Mazarrat ise; zarar, ziyan demektir. Cümlede kelime, “mazarrât-ı melhûze” terkinde “muhtemel, düşünülebilen zararlar” anlamında kullanılmıştır. Haydi diyelim ki, imlâsı aynı olan “mazarrât” ile “muzırrât”ı tefrik edebilmek için Arapça/Osmanlıca gramer bilgisine sahip olmak gerekiyor. Pekâla imlâları tamamen farklı olan **icrâ** nasıl **cereyân** okunuyor? “...emr-i intihâbın kânûn dâiresinde icrâ kılındığı...” cümlesinde icrâ kelimesi **cereyânı** okununca, kılındığı da haliyle **idüğü** olmuştur. Metnin devamı olan sayfa 50, 9. satırda “rû-yı ihtirâz” terkinde rû kelimesi **red** okunmuş; **reddi ihtirâz** diye farklı, anlamsız bir şey ortaya çıkmıştır. Pardon, herhalde **reddi ihtirâz**’a şöyle bir anlam vermek gerekir; korktuğunu red! Rû-yı ihtirâz, çekindiğini, korktuğunu belli etme anlamında kullanılan bir terkiptir.

Sayfa 50, 289 nolu metin, 12. satırda “mûmâ-ileyhin”, yani adı geçenin anlamındaki terkip çoğul şekliyle; **“mûmâ-ileyhimin”**, yani adı geçenlerin okunmuştur. Söz konusu Kadri Bey’dir, dolayısıyla tek kişiye işaret edilmektedir.

Sayfa 51, 290 nolu metin, 6. satırda “dört yüz kırk lira”nın lirası “bir” okunarak meblağ “dört yüz kırk bir”e yükseltilmiş; lira kelimesi ayrıca, sanki

metinde yokmuş gibi köşeli parantez içinde yazılmıştır. Aynı sayfa, 291 nolu metin, 1. satırda “hân mân”, **hânümân** okunmuştur. **Hânümân** bu kelimenin vulgarize şeklidir; doğrusu “hân mân”dır.

Teessüf özür dilemişse büyüklük göstermiştir.

Aynı metin, 2. satırda “dağdâr-ı teessüf” terkinde “dağdâr” kelimesi **i’tizâr** okunmuştur. İ’tizâr, özür dileme anlamındadır. Cümle şöyle; “...müteveffâ-yı mûmâ-ileyhin kâffe-i muhibbânını dağdâr-ı teessüf edüp...”, yani, “müteveffânın bütün sevenlerini üzüntüye sevk edip...” burada dağdâr-ı teessüf’ün bir anlamı vardır; peki **i’tizâr-ı teessüf**’ün anlamı nedir? Teessüf’ün özür dilemesi... “Anlama ne gerek var mîrim, aslolan okumak, üretmek değil mi? Biz de okuduk ve de ürettik...”

Sayfa 52, 297 nolu metin, 12. satırda “mensûbiyyetiyle” olacak, **mensûbiyetle** değil.

Sayfa 53, **İrfân Bey’in Varakası** metni, 12. ve 13. satırlarda yer alan cümle şöyledir: “Bu zât gider, aldığı gibi arz eyler, beyân-ı teşekkür [içün] me’ mûr olur gelir.” Cümle şu hale getirilmiştir: **Bu zât gider aldığı gibi arz eyler, beyân-ı teşekküre me’ mûr olur. Gelir müşârun-ileyh hazretleri zannederim re’y-i âcizânemi takdîr etmekden ziyâde...** Görüldüğü gibi bir önceki cümleye ait ve cümlenin son kelimesi olan **gelir** kelimesi cümleden koparılıp bir sonraki cümlenin ilk kelimesi yapınca, Kırımîzâde’nin anlamlı cümlesi, anlamsız bir cümleye dönüştürülmüştür.

Hâl özür diliyorsa halden anlıyordur demektir.

Sayfa 54, 298 nolu metin, 7. satırda “kat’an” , **kat’â** okunmuştur. Aynı metin, 16. satırda “intizâr-ı hâle” terkinde intizâr kelimesi **i’tizâr** okununca anlamlı terkip, **i’tizâr-ı hâle** olmuştur. İntizâr-ı hâl; durumun, neticenin beklenmesi anlamına gelmektedir ki cümleden de bu açıkça anlaşılacaktır. İ’tizâr; özür dilemek anlamına geliyor: **İ’tizâr-ı hâle**’ye nasıl bir anlam vereceğiz? Hâlin, durumun özür dilemesi...

İrfân’ı “mahremâne” okumak her babayiğidin kârı değildir.

Sayfa 55, “**Mezkûr varaka İrfân Bey tarafından verilmiş ve mazrûfen takdîm kılınmıştır**” metni 21. satırında def kelimesi **ref**, 26. satırda kat’an, **kat’â** okunmuştur. Esasen kat’an kelimesi, her nedense bütün metin boyunca böyle yazılmış. Halbuki, kelimenin son harfi olan “ayn” harfinden sonra bir “elif” bulunmaktadır. “Elif’in görevi “tenvîn”e kürsü olmaktır. 29. satırda “...mahall-i mezkûru merkûm İbrâhîm Efendi’ye teslîm...” cümlesinde ismin “e” hali yazılmayınca cümle şu hale gelmiş: “...mahall-i mezkûru merkûm

İbrâhîm Efendi teslim..” İbrahim Efendi teslim alan iken teslim eden oluvermiştir.

Yine aynı metnin devamı olan 56. sayfada, 2. satıra; “...bir şehzâde-i civânbahtın arzû-yı mülâkâtına muhâlefet, cür’et addolunacağı gibi...” cümlesi şu hale sokulmuştur: “...bir şehzâde-i civânbahtın arzû-yı mülâkâtına **muhâlefete** cür’et addolunacağı gibi...” Metnin sonunda yer alan **İrfân** ismi, bir alt metnin özetine eklenerek **mahremâne** okunmuştur. İrfân Bey, Kırımîzade Neş’et Efendi’nin adamlarındandır; kendisine jurnaller vermektedir. Verdiği jurnal metinlerinin altına adını da yazdığı için ismine sıkça rastlanmaktadır. Bir alt metnin, yani 300 nolu metnin özeti şöyle: **Çatalca kurâsından bir karyede silâh ve cebehâne ihtifâ eylediklerine [dâir] arz kaydır.** İrfân ismi, özeti “eylediklerine” kelimesinin hizasında yer aldığından özete ilave edilerek **mahremâne** okunmuş ve cümle şu hale konulmuştur: “Çatalca kurâsından bir karyede silâh ve cebehâne ihtifâ eylediklerine **mahremâne** arz kaydır”. Bu mahremâne de diğer bütün arzlar alenî midir?

Sayfa 57, 301 nolu metnin devamı, 7. satırda, “olacağını”, **olacağı** okunmuştur. 10 satırda, “...ma’âşâtının tedâhülde kalmasından dolayı giriftâr-ı muzâyaka ve zarûret olduğundan...” cümlesinde, metnin aslında “giriftâr” ile “muzâyaka” kelimeleri arasında zuhûlen bir “ve” bağlacı yazılmıştır. İki kelime arasında “ve” bağlacı olunca giriftâr kelimesi boşlukta kalmakta, neye giriftâr olduğu bilinmemektedir. Cümle düzeltilmeden aynen yazılmış, ma’âşât da **maâş** okunmuştur: “...ma’âşının tedâhülde kalmasından dolayı giriftâr ve muzâyaka ve zarûret olduğundan...” Metin neşirlerinde bu tür zuhûllerin düzeltilmesi metni neşre hazırlayanların en önemli görevlerinden biridir. 11. satırda, “isti’tâfi hâvî tanzîm eylediği arz-ı hâlin...” cümlesinde; yardım isteme, merhamet dileme anlamına gelen “isti’tâf” kelimesi, **istitâf** okunmuştur. İstitâf, kaplama anlamına gelmektedir.

Sayfa 61, 306 nolu metnin devamı, 20 satırda, “vazîfe-i mevdû’a” ; verilmiş, tevdi edilmiş görev anlamındaki terkipte, mevdû’a kelimesi **mevzû’a** okununca terkip de **vazîfe-i mevzû’a** olmuş ve anlamı da haliyle, “vazolunmuş, konulmuş vazife”ye dönüşmüştür.

Müstenbat, “munbasıt”; sûrî, “suveriyye” okunursa cümleler berbat olur.

Sayfa 62, 307 nolu metnin devamı, 19. satırda, “müstenbat” kelimesi **munbasıt** okunmuştur. Dolayısıyla cümlenin anlamı da berbat edilmiştir. Cümle şöyle; “...ahkâm-ı Kur’âniyye’den müstenbat olan şerî’at-ı mutahhara

her müşkilâtın halline kâfi...” Müstenbat; zımmen anlaşılması, istinbat olunmuş, çıkmış anlamına gelmektedir. Munbasıt ise; yayılan, açılan; gönlü açık, şen gibi anlamlar ifade eder. 20. satırda, “emrâz-ı sûriye”, yani görünürde olan, maddi hastalıklar anlamındaki terkipte “sûri” kelimesi **suveriyye** okunmuştur. **Suver**, sûret kelimesinin çoğuludur. Böylece maddi hastalıklar, suretlerin hastalıkları oluvermiş. Hâlbuki metinde, terkipten hemen sonra “sûri”nin zıddı olan **ma‘nevî** kelimesi bir ve bağlacı ile emrâz kelimesine bağlanmıştır: Sûri, suverriyye okununca, “...emrâz-ı sûriye ve ma‘nevîye”, yani maddi ve manevi hastalıklar, “...emrâz-ı suverîyye ve ma‘nevîye”, yani “suretlerin ve manevi hastalıklar” haline getirilmiş olur.

Sayfa 63, 308 nolu metnin devamı, 24 satırda isti‘dâd kelimesi **istidâd** şeklinde yazılmıştır. İsti‘dâd ile istidâd, Latin alfabesine göre tertip edilmiş sözlüklerde aynı sayfada, hatta aynı sütunda ve peş peşe yer alırlar. Anlamları da, imlâları da farklıdır: İstidâd; doğrulma, doğrulmak, alışma; isti‘dâd; kabiliyet, meyil, akıllılık gibi anlamlara gelir. Cümle şöyle; “...bî‘l-âhire mûcib-i bî-huzûr-i hazret-i hilâfet-penâhîleri olacak bir isti‘dâdda idüğüne...” yani, “...daha sonra padişahın huzursuzluğuna sebep olacak bir meyilde olduğuna...”

Osmanlıca kelime kalıplarını bilmiyorsanız vazgeçeceksiniz bu sevdadan.

Sayfa 64, 309 nolu metnin devamı, son satırda, “...fevka‘l-âde esef ve teessürü mûcib olduğu...” cümlesinde teessür kelimesi **te’sîr** okunmuştur. Teessür; bir şeyin tesiriyle acı duyma, kederlenme, üzülmeye demektir. Te’sîr ise; kederlendirme, etkileyerek üzme, acıtma anlamında kullanılır. Teessür ile **te’sîr**’in anlam farkı bilinmiyorsa, hiç olmazsa imlâ farkı görülmeliydi.

Sayfa 65, aynı metnin devamı, 24. satırda “...merkûm Andon’un mûcib-i infî‘âlî olan mu‘âşaka keyfiyeti...” cümlesinde infî‘âl kelimesi **infisâl** okunmuştur. “...Andon’un mûcib-i infisâli...” Yani Andon’un ayrılmasının gerekçesi... Metinde Andon Efendi’nin, karısıyla aşk hayatı yaşayan Fos Antuvan’a tepkisinden söz edilmektedir. Andon’un bir yerden, bir kimseden ayrıldığı yok, adamcağızın karısı elden gidiyor. İnfî‘âl, tepki göstermek; infisâl ise ayrılmak demektir.

“Rû” kelimesi “red” okununca, Kadri Bey de korkmamış oluyor.

Sayfa 66, 309 nolu metnin devamı, 13. ve 14. satırlarda, “...Kadrî Bey’in artık mülâkâtdan rû-yı tevahhuş gösterdiği...” cümlesinde “rû” kelimesi **redd** okunmuş, “rû-yı tevahhuş”, **redd-i tevahhuş** olmuştur. Red, bugün de kullandığımız bir kelime; geri çevirme, kabul etmeme, tanımama, inkâr etme

gibi anlamlar ifade eder. **Rû** ise yüz, çehre anlamında bir kelime olup, bu kelimenin anlam bakımından **redd** ile uzaktan yakından bir ilişkisi yoktur. Elbette “dal” ile “vav” harflerinin kaligrafik yapısını bilenler için bu iki kelime arasında bir imlâ benzerliği de bulunmamaktadır. O halde rû-yı tevahhuş terkibi, “korku yüzü” demek olur ve göstermek fiiliyle kullanıldığında; korkmak, korktuğunu belli etmek, korktuğunu söylemek anlamı elde edilir. Metinde, Fos Antuvan ile Kadri Bey arasındaki ilişki ihbar edilince, Kadri Bey de korkuyor, ürküyor ve görüşmekten kaçınıyor. 14. satırda başka bir inci: “...karîn-i şehryârîlerinden Râgıb Bey kulları, Köçeoğlu Agob Efendi’nin Beyoğlu’nda kâin...” cümlesinde, Râgıb Bey ile kulları kelimesi isim tamlaması haline getirilince, yani Râgıb Bey kulları, **Râgıb Bey’in kulları** okununca, Köçeoğlu Agob, Râgıb Bey’in kulu oluvermiş. Halbuki padişahın kullarından kurenâdan Râgıb Bey söz konusudur.

Bin ile bir ayırt edilemeyince kırk bin liralık miras davası kırk bir liraya düşer.

Aynı sayfa ve metinde 21. satırda; amca anlamındaki “âmmi” kelimesi **emmi** okunmuştur. Emmi halk dilinde kullanılmaktadır ve yazıda herhalde elif ile başlar. Metinde ise kelimenin orijinali, yani Arapça’sı yazılmıştır ve ilk harfi ayn’dır. 23. satırda kırk bin lira **kırk bir lira** okunmuştur: Müteveffa Köçezâde Petrak Efendi’nin kızları Eros ve Veron adlı kadınlar, amcaları Agob aleyhine miras, vasîlik ve şirketten dolayı kırk bin liralık bir dava açmışlardır. **Bin** ile **bir** ayırt edilemiyor madem, hiç olmazsa davanın büyüklüğüne uygun bir rakam düşünmek gerekirdi. 26. satırda “...pek çok zevâtı ahkâm-ı kânüniyyeye karşı mûmâ-ileyh Agob Efendi’nin nüfûz ve iktidârına mağlûb olmuş gördüğümden...” cümlesinde zevât kelimesi yalın hali ile **zevât** diye okunmuştur. Metinde bu kelime ismin “i” haliyle cümlenin nesnesi durumundadır. 28. satırda “hiss-i sadakat” terkibi, **hüsn-i sadakat** okunmuştur. Terkibin yer aldığı cümle şöyle: “...işbu mağlûbiyyetin ve ledünniyyât-ı hakîkiyyesini meydâna ihrâc arzûsu daha ol vakitden hiss-i sadâkat ve ubûdiyyetimi tahrîk eylediğinden...” Yani işin gerçeğini ortaya çıkarmak isteği; sadakat, vefa ve bağlılık duygularını tahrik ediyor. Hiss-i sadâkat; dostluk, vefalılık, bağlılık duygusu demek. Hüsn-i sadakat ne oluyor? Dostluk, vefalılık, bağlılık güzelliği... Dolayısıyla söz konusu işin hakikatini ortaya çıkarmak arzusu, dostluk, bağlılık güzelliğini tahrik etmiş oluyor. Pes doğrusu...

Sayfa 67, 309 nolu metnin devamı, 3. satırın sonunda ve 5. satırda “ifsâdât” kelimesi **fesâdât**, 9. satırda “müeyyid” kelimesi **müeyyed** okunmuştur. Kelime cümlede şöyle geçmektedir: “...zann-ı kavî-i ubeydânemi müeyyid bulunduğundan...” Cümlede geçen “müeyyid” kelimesi ism-i fâildir.

Konu hakkındaki zannını teyid ediyor. İfadeyi günümüz diline aktarırsak; “...güçlü zannımı teyid ettiğinden...” anlamı elde edilir. Müeyyed ise ism-i mef’ûldür, edilgenlik anlamı taşır. Aynı kelime, sayfa 69, 311 nolu metnin devamı, 1. satırda yine **müeyyed** okunmuştur. Cümle şöyle; “...Şeyhu’l-islâm-ı müşârun-ileyh kullarının ahvâl-ı ma’rûzası dahi mülâhazât-ı mezkûrenin isâbetini müeyyid idüğünden...” Burada da “teyid eden” anlamında kullanılmıştır. Şeyhulislam Efendi’nin bahsedilen halleri, şeyhulislam hakkındaki düşüncelerin isabetli olduğunu teyid ediyor.

Âdî kelimesini “da’vâ”; mu’âmelât’ı “ma’lûmât”, mu’âheze’yi “muahharan” okumak...

Sayfa 70, 314 nolu metin, 6. satırın sonunda “âdî” kelimesi **da’vâ** okunmuş ve bir sonraki kelime ile terkip yapılmıştır. Cümlenin aslı şöyledir: “Böyle bir âdî zevciyyet mes’elesinin Meclis-i hass-ı vükelâ’yı işgâl etmesi ve ...” Cümle şu hale getirilmiştir: “Böyle bir **da’vâ-yı zevciyyet** mes’elesinin Meclis-i hass-ı vükelâ’yı işgâl etmesi ve...” Âdî zevciyyet, da’vâ-yı zevciyyet olmuş. Halbuki ifade edilmek istenen, basit bir evlilik meselesi ile meclisin meşgul edilmesidir.

Sayfa 71, 315 nolu metnin özetinde, “şâhidlerin” **şâhidlerini**; 8. satırın sonunda “bir” kelimesi **bu**; 12. satırda “mu’âmelât” kelimesi **ma’lûmât** okunmuştur. Söz konusu, mahkemenin cereyanı ile ilgili işlemlerdir, bilgiler değil. Ayrıca “mu’âmelât” ile **ma’lûmât** arasında ne imlâ benzerliği, ne de anlam ilişkisi vardır. 13. satırda “...şimdiye kadar verilen hükümlerin gerü alınması kâbil olmadığı gibi şuhûd hakkında da...” cümlesinde “şuhûd” ile “hakkında” kelimeleri arasına bir “ve” bağlacı konularak cümle anlamsızlaştırılmıştır. 14. satırda, “emr-i dînî” terkibi **emr-i dîniyye** okunmuştur. Dilbilgisi kuralları bilinmiyorsa, hiç olmazsa imlâyâ dikkat etmek gerekirdi. Emir kelimesi çoğul olsaydı dînî kelimesi de **dîniyye** olurdu. Evâmîr-i dîniyye veya umûr-ı dîniyye gibi. Aynı satırda mu’âheze kelimesi **muahharan** okunmuştur. Cümle şöyle: “...şimdiye kadar verilen hükümlerin gerü alınması kâbil olmadığı gibi şuhûd hakkında da ifâ etmiş oldukları bir emr-i dînîden dolayı bir vechile mu’âheze vârid olmadığından...” Bir vechile mu’âheze vârid olmadığından... cümlesi bir anlam ifade ediyor. Peki “bir vechile muahharan vârid olmadığından” ın anlamı nedir? Mu’âheze ile muahharan’ın imlâları farklı olduğu gibi anlam ilişkileri de yoktur.

Mahâkim’i “muhâkeme” okuyanlar için; şühûd’ı “şuhûr”, şehâdet-i kâzibe’yi de “şöhret-i kâzibe” okumak her halde câizdir.

19. satırda “mahâkime”, kelimesi **muhâkeme**; “ba‘demâ” zarfı **ba‘dehu**, 20. satırda “şuhûd” kelimesi **şuhûr**, “şehâdet-i kâzibe”, **şöhret-i kâzibe** okunmuştur. Yanlış okunan bu kelimelerin bulunduğu cümlenin doğru okunuşu: “...bi’l-umûm mahâkime ba‘de-mâ istimâ‘ edecekleri şühûddan ber-nehc-i şer‘î tedkikât-ı amîka icrâ etmeleri ve şehâdet-i kâzibeye cür‘eti sâbit olanlar hakkında icrâ-yı ma‘delet edilmek üzere...” cümle uzayıp gidiyor. Şimdi bir de cümlenin nasıl okunduğunu, ne hale getirildiğini görelim: “...bi’l-umûm **muhâkeme ba‘dehu** istimâ‘ edecekleri **şühûrda** ber-nehc-i şer‘î tedkikât-ı amîka icrâ etmeleri ve **şöhret-i kâzibeye** cür‘eti sâbit olanlar hakkında icrâ-yı ma‘delet edilmek üzere...” Yanlış okunan kelimeler koyu gösterilmiştir. Cümlenin sadece bir bölümünde, cümlenin anlamını değiştiren, daha doğrusu cümleyi anlamsız hale getiren dört yanlış okuma vardır. Mahâkim, mahkemenin çoğul şekli, yargılamanın yapıldığı yerler; muhâkeme ise yargılama demektir. Şühûd, şahidin; şuhûr ise ay anlamındaki şehir’in çoğuludur. Şehâdet-i kâzibe yalancı tanıklıktır; şöhret-i kâzibe ise yalancı şöhret demektir. 23. satırda “tarz-ı aher” terkibi **tarz-ı ahar** okunmuştur. Tarz-ı âher; başka, diğer tarz; **tarz-ı âhar** ise kâğıdın aharlanma tarzı anlamına gelmektedir. Nihayet metnin son kelimesi “kılarım”, **eylerim** okunmuştur. 315 nolu metnin tamamı, kitapta 24 satırdan ibarettir ve 24 satırda metnin anlamını değiştiren on iki hatalı okunuş vardır.

Sayfa 72, 316 nolu metinden sonraki metnin “Tekrâren şeref-sâdır...” diye başlayan özetinde “tekrâren” kelimesi **tekrâr** okunmuştur. Metnin 3. satırında “asl-ı hakikat” terkibi **asıl ve hakikat** okunarak iki kelime arasına bir “ve” konulmuş; asl-ı hakikat, **asıl ve hakikat** olmuştur.

Sayfa 72, 317 nolu metin, 2. satırda “yed-i ubeydânem” terkininin birinci kelimesi “yed” yazılmamıştır. Cümlenin aslı şöyle, “...mazrûfen ve memhûren yed-i ubeydâneme tevdî...” Cümle şu hale getirilmiş; “...mazrûfen ve memhûren ubeydâneme tevdî...”

Teveccüh kelimesi tavsiye okununca “padişahın tavsiyesinin artışı ortaya çıkar!”

Sayfa 73, 317 nolu metnin devamı 4. satırda “teveccüh” kelimesi **tavsiye** okunmuştur: Cümlenin aslı şöyle; “...kendi hakkında olan teveccüh-i şâhanelerinin tezyîdini istihsâl ...”; ve cümle şöyle olmuştur: “...kendi hakkında olan **tavsiye-i** şâhanelerinin tezyîdini istihsâl ...” Böylece, yakınlık duyma, hoşlanma, sevgi gibi anlamlara da gelen teveccüh kelimesi **tavsiye**

olmuş ve “kendisine olan padişah sevgisinin artışı”, padişahın **tavsiyesinin artışına** dönüşüvermiştir!

Sayfa 73, 318 nolu metin, 3. satırda emir ile i'tâ kelimeleri tamlama yapılmıştır. Cümlelerin aslı şöyle: “...Bâb-ı fetvâ'dan bir emir i'tâ kılınıp kılınmadığının...” söylenen şudur; Bâb-ı fetvâ'dan bir emrin verilip verilmediği... Cümle nasıl okunmuş? Şöyle; “...Bâb-ı fetvâ'dan bir **emr-i i'tâ** kılınıp kılınmadığının...” Anlamı her halde bu oluyor; **verilen emrin kılınıp kılınmadığı...** !

9. satırda “abd-ı kemînelere”de kemînelere kelimesi **kemterîlerine**; 9. satırın devamı ve 10. satırlarda, “istingâh-ı madde zımında”, **istinkâh maddesi hakkında** okunmuştur. Burada üç kelime var, kelimelerin üçünün de okunuşu yanlış. Cümlelerin aslı şudur: “İstingâh-ı madde zımında, taraf-ı kemterânemden ba'zı hocalara mürâca'at edildikde...” İstingâh, araştırmak, soruşturmak anlamında. Yani, “konunun araştırılması, anlaşılması maksadıyla bazı hocalara başvurulmuş.” Bakınız cümle ne hale getirilmiş ve anlamı nasıl değiştirilmiş: “**İstinkâh maddesi hakkında** taraf-ı kemterânemden ba'zı hocalara mürâca'at edildikde...” İstinkâh, bir kadını nikâhla alma, nikâhlanmak anlamında. O halde bu cümlelerin de anlamı şöyle oluyor: Bir kadını nikâh altına alma maddesi hakkında bazı hocalara müracaat... “Ne yapalım, istingâh ile istinkâhı birbirinden nasıl ayırt edelim? İmlâları aynı, “kef” midir, “gef” midir nasıl anlayalım? Ayrıca “istinkâh” her sözlükte bulunabilen bir kelime. Ama istingâh öyle mi... Zımında kelimesinin **hakkında** okunması da çok önemli değil. Madde'yi de **maddesi** okumak zorunda idik. Çünkü, istinkâh ile madde arasında bir ilgi kurmak gerekirdi. Onun için madde'yi maddesi okuduk. Bir şeyler ortaya çıkardık...”

Sayfa 74, “Mezkûr arzda mastûr...” metninde 4. satırda “Ayasofya civârında...” cümlesinde, metnin aslında olmadığı halde Ayasofya ile civârında kelimeleri arasına bir “ve” bağlacı konulmuştur.

Sayfa 74, 319 nolu metin, 4. satırda “getürmüşdür” fiili, **götürmüşdür** okunmuş. Her iki fiilin imlâsı ve anlamı farklıdır: Getürmek, mastarında bazen “te” harfinden sonra bir “vav” vardır. Bazen “vav” yerine “ye”nin olduğu da görülür. Götürmek ise, mastarın ilk harfi olan “ge” den ve üçüncü harf olan “te”den sonra birer “vav” getirilerek yazılır. İmlâ özellikleri dışında, elbette bu iki fiilin anlamı da farklıdır.

Musırran'ı “hasran” okumak ciddi bir çaba gerektirir.

Sayfa 75, 319 nolu metnin devamı 4. satırda “musırran” kelimesi **hasran** okunmuştur. Musırran; ısrarla, ısrar ederek anlamındadır. Hasran ise tahsis

kılarak, sıkıştırarak; dar bir yerin içine alarak, men etmek gibi anlamlar ifade eder. Cümlelerin aslı şöyle: "...sık sık görüşmekliğim hususunu ekîden ve musırran tenbîh eyledi." Bu anlamlı cümle şu hale getirilmiş: "...sık sık görüşmekliğim hususunu ekîden ve **hasran** tenbîh eyledi."

Aynı sayfa, 320 nolu metin, 3. satırda, metnin aslında "kemîne" olan kelime **kemter** okunmuştur. Cümlelerin aslı şöyle: "...keyfiyyetin abd-i kemînelerinden..."

Sayfa 76, 321 nolu metnin devamı, 5. satırda "...li-maslahatin ve irâde-i seniyye..."de **ve** bağlacı yazılmamıştır. 322 nolu metnin özeti 3. satırında "eylemekliğim" **etmekliğim**; metnin 2. satırında şeref-sâdır, **şeref-vârid** okunmuştur.

Cehâletin olduğu yerde metin okuma işleri vehâmet kesbeder.

Sayfa 78, 324 nolu metin, 19. satırda müftî kelimesi **müfettiş**; "zât", **zevât** ve aynı cümlelerin devamı 20. satırda "kılması" **kalmış** okunmuştur. **Müftî** kelimesi aynı cümlede iki defa geçmektedir ve her ikisi de **müfettiş** okunmuştur. Cümlelerin aslı şöyledir: "...Şâm-ı şerîf Müftîsi'nin vukû'-ı vefâtiyla Bidâyet Mahkemesi Riyâseti'nde bulunan zât müftîliğe intihâb u ta'yîn kılınarak riyâset-i mezkûre münhal kılması..." Anlatılan şu: Şam Müftüsü vefat etmiş, yerine Bidâyet Mahkemesi Reisi olan zat/kişi müftülüğe atanmıştır. Cümle şu hale sokulmuştur: "Şam-ı şerîf **Müfettişi**'nin vukû'-ı vefâtiyla Bidâyet Mahkemesi Riyâseti'nde bulunan **zevât** müfettişliğe intihâb u ta'yîn kılınarak riyâset-i mezkûre münhal **kalmış**..." Bir cümlede üç okuma yanlış bir tarafa, hikâye tamamen değiştirilmiştir. Zat'ın zevât okunması ise; işin vehâmetini ve "eser ortaya koyma aşkına" cehâletin derecesini ortaya koyuyor. Bidâyet mahkemesinin bir reisi vardır. O kişi zevât oluyor, yani birden fazla kişi hem mahkemenin reisi oluyor, hem de müftü, pardon müfettiş tayin ediliyor!

Sayfa 79, "Mezkûr arzânâmede muharrer mektûbun kaydıdır" metninde 15. satırda cümlelerin aslı şu: "Birâder, Şeyhu'l-islâm Efendi hazretlerini görmek müyesser oluyor mu?" Cümlede; mektubu yazan Mehmed Feyzullah Efendi, mektubun muhatabına, yani Neşet Efendi'ye birader diye hitap ediyor ve şeyhulislâmı görüp göremediğini soruyor. Fakat cümle şöyle okununca; "**Birâder-i Şeyhu'l-islâm** Efendi hazretlerini görmek müyesser oluyor mu?" Yani, şeyhulislâmın kardeşi efendi hazretlerini görmek kolay oluyor mu?

Havâli, “havâle” okununca Yemen de havâle edilir.

Sayfa 80, “Yemen Lâyihası Sûretidir” metninde, 3.satırda “havâlî-i mezkûrede” tamlaması **havâle-i mezkûru da** okunmuştur. Cümlenin aslı şudur: “...ittihâz buyrulan tedâbir-i sâibe ve himemât-ı celîle-i sâkıbe berekâtıyla ref` u izâle buyrularak havâlî-i mezkûrede vukû`u melhûz olan büyük bir fenâlığın...” Ve cümle şu hale getirilmiş; “...ittihâz buyrulan tedâbir-i sâibe ve himemât-ı celîle-i sâkıbe berekâtıyla ref` u izâle buyrularak **havâle-i mezkûru da** vukû`u melhûz olan büyük bir fenâlığın...” Yani söz konusu bölgede, havalide, yani Yemen’de anlamına gelen “havâlî-i mezkûre”; büyük bir mahâretle **havâle** yapılmıştır. Havâlenin ne anlama geldiği de bilinmiyor her halde. Havâle; bir işi veya nesneyi başkasına bırakma demektir.

Mevâridât’ı “müdârât” okuyanlar için, dînen kelimesini “dünya” okumak câizdir.

Sayfa 81, aynı metnin devamı, 1. satırda “sâye-i satv-vâye”de, satv kelimesi bulunamamış olacak ki, sözlükteki kullanışı tercih edilmiş. Bunun için de köşeli parantez içinde bir “et” ilave edilmiş. Bu tasarrufa gerek yok, çünkü kelime metindeki şekliyle de kullanılmaktadır. Nitekim Kırımîzâde de bu şekliyle kullanmıştır. Satv kelimesi, sayfa 78, 324 nolu metnin birinci satırında da geçiyor, orada da “et” ilave edilerek satvet şekli kullanılmış. Bu bir tercihten ziyade, “satv” formunun bilinmemesinden kaynaklanıyor. Aynı sayfa, 22. satırda, “...kesb-i müşkilât eyleyeceğine binâen fakîr bu rey’e iştirâk edemem.” Cümlesinde **fakîr**; 23. satırda, “Şu kadar ki, ahâlî yedine bu ana değin bir hayli fitilli beylik tüfenkler geçmiş olduğundan...” cümlesinde **hayli** kelimeleri atlanmıştır. 24. satırda “medhal-i mevâridât” terkinde “mevâridât” kelimesi **müdârât** okunmuş; böylece “medhal-i mevâridât”, **medhal-i müdârât** olmuştur. Cümlenin aslı şöyle; “...hâricden, yani medhal-i mevâridât olan Hicaz ve Aden taraflarıyla sevâhilini, kit`a-i mezkûreye esliha ve edevât-ı harbiyye ve be-tahsis kurşun idhâli memnû`iyyetinin ciddin ve kaviiyen muhâfazası...” Cümlede, Yemen’e silah ve her türlü savaş araç-gereçlerinin giriş yerlerine işaret edilmektedir. Medhal-i mevâridât; gelecek şeylerin giriş yeri; söylenen de budur zaten. Peki **müdârât**? Yüze gülme, dost gibi görünme... Yukarıdaki cümlede ne işi var? Efendim ne fark eder, bırakın silah ve savaş mühimmâtının Yemen’e giriş yerlerini. Varsın dost gibi görünenlerin giriş yerleri olsun! 30. satırda; “...dahi dîn ve düşmüş olduğuna...” da **ve** bağlacı atlanmıştır.

Sayfa 82, aynı metnin devamı, 24. satırda, “...ol makâm-ı mukaddese dînen mükellef olduğumuz itâ`at ü inkiyâddan...” cümlesi şöyle okunmuş; “...ol makâm-ı mukaddese-i **dünyâ** mükellef olduğumuz itâ`at ve

inkiyâddan...” böylece dînen kelimesi de **dünyâ** olmuştur. Cümlede anlatılmak isteneni, cümlenin neyi ifade ettiğini anlamayı bir tarafa bırakalım. **Dînen** ve **dünyâ** kelimelerinin bir imlâ benzerliği var mı? Yok da, hani makamdan bahsediliyor ya azizim! Olsa olsa bu dünya makamlarındandır diye düşündük.

Sayfa 83, aynı metnin devamı, 5. ve 6. satırlarda, “...bedeviyet hâllerinden...”, **bedeviyet-i hâllerinden** okunmuştur. Ne demek bedeviyet-i hâl? Halin bedeviyeti, yani halin göçebeliği... Söz konusu olan göçebelik halidir ve Şam Bidâyet Mahkemesi Hukuk Reisi Mehmed Feyzullah Efendi, bu iki kelime arasında bir tamlama yapmak isteseydi şöyle yapardı: “Hâl-i bedeviyetlerinden” veya “ahvâl-ı bedeviyetlerinden...” Aynı sayfa, “Lâhika” metninde, 2. satırda, “muhyî-i mülk ü millet”, **mühîbbî-i mülk ü millet** okunmuştur. Muhyî-i mülk ü millet; millete ve devlete hayat veren; dirilten ve canlandıran demektir. Metinde de söylenen budur. Muhibb; seven, dost anlamındadır. Muhibbî ise, kelimenin mensûbiyet ifade eden şeklidir; dostla ilgili, sevene ait gibi anlamlar içerir. O halde muhibbî-i mülk ü millet; “devleti ve milleti sevene ait” demek oluyor. 4. satırda “...kâffe-i bendegân-ı sıdk-nişânlarına...” olacak, **sadâkat-nişânlarına** değil.

Sayfa 84, 325 nolu metin, 2. satırda “tahsîs ü ihsân”da kelimeler yer değiştirmiş; **ihsân ve tahsîs** okunmuştur.

Teşekkürün İhsânı

Sayfa 85, 327 nolu metnin özeti “İhsân teşekkürü hakkında arz kaydıdır” olacaktır. Özet şöyle okunmuş: **İhsân-ı teşekkür hakkında arz kaydıdır.** “İhsân-ı teşekkür” teşekkürün ihsânı! Oysa yapılan ihsana teşekkür söz konusudur. Metnin 3. satırında “ancak” kelimesi **ahkar** okunmuş ve bir sonraki kelime ile de terkip oluşturulmuştur. Cümlenin aslı şöyle: “...ancak abd-ı memlûklarını yeniden ihyâ ve...” Cümle şu hale sokulmuş: “...**ahkar-ı abd-ı memlûklarını** yeniden ihyâ ve...”

Aynı sayfa, 328 nolu metin, 2. satırda “tezevvüc” kelimesi **tezvîc** okunmuştur. “...Râbia ile Arnavud Feyzullah’ın tezevvüce kıyâmları üzerine...” Cümlede görüldüğü gibi iki kişi evlenmeye kalkışıyor. Kadın ile erkeğin evlenmeleri tezevvüctür. Tezvîc ise “evlendirmek”tir. Mastar kalıpları arasındaki anlam farkı bilinmediği gibi, imlâ farkları da bilinmiyor.

Sayfa 86, 329 nolu metnin son satırında, “...atebe-i felek-mertebe-i cenâb-ı veliyy-i ni‘met-i a‘zamîlerine...” cümlesinde **cenâb** kelimesi atlanmıştır.

Sayfa 87, 330 nolu metnin son satırında "...darâ'at-alâme...", **darâat-allâme** okunmuştur. Alâme; işaret, iz, nişan anlamındadır. Allâme ise, alâme ile imlâ bakımından benzerlik taşısa da anlâm bakımından tamamen farklıdır; çok âlim, bilgin anlamına gelir ve buradaki terkipte yeri yoktur.

Aynı sayfa, 331 nolu metin, 4 satırda, "cihânbânîlerini" olacak, **cihânbânîleri** değil.

Sayfa 88, 332 nolu metin, 2. satırda "resmi" ile "leyle" kelimeleri arasına bir **ve** bağlacı konulmuştur. Metnin aslında **ve** yoktur. Cümle şöyledir: "...mektebe bed'i resmi, leyle-i amîmetü'l-meymene-i Regâib hasebiyle..." Ayrıca metnin altında 6 Receb, 309 tarihi de bulunmaktadır. Bu tarih de yazılmamıştır.

Sayfa 89, 333 nolu metnin devamı, 2. satırda "...Selanik ahâlîsinin erbâb-ı servetinden bulunan Avdetîleri hükûmete düşürerek bunlardan bir hayli para almak..." cümlesinde "servetinden" kelimesi **servetden**, "düşürerek" kelimesi **devşirerek**; 7 satırda "olunduğunu" **olunduğu** okunmuştur. Avdetîleri hükûmete düşürmenin bir anlamı var. Peki hükûmete devşirmenin?

Sayfa 90, 335 nolu metnin devamı, 2. satırda, "...Şeyhu'l-islâm Efendi'ye ifâde ettiğinde, atebe-i humâyûnlarına..." cümlesinde de iki hata var: "Ettiğinde" **ettiğine** okunmuş; virgül yerine bir **ve** konulmuştur.

Aynı sayfa, 337 nolu metin, 2. satırda, "...hayli zamandan beri hüküm-fermâ olan bürûdet ve münâfese hasebiyle liman umûr-ı idâresine..." cümlesinde **hasebiyle** kelimesi atlandığı için cümle şu hale gelmiş: "...hayli zamandan beri hüküm-fermâ olan bürûdet ve münâfese liman umûr-ı idâresine ..."

Sayfa 91, 337 nolu metnin devamı, 2. satırda, "teessür" kelimesi **te'sîr** okunmuştur. Cümlelerin aslı şöyle; "...ve bundan fevka'l-âde teesür peydâ ederek kuvâ-yı fikriyyesine za'fiyyet gelmesi üzerine..." 7. satırda "dürendişâne" kelimesi **dürendişân** okunmuştur. Cümle şöyle: "...Dilâver Paşa tarafından i'tâ kılınup dürendişâne olmayan ve fakat mûmâ-ileyhimâ cânibinden icrâ vü infâzı vazîfeten mecbûrî olan ba'zı evâmir..." Dürendişâne olan veya olmayan evâmir olur, dürendişân evâmir olmaz.

Sayfa 92, 339 nolu metin, 11. satırda, "serbestîde" kelimesi **serbestiyetde** okunmuştur.

Sayfa 94, 344 nolu metin, 1. satırda, "iffet ü istikâmetle ma'rûf ve liyâkat ü ehliyetle mütehallî ve mevsûf bulunan..." cümlesinde "istikâmetle" ve "ehliyetle" kelimeleri; **istikâmetiyle** ve **ehliyetiyle** okunmuştur.

Aynı sayfa, “Mezkûr mektûbun sûretidir” metninde 2. satırdaki cümlenin aslı; “İşbu emr-i âlîlerine imtisâl, ber-muktezâ-yı sadâkat, vâcibe-i zimmet-i ubûdiyyet olduğundan...” Cümle şöyle okunmuş: “İşbu emr-i âlîlerine **imtisâlen** ber-muktezâ-yı sadâkat vâcibei zimmet-i ubûdiyyet olduğundan...”

Sayfa 97, “Musâhib-i şehryârî Lutfi Ağa’ya irsâl kılınan tezkire” metni 4. satırda “kılınması” kelimesi **kılınmış** okunmuştur.

Sayfa 98, aynı metnin devamı 5. satırda, “ bir çâre-i müstahsene” olacak, **bir çâre-i müstahsine** değil. “Pusulada muharrer olan esâmî”de 3. satırda Hademe Mirlivâsî’nda, “hademe” kelimesi **hâssa** okunmuştur.

Zât-ı Sadâret-i uzmâ...

Sayfa 99, 349 nolu metnin özeti son satırda, “...takdîm kılındığı arz kaydır”, “takdîm kılındığı arzıdır” okunmuştur. Aynı sayfa, 350 nolu metin, 5. satırda “zât-ı sadr-ı a‘zamî” terkibi, **zât-ı sadâret-i uzmâ** okunmuştur. Zât-ı sadr-ı a‘zam, tamlaması, sadrazamın şahsını ifade eder. Sadâret-i uzmâ ise makamın adıdır; tüzel kişiliktir, yani “yüce sadrazamlık makamı” demektir. **Zât-ı sadâret-i uzmâ**: Yüce sadrazamlık zâtı!...

Sayfa 100, 351 nolu metin, 11. satırda “ ...arz olunacak vesîle ve münâsebetle vâkif oldum”, cümlesinde, “arz olunacak vesîle münâsebetiyle”; “...şöyle ki bu geçen Pencşenbih günü...”, “**bugün Perşembe günü**” şeklinde okunmuştur. 16. satırda “kemîneleri” kelimesi kemterleri okunmuştur. Bu okuma hatası, sayfa 101, aynı metnin devamı, 1. satırda yine tekrarlanmıştır. 19. satırda, “...Hurşid Efendi’nin sıdk-ı ifâdâtını müeyyid delâil-i vâzihadandır” cümlesinde “müeyyid” kelimesi müeyyed okunmuştur. Müeyyid, ism-i fâil, teyid eden; müeyyed, ism-i mef‘ûl, teyid edilen demektir. Cümlede ifade edilen, “...Hurşid Efendi’nin söylediklerinin doğruluğunu teyid eden açık delilerdendir.”

“Akîb-i mürâcaatsız” ne anlama geliyor acaba?

Aynı sayfa, 352 nolu metin, 2. satırda, “...taraf-ı ubeydâneme mürâcaat ve akîb-i mürâcaatında...” terkibi, **akîb-i mürâcaatsız** okunmuştur. “Akîb-i mürâcaatın; mürâcaatı takiben” gibi bir anlamı vardır. “**Akîb-i mürâcaatsız**” ne anlama geliyor acaba? Sayfa 102, 352 nolu metnin devamı, 21. satırda, “...diğeri şifre tarzında...” cümlesinde diğeri, **diğeri de** şeklinde yazılmıştır. 24. satırda, “araya” kelimesi **ara yere** okunmuştur. Aynı satırda “...ihtimâli bulunduğunu dahi ilâve ederim” cümlesinde **dahi** kelimesinin yeri değiştirilmiştir: **İhtimâli dahi bulunduğunu ilâve ederim**. 25. satır sonunda

“delîl-i fi’lîsiyle” terkibi, **delîl-i fiiliyesiyle** okunmuştur. Delîl kelimesi çoğul olsa idi, fi’lî kelimesi, **fiiliye** olacaktı: Delâil-i fiiliye...

Sayfa 103, 354 nolu metnin özetinde “gönderdiği” kelimesi **verdiği** okunmuştur. Aynı sayfa 355 nolu metin, 6. satırda, “...îsâl-ı îcâbethâne-i Rabb-i müte’âl...” terkibi, **îsâl ve îcâbethâne-i Rabb-i müte’âl** okunmuştur.

Sayfa 105, 358 nolu metnin devamı, 16. satırda, “...tezyîn edilmiş ve Sâhib Bey’in Yalısı’nda...” cümlesinde **edilmiş** fiili yazılmamıştır. 18. satırda, “...Beyoğlu Bidâyet Reisi Şevket Bey’in...” cümlesinde, Bidâyet’ten sonra, metnin aslında olmadığı halde **mahkeme** kelimesi eklenmiştir. 29. satırda “leyle-i müteyemmesinin” terkinde, müteyemmene kelimesi, **müteyemmine** okunmuştur.

Sayfa 106, aynı metnin devamı, 4. satırda “...ve Balta Limanı’nda...” ve atlanmıştır.

Sayfa 107, “106. Sahifede işâret olunan mektûb sûreti” metnin devamı, 4. satırda “...mu’âvenet-i insâniyyet-kârâneye mazhar olarak...” cümlesinde **mazhar olarak** kelimeleri yazılmamıştır. 7. satırda “âcizânemizden” kelimesi **âcizânemden** okunmuştur. Aynı sayfa, 359 nolu metnin özetinin son kelimesi “dâirdir” olacak, **dâir** değil.

İyilerin merhameti oldu iyiliklerin merhameti...

Sayfa 108, 360 nolu metin, 6. satırda, “...tefevühât-ı vâkıasında ısrâr eylemesi...” cümlesinde “ısrâr” kelimesi **ihrâz** okunmuştur. İsrâr; devam etme, ayak direme; ihrâz ise, alma, kazanma, elde etme, hazırlama anlamlarına gelir. Her iki kelimenin anlam bakımından ve imlâ açısından bir benzerliği yoktur. Dolayısıyla “ısrâr”, **ihrâz** okununca cümle anlamını yitirmiş, anlamsızlaşmıştır. Aynı sayfa, “Bâlâdaki jurnalde muharrer ihbârânâmenin sûretidir” metni, 4. satırda “sözlerinden” kelimesi **sözlerden**; 10. satırda “...şehir-i Ramazan’ı hengâm-ı zevk ü tarâba çevirdik...” cümlesinde “Ramazan’ı”, **Ramazan** okunmuştur.

Sayfa 109, aynı metnin devamı, 1. satırda “mevâdd-ı redîe”, kötü, çirkin hususlar anlamındaki terkipte “redîe” kelimesi **redîye**; 8. satırda “va’azı” kelimesi **va’aza** okunmuştur. Eğer bir kelime, “redîe” kelimesinin metin boyunca hemen geçtiği her yerde **redîye** okunması gibi yanlış okunuyorsa bu; o kelimenin bilinmediğine, dolayısıyla cümlenin anlaşılmadan okunduğuna delalet eder.

Sayfa 111, 365 nolu metnin devamı, 4. satırda “...hiss-i musâdakata nakîse getirir zerre kadar bir tavr u hareket...” cümlesinde “hiss” kelimesi **hüsn**

okunmuştur. Cümlede söylenen bağıllık duygusudur. Bağlılığın güzelliği, çirkini olmaz. 7. satırda, "...müşâhede-likâ-yı kudsiyyet-ih tivâ-yı mülûkânelerinden **mütehassıl-ı** şevk-ı câvîd ve ma'nevî te'sîrâtiyle..." cümlesinde iki yanlış vardır. Birincisi, mütehassıl ile şevk-ı câvîd terkip yapılmıştır, **mütehassıl-ı şevk-ı câvîd** olmaz. Çünkü "şevk-ı câvîd ve ma'nevî", müşâhede-likâ-yı kudsiyyet-ih tivâ-yı mülûkânelerinden mütehassıldır. İkincisi, cümlenin devamındaki "te'sîriyle" kelimesi **te'sîrâtiyle** okunmuştur. Metnin aslında, kelimenin tekil hali, yani te'sîr şekli yazılıdır. 11. satırda "ma'lûmât ve hasbe'l-ubûdiyye" de **ve** bağlacı atlanmıştır.

Aynı sayfa, 366 nolu metin, 2. ve 3. satırlarda, "...gûnâ-gûn a'tâf u eltâf-ı vâkı'a-i cenâb-ı hilâfetpenâhîlerine..." cümlesinde, "a'tâf u eltâf", yani merhamet ve iyilikler anlamına gelen bu iki kelime tamlama halinde okunmuştur. Söylenilen, "padişahın gerçekleşen türlü türlü, pek çok merhamet ve iyilikleri" dir. A'tâf-ı eltâf şeklinde okunduğu zaman "iyiliklerinin merhameti" gibi bir anlam ortaya çıkar. Kaldı ki, metinde iki kelime arasında zaten bir **ve** bağlacı bulunmaktadır.

Sayfa 112, 367 nolu metnin devamı, 5. satırda "hisâbât" kelimesi **hesâbât** okunmuştur. Esasen bu kelime değişik okunuşlarla karşımıza çıkmaktadır. 16. satırda da kelime **hasâbât** şeklinde yazılmıştır. Her ne kadar günümüz dilinde kelimeyi hesap diye telaffuz ediyorsak ta, kelimenin aslı "hisâb" tır. Metin neşirlerinde, kelimelerin asılları yazılmalıdır.

Sayfa 113, 368 nolu metin, 3. satırda, "emel-bahşâ", **emniyyet-bahşâ**, yani emel kelimesi büyük bir beceri ile **emniyyet** okunmuştur. Cümlede şöyle geçiyor: "...penâh-ı yegâne-i âmme-i dermâdegân ve emel-bahşâ-yı kâffe-i asdikâ ve bendegân..."

Aynı sayfa, 369 nolu metin, 5. satırda; "...hemvâre muvâzıbı olduğum du'â-yı devâm-ı ömr ü ikbâl..." cümlesinde hemvâre ile muvâzıb terkip yapılmıştır. Hemvâre-i muvâzıbı okunuşu yanlıştır. Böyle okunduğunda, "muvâzıb'ın hemvâresi" olur. Yani "duaya durmanın her zamanı". Halbuki söylenen, "her zaman, daima duaya durmak" tır.

Sayfa 115, 372 nolu metin, 7. satırda, "Ez-cümle Ahmed mühürlü mektûbda..." cümlesinde Ahmed ismi atlanmıştır. 11. satırda, "Sâhib-i mührün mevsûk olup olmadığını..." cümlesinde, "olmadığını" kelimesi **olmadığı** yazılmıştır.

Sayfa 116, 374 nolu metin, 1. satırda, "ba'de't-tahakkuk" terkihi, **ba'de't-tahkîk** okunmuştur. Tahkîk ile tahakkuk'un imlâları da anlamları da farklıdır. Tahakkuk, bir şeyin gerçekliğinin ortaya çıkması, gerçekliliğinin

anlaşılması; tahkik ise bir şeyin doğru olup olmadığının araştırılması demektir. Cümlelerin aslı şöyle; “Suâvî mes’ele-i mel’ûnesinde zî-medhal olduğu ba‘de’t-tahakkuk ol vakit Sakız’a nefyedilmiş...” Cümlede anlaşıldığı gibi, konu tahkik edilmiş, yani araştırılmış, zî-medhal olduğu/işe karıştığı anlaşılınca, yani tahakkuk edince Sakız’a sürülmüş... 5. satırda “kâffe-i husûsâtında” terkibi **kâffe-i husûsâtında** okunmuştur.

Yüce Şeyhulislâmlık cenâbları...

Sayfa 117, “Sûret-i Tahrîrât” metni, 3. satırda “cânib” kelimesi **cenâb** okunmuştur. Cümle şöyle; “...cânib-i Meşihat-ı ulyâ’dan Çatalca Niyâbet-i şer’iyyesi’ne şeref-vârid olan tahrîrât-ı aliyye...” Cümle gayet açık, Şeyhulislâmlık tarafından Çatalca Nâipliği’ne yazı gönderilmiştir. Cânib, taraf, yan, cihet demektir. Cenâb ise onur, şeref, büyüklük ve hazret gibi anlamlarda gerçek şahıslar için kullanılır; tüzel kişilikler için kullanılmaz. 10. satırda, “olduğum” kelimesi **olduğu** okunmuştur. Cümle şöyle; “...efendimizden görmüş olduğum lutf u âtifete binâen...” görüldüğü gibi, 1. tekil şahıs, gördüğü iyiliklere atıf yapıyor. 13. satırda “...taleb edilmiş olsa işe [dâir] ma’lûmat alması tabî’i olup...” cümlesinde, “işe” kelimesinden sonra, cümlelerin anlaşılabilmesi için bir dâir ilave edilmesi gerekirdi. Bırakın zuhûl eseri eksiklerin tamamlanmasını, mevcut kelimelerin doğru okunması yeterli olurdu.

Sayfa 118, aynı metin, 4 satırda, “kabzı hâvî”, **kabzını hâvî**; 14. satırda, zarûriyyi’z-zuhûr, **zarûrî’z-zuhûr** okunmuştur. Aynı satırda “teveccüh” kelimesi **tavsiye** okunmuştur. Cümlelerin aslı şudur: “Bu bâbda vukû’a gelen kusûr-ı zarûriyyi’z-zuhûr-ı âcizânemin her hâlde afvıyla teveccüh-i mün’imîlerinin hakk-ı dâ’îyânemde bekâsını istirhâm...” Metnin sonunda tarihe Cumartesi eklenmiştir. 25 Nisan 308 Cumartesi. Metnin aslında gün adı yazılmamıştır. Eğer illa da gün adı yazılmak isteniyorsa bir önceki, yani 375 nolu metnin tarihi 26 Nisan Cumartesi olduğuna göre 25 Nisan Cuma günüdür. Aynı sayfada, “Sûret-i sened” metninin tarihinde yıl 1308 olması gerekirken 1302 yazılmıştır. Asıl metinde de 302 görülmektedir. Bunun bir zuhûl olduğu açıktır, düzeltilmesi, en azından işaret edilmesi gerekirdi. Bu hata fark edilmediği gibi 18 Nisan 1302 tarihi Miladiye 30 Nisan 1892 olarak çevrilmiştir. Nisan 1302 Rumî yılının Miladî karşılığı 1887’dir.

Sayfa 119, “Sûret-i mu’âmele” de “...İbrahim Ağa...”, İbrahim **Ağa’nın** okunmuştur.

Sayfa 120, 377 nolu metnin devamı, 2. satırda, “...ba‘zı gûnâ istihbârât..” ta “gûnâ” kelimesi **gûnâ-gûn**; 6. satırda “ilcaâtıyla” kelimesi **icâbâtıyla** okunmuştur. 7 satırda, “...bütün bütün tehlike-i ziyâ’a dûcâr olmakda iken...”

cümlesinde “bütün”lerden biri yazılmamıştır. Halbuki “bütün”lerden biri kaldırıldığında söylenmek istenen söylenmemiş olur. 10. satırda, “Mes’ele-i mebhûsenin esâsı...” cümlesinde “esâsı” kelimesi **esâs** yazılmıştır. 12. satırda, “muhill” kelimesi **muhtell** okunmuştur. Muhill, bozan, ihlal eden anlamında ism-i fâil; **muhtell** ise ism-i mef’ûl; bozulmuş, ihlal edilmiş anlamında kullanılır. Cümle şöyle: “...alenen mahâkim-i adliyye huzûruna çıkarılmaları şeref ve haysiyet-i askeriyelerini muhill bulunacağından...” 31. satırda, “...takb-i hukûk-ı şahsiyye-i meşrû’adan sarf-ı nazar...” cümlesinde zincirleme bir tamlama vardır. Hukûk-ı şahsiyye-i meşrû’a, meşru şahsi hukuk; kişisel haklar demek. Bu üç kelimelik tamlama şöyle okunmuş; **hukûk-ı şahsiyye meşrû’a...**

Sayfa 121, 378 nolu metin, 1. satırda, “aleyhi’[r]-rahmetü ve’l-gufrân”, **aleyhi rahmetü’l-gufrân** okunmuş, aradaki ve bağlacı atlanmıştır.

Telgrafla Haberleşmenin Gerektirmesi ve Kısaltılması

Sayfa 122, “Sûret-i tahrîrâtı...” diye başlayan metnin 5. satırında, “...lüzûm görünmüş olduğu iş’âr buyrulmuş, âcizleri bu ana kadar...” cümlesinde, “buyrulmuş” ile “âcizleri” arasına, metnin aslında olmadığı halde, bir ve bağlacı konulmuştur. 10. satırda, “ba’demâ muhâberât-ı telgrafiyenin iltizâm-ı ihtisârıyla...” cümlesinde “iltizâm-ı ihtisâr” terkibi **iltizâm ve ihtisâr** diye okunmuştur. Cümlede “...telgrafla haberleşmenin kısaltılmasının gerekliliği ile” denilmektedir. **İltizâm ve ihtisâr** okununca anlam değişmiş oluyor; telgrafla haberleşmenin gerektirmesi ve kısaltılması...

Sayfa 123, 382 nolu metin, 4. ve 5. satırlarda; “...mûmâ-ileyh kullarına karîha-i ilhâm-sabîha-i hazret-i hilâfetpenâhîlerinden binbaşılık rütbesi tevcîh...” anlamlı cümlesinde; “hilâfetpenâhîlerinden” kelimesi, “hilâfetpenâhîleri” okununca cümle anlamsız hale getirilmiş; “...mûmâ-ileyh kullarına karîha-i **ilhâm-ı sabîha-i hazret-i hilâfetpenâhîleri** binbaşılık rütbesi tevcîh ...” Türkçe Dilbilgisi’nde “ismin halleri” diye bir bahis var. İsm’in “den” hali ile “i” halinin cümlede ne işe yaradığını öğrenmek gerekir.

Sayfa 124, 384 nolu metin, 3. satırda; “...iki nefer üzerine yedi-sekiz el rovelver atılarak neferât-ı merkûmândan birisinin cerh ve katledildiği...” Cümle gayet açık, iki asker üzerine ateş ediliyor, iki neferden birisi yaralanıyor ve ölüyor. Neferât-ı merkûmân, iki nefer anlamındaki bu terkip, **neferât-ı merkûme** diye okunmuş. Anlamı da böylece adı geçen neferler olmuş. Merkûmân, merkûmun tesniye şekli ve iki kişi hakkında kullanılır. Zaten cümlede de iki nefer üzerine ateş açıldığı söyleniyor. Aynı satırda bir başka yanlış: “...işbu fi’l-i fecî’-i katlin...” terkibi, “...**işbu fi’l-i fecî’ katlin...**”

şeklinde okunmuş. Oysa zincirleme bir tamlama, fecî ile katl kelimeleri de terkip halinde okunmalıdır: “...işbu fi'l-i fecî-i katlin...”

Takdîmin Mazharı

Sayfa 125, 385 nolu metnin özetinde; “...vürûd eden şikâyâtı hâvî mahzar[1] takdîm...” Yani, şikâyetleri içeren mahzarın takdim edilmesi. Metnin aslında kelime mazhar olarak yazılmıştır. Bu bir zuhûldür. Mahzar; birçok anlamı olmakla beraber, aynı zamanda pekçok kişi tarafından imzalanmış müşterek dilekçe demektir. Cümlede zaten bu açıkça anlaşılmaktadır. Mazhar ise farklı birçok anlamlar taşır. Bir şeyin çıktığı, görüldüğü yer; nail olma, şereflenme; tekkelerde oturarak uyuklamak için dayanılan kısa değnek gibi anlamları yanında erkek ismi olarak ta kullanılır. Mahzar ile mazharın anlamları gibi imlâları da farklıdır. Bunu fark edemedikleri gibi, “mahzar[1] takdîm” terkip haline getirilerek **mazhar-ı takdîm** okunmuştur. Metnin 5. satırında; “...muğâyır ve muhâlif bir dâire dâhilinde devvâr ve me'mûrîn-i mevcûde mahâkimden ekserinin merkez-i istikâmet ve iffetden inhirâf ile...” cümlesinde; işleyen, dönen anlamındaki “devvâr” kelimesi, **züvvâr** okunmuştur.

Sayfa 126, 386 nolu metnin devamı, 2. satırda; “...yüz kadar nüfusun mezkûr kiliseye ictimâ' etmiş oldukları...” cümlesinde “kadar” kelimesi **kırk** okunmuş; yüz kadar, **yüz kırk** olmuştur. “Kadar”ı **kırk** okumak için herhalde önemli bir çaba gerekir. 388 nolu metnin 2. satırında, “...atebe-i ulyâ-yı hazret...” terkinde ulyâ kelimesi atlanmıştır.

Yüksek gâyeler “yüksek gazlar” oldu; savulun dostlar zehirlenirsiniz!

Sayfa 127, 389 nolu metin, 5. satırda; “...bir mikdâr avâid mukâbilesinde...” karşılık anlamındaki “mukâbile” kelimesi **mukâbele** okunmuştur. Ğâyât kelimesi ğâzât okunursa ne olur? 390 nolu metin, 2. satırda; “...inâyât-ı ma'âlî-ğâyât...” da “ğâyât” kelimesi **ğâzât** okunmuştur. Ğâyât; gâyeler, ma'âlî-gâyât; yüksek gâyeler demektir. **Ğâzât** ise gaz kelimesinin çoğulundan başka bir şey değildir. O halde “ma'âlî-ğâzât” yüksek gazlar olmuş olur. Soy gazlar bilinir de yüksek gazlar hakkında bir fikrim yok!

Sayfa 128, 391 nolu metin, 17. satırda, “bulunduğunu” kelimesi **olduğunu** okunmuştur.

Sayfa 129, 392 nolu metin, 3. satırda, “alâmâtca”, **alâmetce** okunmuştur. Alâmât, alâmet'in çoğuludur ve metinde çoğul şekli kullanılmıştır. 4. satırda bir at cinsinin adı olan “abiyan” geçmektedir. Arap atı cinsinin bir alt ırkı olan

abiyan, sanki bilinmeyen bir şeymiş gibi **abyan** okunmuş ve kelime parantez içinde eski harflerle yazılmıştır.

Sayfa 130, 394 nolu metnin özetinde; "...tâife-i nisvân-ı İslâm'ın..." da "İslâm'ın" kelimesi **İslâmiyyenin** okunmuştur.

Hazâkat'i "sadâkat" okuyanlar vak'a'yı da "def'a" okur.

Sayfa 132, 396 nolu metnin devamı, 19. satırda; "müzekkire", **müzekkere**; 23. satırda, "berâberince", **berâber nice** okunmuştur. Cümle şöyle; "...vâsî-i muhtâr ile berâberince Bâb-ı fetvâ'ya gelmekte olan..." 28. satırda, "...ihtiyâc bırakılmasından ibâret olduğu..." cümlesinde; "bırakılmasından", **bırakılmamasından** okunmuştur.

Sayfa 134, 398 nolu metnin devamı, 11. satırda, "çâr ü nâçâr", **çâr-nâ-çâr** yazılmıştır. Lügatlerde bu zarfın **çâr-nâ-çâr** şekli varsa da, metinde "çâr ü nâçâr" şekli kullanılmıştır. 22. satırda, "...ve sıhhiye nizâmâtına mugâyır olarak bulaşık eşhâs çıkması gibi bir vak'a tahaddüs eylediği takdirde..." cümlesinde; "bulaşık eşhâs" kavramından sonra, acep bu ne ola anlamında bir soru işareti konulmuştur. Halbuki bulaşık eşhas, bulaşıcı hastalık taşıyan kişiler için kullanılmıştır ve cümle içinde bu gayet net anlaşılmaktadır. Aynı cümlede "vak'a" kelimesi **defa** okunmuştur.

Sayfa 135, 399 nolu metin, 11. satırda; "icrâ'âtdan" kelimesi **icrâ'âtından** okunmuştur.

Ey dostlar, ey okurlar imdât! Tongi burada...

Sayfa 136, 400 nolu metin, 2. satırda, "zâbit" kelimesi **zâbita** okunmuştur. Metin, Meclis-i tedkîkât-ı şer'iyeye Başkâtibi Uryanizâde Cemil Bey ile yarbay rütbesindeki bir subay arasında geçen konuşmaya dairdir. Cümle şöyle; "Asâkir-i şâhâneleri kâimmakâmlarından bir zâbit ile..." Zâbit subay, zâbita ise polis, güvenliği sağlamakla görevli kurum demektir. 401 nolu metin, Hamîdiye zırhlı fırkateyninin yapımı ile ilgilidir: 5. satırda, "bu bâbda", bu **bâbdaki**, okunmuştur. 8. satırda, tongi kelimesi, cümle içinde özel bir isim gibi büyük harfle başlatılmış, ne olduğu bilinmediği için parantez içinde orijinal harfleriyle yazılmıştır. Bu bir gemicilik terimidir; buharlı gemilerde kazana su veren, geminin muhtelif yerlerine deniz suyu basan, sintine suyunu dışarı atan ve buharla çalışan bir çeşit tulumbadır. Metnin devamı, sayfa 137, 4. ve 5. satırlarda; "...Hamîdiye zırhlı Fırkateyni hakkında..." cümlesinde, fırkateyn kelimesinin sonuna, cümlede olmadığı halde humâyûn kelimesi eklenerek terkip yapılmıştır.

Sayfa 137, 402 nolu metin, 1. satırda; “...mukârenet ve ittihâd-ı efkâr husûle geldiğinin...” cümlesinde efkâr kelimesi yazılmamıştır.

Sayfa 138, “Mezkûr Jurnal” metni, 6. satırda; “hilâfetpenâhîye”, **hilâfetpenâhîlerine**; 8. satırda “konağına”, **konağında** ve 14. satırda; “efendimizindir”, **efendimindir** okunmuştur. Tarih kısmında, metnin aslında gün adı yok olduğu halde Çarşamba yazılmıştır. Tamamı on dört satır olan ve üç kişi tarafından okunan bir metinde dört yanlış...

Aynı sayfa, 404 nolu metin, 5. satırda; “cihânbânilerinde”, **cihânbânilerinden**, 6. satırda, “eser-i hazâkati” terkinde hazâkat kelimesi **sadâkat** okunmuştur. Bir doktorun tedavi ettiği bir rahatsızlık söz konusu ise, şifa bulan kişi elbette doktorun hazâkatinden bahseder, sadâkatinden değil. Sayfa 139, aynı metnin devamı, 2. satırda; “güşâd” kelimesi **küşâd** okunmuştur.

Sayfa 140, 406 nolu metin, 6. satırın sonu ve 7. satırın başında “şâhidlerden birisinin”, **şâhidler dahi birisini** okunmuştur. Cümlenin aslı şöyle: “...istimâ‘ edilen şâhidlerden birisinin şâbb-ı emred idüğü istihbâr kılınmasından...” Bir de cümlenin ne hale getirildiğine bakalım: “...**istimâ‘ edilen şâhidler dahi birisini** şâbb-ı emred idüğü istihbâr kılınmasından...”

Sayfa 141, 407 nolu metin, 8. satırda; “...hasbe’l-ubûdiyye arzına cür’et eylerim, fermân” cümlesinde arzına kelimesi atlanmıştır.

Sayfa 142, 408 nolu metnin devamı, 1. satırda; “nevâzâne” kelimesi **nüvâzâne** okunmuştur. Nevâz, okşayan, okşayıcı anlamlarıyla kelimelere eklenen Farsça bir sıfat. Metinde “bende-nevâzâne” olarak geçmektedir. Maamafih nüvâz şekli yaygın olarak kullanılmakla beraber bu kelimenin vulgarize biçimidir. Her ne kadar “galat-ı meşhûr lûgat-ı fasîhden evlâdır” denilse de metin neşirlerinde kelimenin doğrusunu kullanmak daha da evlâdır.

Yenice yer ismi ise “eskice” de yer ismidir.

Sayfa 143, 412 nolu metin, İskeçe tütün üreticileri ile reji kumpanyası arasındaki ihtilafla ilgilidir. Bu metnin 5. satırında; “...lüzûmu talep edilmekte...” cümlesinde “edilmekte” kelimesi **edilmemekde** okunmuş, cümlenin anlamı olumsuz hale getirilmiştir. Sayfa 144, aynı metnin devamı, 2. satırda; “müddahar”, yani biriktirilmiş, toplanmış anlamında ism-i mef’ûl; **müddahir** okunmuştur. Müddahir; toplayan, biriktirip saklayan anlamında kelimenin ism-i failidir, etken halidir. Aynı satırda, yenice ve eskice kelimeleri yer ismi olarak algılanmış, Yenice ve İskeçe şeklinde okunmuştur. Cümle şöyle: “...kendi ambarlarında mevcûd ve müddahar külliyetli yenice ve eskice

tütünlerini...” Böylelikle ambarlarında birikmiş eski ve yeni ürün tütünler, Yenice ve İskeçe tütünleri oluvermiş. Haydi diyelim ki, yeniceyi yer ismi olarak okudunuz. Peki, metinde üç defa geçen İskeçe ile “eskice” kelimesinin imlâları arasındaki farkı fark edememeyi nasıl izah etmeliyiz? **İskeçe**; *elif, sin, kef, ce, he*; **eskice**; *elif, sin, kef, ye, cim, he*. 4. satırda “etmekden”, **eylemekden** okunmuştur.

Sayfa 145, 416 nolu metin, 6. satırda “neyyir” kelimesi **bir** okunmuştur. Cümle şöyle: “...hakk-ı ubeydânemdeki neyyir-i teveccühât-ı mekârim-gâyât-ı hazret-i hilâfetpenâhîlerinin bir nişâne-i mefharat-nümâsı...”

Sayfa 147, 420 nolu metnin özeti 2. satırda “...kurenâdan Ârif teblîğ etmekle, anın edâ-yı teşekkürünü...” cümlesinde “anın” kelimesi yazılmamıştır. Metnin 4. satırında “nevâz” kelimesi **nüvâz** yazılmıştır. Nevâz kelimesi metin boyunca yanlış okunmuştur.

Sayfa 148, 421 nolu metin, 4. satırda, “müteyemmen” kelimesi **müteymmin** okunmuştur. Müteyemmen; ism-i mef’ûldür; uğurlu, kutlu, mübârek; **müteymmin** ise ism-i fâildir; uğurlu sayan, mübârek kılan anlamına gelir. Metinde bu yanlış hep yapılmıştır. 5. satırda, matem, yas anlamındaki “şiven” kelimesi **şüyûn** okunmuştur. Cümle şöyle: “...dâhilî ve hâricî kâffe-i bedhâhânın mübtelâ-yı kahr u şiven olması...” Şimdi şiven’i **şüyûn** okuyanlara **şüyûn** ne anlama geliyor diye sorulsa, eminim ki, “ne bilelim ne anlama geliyor” diye cevap vereceklerdir.

Sayfa 149, 422 nolu metnin devamı, 3. satırda; “karye-i mezkûreye”, **karye-i mezkûra**; 16 satırda “kollar” kelimesi **kullar** okunmuştur. Cümlede şöyle geçiyor: “...müteaddid kollar ve mikdâr-ı kâfi polisler...” Söz konusu olan kolluk kuvvetleridir, kol devriye demektir.

Müstantik “mıntika” olabiliyorsa, neden sâir memurlar ve ahâli mintika ile bir araya gelmesin?

Sayfa 150, 424 nolu metin, 9. satırda, “müstantik” kelimesi **mıntika** okunmuştur. Cümlelerin doğrusu şu: “Kartal Kazâsı müstantikıyla sâir me’ mûrîn ve ahâlîden icrâ eylediğim tahkîkâta nazaran...” Aynı cümle şu hale getirilmiş: “Kartal Kazâsı **mıntikasıyla** sâir me’ mûrîn ve ahâlîden icrâ eylediğim tahkîkâta nazaran...” Kartal müstantiki, yani sorgu hâkimi olmuş mintika. Kelimeyi okuyamadımız, peki mintika ile sâir memurlar ve ahali aynı kategoride mi? Memurlar ve ahali, yani halk, mintika ile nasıl bir araya geliyor da tahkikata katkı sağlıyor? Okuyamıyorsanız boş bırakırsınız, olur biter. 12. satırda başka bir inci; “dağdâr” kelimesi **ağdâr** okunmuştur. Cümle şöyle: “...eşkiyâ-yı

merkümeden mutazarrır olmuş olanların dağdâr-ı ye's ü hirmân oldukları..." Ağdâr ne ola ki? Hangi lügatten?

Sayfa 151, 426 nolu metin, 12. satırda, "şeref-sudûr"un şeref'i **şuruf** okunmuştur.

Redâ'an "rızâan" okununca, Neyyire Hanım, Osmanlı Hanedanı'na rızası ile akraba oluverdi.

Sayfa 153, 430 nolu metin, 10. satırda, "bi'l-münâsebe", **bi'l-münâsibe** okunmuştur. Bu hatalı okuyuş ta tekrar edilmektedir. 431 nolu metin, 5. satırda "redâ'an" kelimesi **rızâ'an** okunmuştur. Redâ'at veya rezâ'at; süt emme demektir. Cümle şöyle: "...Neyyire Hânım'ın hânedân-ı celîlü'l-unvân-ı cenâb-ı gîtî-sitânîlerine redâ'an münâsebet-i tâmmesi olduğu..." Metinde, Sultan II. Abdülhamid'in sütninesinin çocuğu olan ve Üsküdar-İhsaniye'de oturan Neyyire Hânım, yani padişahın süt halası Neyyire Hanım'ın fakr u zarûretinden bahsedilmektedir. 6. satırda "hazîz" kelimesi **hakîkî** okunmuştur. Cümle şöyle: "...el-hâletü hâzihi yetmiş beş yaşında olup hazîz-i hâk-ı fakr u perîşânîye düşmüş..." Hazîz; en aşağı demek, dağ eteği demek, zir demek... "hazîz-i hâk-ı fakr u perîşânîye düşmüş", yani fakr u zarûretin en alt seviyesine düşmüş demek...

Sayfa 154, 431 nolu metnin devamı, 3. satırda "lihâz-ı inâyet ifâza"da lihâz kelimesi **lihâza** okunmuştur. Aynı sayfa, "Mezkûr Mektûb Sûreti"nde mektûb, **mektûbun**; metnin 16. satırında; "...on bin lira bedel mukâbilesinde resmen ferâğî icrâ olunmuştur." cümlesinde, "mukâbile" kelimesi **mukâbele** okunmuştur.

Sayfa 156, 32. satırda, "...nazar-ı dikkât-ı ubûdiyyetimi..." terkibi; **nazar-ı dikkat ve ubûdiyyetini** okunmuştur.

Sayfa 158, 436 nolu metnin özetinde "idâresi" kelimesi **dâiresi** okunmuştur. Böylece Liman İdâresi, **Liman Dâiresi** olmuştur. Metnin 4. satırında "iltizâm" kelimesi **ilzâm**; 11. satırda "mebnî" kelimesi **mübtenî**; 13. satırda konsolto kelimesi **konsülte** okunmuştur. Konsülte ile konsolto arasında, anlam bakımından cümlenin anlamını değiştirecek derecede bir fark olmamakla beraber, imlâ farkı vardır. Metinde yer alan, kelimenin konsolto şeklindedir.

Kerîh "girye" okunursa, yabancı seyirciler nazarında kızaktan indirilemeyen gemi ağlar!

Sayfa 160, 438 nolu metin, Tersâne-i Âmire'de kompozayt usulünde inşa edilen bir geminin, gemi tekniğine uygun yapılmadığına dair hazırlanan rapordur. Kompozayt bir gemi inşa yöntemidir. Bu usulde, gemi teknelerinin iç

kaplamaları sac ve dış kaplamaları ahşaptan yapılı; ayrıca teknelerin su kesimlerinden aşağı kalan dış ve dip sathı bakırla kaplanır. Bu şekilde inşa edilen gemiler için “kompozayt usulü gemi” denilmektedir. Bir gemicilik terimi olan bu kelime, sanki bilinmeyen bir şeymiş gibi orijinal harfleriyle parantez içinde yazılmıştır. Kelime doğru okunmuşsa da, kelimenin ne olduğunun bilinmediği anlaşılmaktadır.

Aynı metinde, 6. satırdan itibaren başlayan ve metnin sonuna kadar devam eden uzun cümlede dört kelime yanlış okunmuş, bir kelime de atlanmıştır: 9. satırda “mebnî” kelimesi **mebnâ**; 10. satırda “hikemiyye” kelimesi **ilmiye**; “mâiliyyet” kelimesi **mâhiyet** okunmuş; 12. satırda “mühim” kelimesi atlanmıştır. 16 satırda “kerîh” kelimesi **girye** okunmuştur. Girye; ağlama, ağlayış, gözyaşı demektir. Kerîh ise çirkin, iğrenç anlamını taşır. Şimdi bu uzun cümleyi, hataların bulunduğu kısımları, doğru okuyalım: Yanlış okunan kelimelerin doğru okunuşları italik olarak dizilmiş, atlanan kelime parantez içine alınmıştır: “...nisf-ı diğeri karada dest-gâh üzerinde kalmış olduğu ve bunun sebebi dahi dest-gâhın *mebnî* bulunduğu arza, sukût-ı ecsâm kânûn ve kâide-i *hikemiyyesine* tevfiķan muktazî bulunan *mâiliyyet* i’tâ olunmamış olmasından ibâret bulunduğunu ve mezkûr sefînenin hâl-i hâzırî üzre kalması ilerde Hudâ negerde büsbütün devrilmesi gibi (mühim) bir fenâlığı intâc şu sûret dünkü gün temâşâ için Tersâne-i Âmire’ye gitmiş olan yerli ve ecnebî seyirciler nazarında *kerîh* görüldüğü...” Bu uzun cümlenin, (*intâc ile şu sûret* arası, yani noktalı kısım alınmamıştır) nasıl okunduğunu görmek için, yukarıda verilen yanlış okunmuş kelimeleri doğruların yerine koymak yeterlidir.

Sayfa 161, “Mezkûr Mektûb Sûreti”, 12. satırda, “emr-i mahsûsu”, **emr-i mahsûs**; “asdikâ-yı bendegâna”, **asdikâ-yı bendegân**; imza yerinde “Liman Riyâseti Mu’âvini”, **Liman Riyâseti Başmu’âvini** yazılmıştır.

Sayfa 162, “Mezkûr Varaka-i İhbâriyye”, 2. satırda, “ziyâretiden”, **ziyâretinden**; 7. satırda, “kılınmışıdı”, **kılınmışdır** şeklinde okunmuştur.

“Bin gün olur da makâm-ı Meşîhati ihrâz ederse...”

Sayfa 163, 442 nolu metin, 2. satırda, “bir” kelimesi **bin** okununca “bir gün”, tabiatıyla **bin gün** olmuştur. Cümle şöyle; “...vukû‘bulan mülâkât ve mübâhasât arasında *bir gün* olur da makâm-ı Meşîhât’ı ihrâz eder ise...” 6. satırda, “edilmemiş” ile “husûsâtı” kelimeleri arasına **ve** ilâve edilmiştir. 7 satırda “da‘vât”, **daavât**; 13. satırda “düşmeyecek”, **düşmeyecek** okunmuştur.

Sayfa 164, 443 nolu metnin özetinde, “...Dersa‘âdet’e vürûd etmişler ise de...” cümlesi; **Dersa‘âdet’e vürûd etmişler ve ise de** okunmuştur.

Sayfa 166, 446 nolu metin, 5. satırda, “du‘âsıyla” kelimesi **iddiâsıyla** okunmuştur. Şöyle bir cümle; “...yevm-i mukaddes ve mübârekin mâ-dâmetü’l-melevân devâm u temâdî etmesi du‘âsıyla...”

Sayfa 174, 452 nolu metnin özeti, 2. satırda; “...mazzûn olan kesânın tahkîk-i ahvâline dâir...” cümlesinde “tahkîk-i ahvâl” terkibi **tahkîk ve ahvâl** okunmuştur. Metnin 17. satırında, “bildiğimden” kelimesi, **bilmediğimden** okunmuştur.

Sû-i hâl oldu “şu hâl...”

Sayfa 176, 454 nolu metin, 4. satırda; “talebe-i ulûmdan” terkinde “dan” eki, muhtemelen okunamadığından, terkip **talebe-i ulûm** okunmuştur. Aynı sayfa, 455 nolu metin, 8. satırda “sû-i hâl” terkibi **şu hâl**; sayfa 177, aynı metnin devamı, 3. satırda, “getürmüş” fiili, **göndermiş**; “dâire” kelimesi **idâre** okunmuştur. Cümle şöyle; “...muahharan külliyyen nâdim olarak mûmâ-ileyhi tekrâr me’ûriyyetine getürmüş ve dâire-i mahremiyetine almış...”

Sayfa 177, 456 nolu metin, 7. satırda; “...Tevfik Bey’le müştereken bir imtiyâz dahi istihsâl eylemiş...” cümlesinde “Tevfik Bey’le”deki **le**, yani **ile** bağlacı yazılmamış; 11. satırda, “...eylediğini bu kerre...” **eylediğin işbu kerre** okunmuştur.

Sayfa 178, 458 nolu metin, 6. satırda; “duba” kelimesi **depo** okunmuştur.

Sayfa 179, 459 nolu metin, 1. satırda; “civârına” **civârında**; 3. satırda; “civârında” **civârındaki** okunmuş; 6. satırda; “...kıyâm ve bir hayli...” de **ve** yazılmamıştır.

Keyfiyeti memleketine gönderelim gitsin!

Sayfa 181, 462 nolu metnin özeti; “Talebe’nin memleketlerine sevk ve i‘zâm keyfiyetinin...” cümlesinde, “i‘zâm ile keyfiyyet” terkip yapılarak **i‘zâm-ı keyfiyyet** okunmuştur. Eğer terkip yapılmak istenseydi “keyfiyyet-i i‘zâmı” şeklinde yazılırdı ve gönderilme keyfiyeti anlamı elde edilirdi. Ne demek **i‘zâm-ı keyfiyyet**? Keyfiyetin gönderilmesi! Oysa talebenin gönderilmesi keyfiyeti söz konusudur.

Sayfa 182, 463 nolu metin, 3. satırda; “getürülerek” kelimesi **götürülerek** okunmuştur. Getirmek ve götürmek mastarlarının imlâları farklıdır: Getirmek masdarında “t” harfinden sonra bir “vav” harfi vardır. Dolayısıyla “getürmek” şeklinde yazılır. “Götürmek”te ise “gef” harfinden sonra da bir “vav” harfi bulunmaktadır. Bu imlâ özelliği bilinmediği için aynı hata tekrarlanmaktadır. Aynı sayfa, 464 nolu metin, 3. satırda; “...hademe-i

şâhâne binbaşısı Ahmed Şevket Efendi...” **hademe-i şâhânenin binbaşısı** olmuştur. Yani padişah hademesinin binbaşısı... Aynı metnin devamı, 183. sayfa, 1. satırda; “bastonu” kelimesi **baston** okunmuştur. Aynı sayfa, 466 nolu metin, 2. ve 3. satırda “...Bâb-ı seraskerî kuyûdunca pek cüz’î...” cümlesinde **pek**, atlanmıştır veya okunamamıştır.

Sayfa 184, “Mezkûr Mektûb Sûreti”nde; “mektûb”, **mektûbun**; 2. satırda; “fâzılânelerine”, **fâzılânelerinden** okunmuştur. Cümle şöyle; “...tahkîkât neticesinde taraf-ı vâlâ-yı fâzılânelerine i’tâ-yı ma’lûmat edileceği...” Mektup, İzmir Telgraf Müdürü Reşat Bey’den geliyor. Mektubun muhatabı Kırımîzâde Neş’et Efendi, dolayısıyla tahkikat neticesi bilginin verileceği kişi Neş’et Efendi oluyor. 9. satırda; “...Ermeniler bile kabûl etmemektedirler.” Cümlesi bitiyor, yeni cümle “Bu kulübün...” diye devam ediyor. “Bu” işaret sıfatı **ve** okunmuş. Böylece ikinci cümle birinci cümlelerin parçası haline getirilmiştir: “...Ermeniler bile kabûl etmemektedirler **ve** kulübün...”

Sayfa 185, 468 nolu metin, 13. satırda; “teessürât-ı kalbiyyemin” terkinde, “teessürât” kelimesi **te’sîrât** okunmuştur. Tef’îl ile tefe’ul kalıpları arasındaki imlâ ve anlam farkı bilinmediği için, metin boyunca bu hata birkaç yerde tekrarlanmıştır.

Sayfa 186, 471 nolu metin, 7. satırda; “olamayacağını” **olamayacağından** okunmuştur.

Sayfa 187, 472 nolu metin, 1. satırda; “...muhibirlik eylediği ve fesâd-ı ahlâkı resmen sâbit olmasından dolayı...” cümlesinde, “fesâd-ı ahlâkı” terkinde **fesâd ve ahlâkı** okunmuş, yani terkinin iki kelimesi arasına bir “ve” bağlacı konularak terkip ortadan kaldırılmış. Peki ne olmuş? Şu olmuş: Muhibirlik ettiğinden bozukluk ve ahlâkı resmen sabit olmuş! Halbuki söylenen şu: Muhibirlik ettiğinden dolayı ahlâkının bozukluğu resmen sabit olmuş... 3. satırda, “nezâret” kelimesi **nâzır** okunmuş; 5 satırda; “...nazar-ı dikkat-ı sadakat ve diyânetlerini...” terkinde “dikkat” ile “sadakat” arasına **ve** bağlacı konulmuştur.

Sayfa 188, 474 nolu metin, 12. satırda; “...bu bâbda âmirlerinden aldığı evâmir-i şedîdeyi...” cümlesinde “âmir” kelimesi **emir**; “aldığı” **olduğu** okunmuştur. 189. sayfada aynı metnin devamı, 2. ve 8. Satırlarda “meclis” kelimesi, **meclisi** okunmuştur. Meclis her iki yerde de “Polis Meclis Reîsi” şeklinde geçmektedir. “Meclisi” okunabilmesi için, “sin” harfinden sonra bir “ye” harfine ihtiyaç vardır.

Sayfa 190, 6. satırda, “isteniliyor”, **istenilir** okunmuştur.

Sayfa 191, “Celâl Bey’in Varaka-i tahkîkiyesi”, Celâl ismi **Celâleddîn**; 12. satırda, “talebe” **talebenin** yazılmıştır.

İbrahim Paşa’da Amca Hüseyin Paşa Medresesi...

Sayfa 192, “İbrâhîm Paşa ve Amuca Hüseyin Paşa Medresesi’nde olan talebeden atıyye almayanların esâmîsi”nde “ve” bağlacı **da** okununca; İbrâhîm Paşa’da Amuca Hüseyin Paşa Medresesi olmuş. İki medreseden bahsediliyor; İbrahim Paşa semt ismi değil, medrese isimdir.

Sayfa 195, 478 nolu metin, 10. satırda; “...yetîm ve öksüz olan fakîre bir bâkîrenin...” cümlesinde “fakîre” kelimesi **hakîre** okunmuştur.

Sayfa 196, 479 nolu metnin devamı, 4. satırda, “Böyle bir hayrât-ı celîle ve mübârekenin îrâd-ı küllîsi sû-i isti’mâl ...” cümlesinde, “îrâd-ı küllîsi” terkibi **ibrâ ve küllîsi**; 6. Satırda “sinn[ü]sâl”, **sinn-i sâl** (yaşının yaşı) okunmuştur. Asıl metinde, müteradif iki kelime arasında, yani *sinn* ile *sâl* arasında olması gereken “ve” bağlacı zuhulen yazılmadığı için ne yapsınlar yani? Terkip yapıversinler... İşte cümle: “Böyle bir hayrât-ı celîle ve mübârekenin **ibrâ ve küllîsi** sû-i isti’mâl ve gurabâ-yı müslimînin ecel-i kazâyâ uğradılması gibi fezâyihin mevcûdiyyetini nâzır-ı müşârun-ileyh Gâlib Paşa şu sinn-i sâlinde kabûl...” Anlamı? Boş ver anlamı, anlayıversinler canım... Zaten bu tür albenili eserler, anlaşılmak için değil, rafları süslemek için hazırlanır!

Aynı sayfa, 480 nolu metin, 8. satırda; “...pek çok zevât ile cümle mensûblarının...” cümlesinde “zevât” kelimesi **ferdât** okunmuş. “Ferdât” ne demek? Ferd’in çoğulu mu? Ferdin çoğulu “efrâd” değil miydi? 9. satırda “garazda”, **garazında** okunmuş; 16. satırda “...ekseriyetle ve üç mâhdan beri külliye kemterleriyle mülâkâtdan mücânebet...” cümlesinde **ve** atlanmış; 22. satırda; “...merci’-i mahsûs ve münferidim bulunmakdan nâşî...” cümlesinde “münferidim” kelimesi **mutazarrım** okunmuştur. Mutazarrır; zarar gören, zarara uğrayan; münferid; yalnız olan, tek demek. Münferid ile mutazarrır arasındaki imlâ farkını bir tarafa bırakalım. Anlam üzerinde hiç mi düşünülüyor? Hem merci’-i mahsûs olacak hem de zarar gören merci’ olacak! Söylenen şu: Özel ve yegâne merciim...

Sayfa 199, “Mezkûr Esâmî Defteri”nde; İzmir, Limni, Rodos, Leryos, Sisam, Sakız, Çeşme, Muğla, Karpuz ve Midilli gibi on yer adı var. Buralardaki gazete ve şahıs isimleri yazılmış ama Midilli ile buradaki üç isim; Jan Volori; Leonidas Yovanidi ve J. A. Vlakos isimleri atlanmıştır. Ayrıca bazı isimler yanlış okunmuştur: İzmir’de Piyer Kastor, **Pirkastor**; Novo Klub, **Noder** Kulüp; Karpuz Adası’nda Leonidas Vlandi, **Leonid Esolandi**.

Memlûk “mülûk” okunursa, doktorların iddiası da padişahın iddiası olur.

Sayfa 200, 484 nolu metnin devamı, 3. satırda; “...geri aldirmiş ve bu da beyne’l-halk şüyû’ bulmuş olduğu...” cümlesinde “ve bu da” **diye de** okunmuştur.

Sayfa 201, “İhbârname Sûreti”, 5. satırda; çaresiz hastaların, zavallı hastaların anlamındaki “...bî-çâregân merzânın...”, kelime gurubu terkip yapılarak, **bî-çâregân-ı merzânın** okunmuştur. Doğal olarak anlamı da değişmiştir. Söylenen çaresiz, zavallı hastalardır; hastaların çaresizleri, zavallıları değil. Aynı metnin devamı, sayfa 202, 3. satırda “müzdâd” kelimesi **mezdâd**; 6. satırda “garaz-ı şahsî”, **garaz-ı şahsiyye**; 7. satırda; “...müdde’â-yı memlûkânemize...”, **müdde’â-yı mülûkânemize** okunmuştur. Metin, Vakıf Gurebâ Hastahanesi doktorlarının kaleme aldığı bir ihbarnâme metnidir ve söz konusu olan doktorların iddiasıdır, padişahın değil.

Şer’î mahkemelerin cemaatleri!

Sayfa 203, 488 nolu metnin devamı, 15. satırda; “...kelimât-ı nâmünâsibe...”, **kelimât-ı münâsibe** okunmuş; satırın sonunda “olduğunu” dan sonra **ve** ilave edilmiş; 18. satırda “...ketm-i hakikat edeceklerinden...”, **edeceklerinde**; 24. satırda, “...mahâkim-i şer’iyye şu’âbâtında...”, şu’âbât kelimesi **şu’ûbât** okunmuştur. Şu’âbât, günümüz dilinde de kullandığımız şu’be’nin çoğuludur. Şu’ûbât ise, şa’b’in çoğulu olan şu’ûb’un çoğul şeklidir, yani çoğulun çoğuludur. Cemaatler, topluluklar, taifeler anlamına gelir. Söz konusu şer’î mahkemelerin şubeleridir, cemaatleri değil. 24. satırın devamında “ittihâzıyla” kelimesi **ittihâdıyla** okunmuştur. Cümle şöyle: “...mahâkim-i şer’iyye şu’âbâtında istatistik mu’âmesinin ittihâzıyla...” Söylenmek istenen; şer’î mahkemelerde istatistikın uygulanmasıdır, yani ittihazıdır; ittihaz ise birleştirmektir. Aynı sayfa, 489 nolu metnin 2. satırında; “makâm-ı nezâret ve müsteşârî” nda **ve** atlanmıştır.

Sayfa 204, 489 nolu metnin devamı, 13. satırda; “ahden mevzû” **uhde-i mevzû**; 27. satırda; “hasmım” **hasım**; “denmesi” **demesi**; 31. satırda “siyâsiyyât” **siyâset** okunmuştur.

Sayfa 206, 492 nolu metnin özetinde; “Ecnebîden”, **Ecnebiyyeden** yazılmıştır.

Elhak ustalık ancak bu kadar olur!

Sayfa 207, “Mezkûr Tezkire Sûreti...” devamı, 10. satırda; “görülmediğine”, **görülmediğinden** okunmuştur. Aynı sayfa, 493 nolu metin, 9.

satırda; “mazhariyyeti”, **mazhariyetini**; hemen sonrasında “el-hakk” **ancak** okunmuştur. Asıl olan “el-hakk”ı “ancak” okuyabilme becerisi göstermek. Ustalık, uzmanlık ta bu değil mi?

Sayfa 208, 494 nolu metin, 7. satırda; “eyliyorlar” **eylerler** okunmuş; aynı sayfada, “Bâlâ-yı jurnalde münderic olan hicviyyenin aynen arzı...” cümlesinde **aynen** atlanmıştır.

Sayfa 210, “Mezkûr jurnalde...” metni 14. satırda; “bulduğuna” **bulunulduğuna** okunmuştur.

Vak‘a “def‘a” okununca; an-karîb bir vak‘a zuhûru, “an-karîb bir def‘a zuhûru” olur.

Sayfa 211, 497 nolu metnin devamı, 4. satırda; “...an-karîb bir vak‘a zuhûru...”nda “vak‘a” kelimesi **def‘a** okunmuştur: “... ba‘zı kimesneler gelerek ictimâ‘ etmekte bulunmuş olduklarını ve kendisi erbâb-ı müfsideden olmasına nazaran an-karîb bir **def‘a** zuhûru muhtemel olacağını...” 10. satırda; “türbedârlar”, **türbedârları**; “güşâd”, **küşâd**; 18. satırda; “bulduğunu”, **bulduğu**; 19. satırda; “müderrişi”, **müderriş**; 28. satırda; “misli gelmemiş”, misli **görülmemiş**; 30. satırda; “kütübhânedan”, **kütübhânedede** okunmuş; “gibi ve daha” da **ve** atlanmıştır.

Sayfa 212, “Kilârî-i sâni Hüseyin Efendi’ye...” metni, 5. satırda “isti‘âneyi”, **isti‘âne-i**; 6. satırın sonunda “olanlara”, **olanlar** okunmuştur. Aynı sayfa, 498 nolu metnin özetinde; “hâne” kelimesi **han** okunmuştur.

Sayfa 213, “Mezkûr Mektûbun Sûretidir” metninin 2. satırında; “niyyât”, **niyât**; 5. satırda; “bir takrîb”, **ber-takrîb** okunmuştur. Bir takrîb; bir yolunu bularak, bir şekilde anlamında kullanılmaktadır. Aynı sayfa, 500 nolu metnin özetinde; “edilemeyen”, **edemeyen** okunmuştur. Cümle şöyle: “İhtiyâcât-ı vâki‘anın arzıyla henüz istifâ edilemeyen ma‘âşımın ihsânı...”

Sayfa 214, “Şübhe-i azîme” de, 11. satırda; “bilemem”, **bileyim**; 501 nolu metnin 3. satırında “kırk beşer liradan”, “kırk **beş** liradan” okunmuştur. 501 nolu metin maaş arzıdır ve altında iki tarih bulunmaktadır. Birinci tarih, 1 Kânûn-ı evvel, maaşın verilmiş tarihi; ikinci tarih, 3 Kânûn-ı evvel, makbuzun takdim tarihidir. Bu ikinci tarih, 502 nolu metnin özeti altına yazılarak sanki bu metnin tarihiymiş gibi gösterilmiştir.

Sayfa 215, “Mezkûr jurnalde mestûr olan ihbârname” de, 2. satırda; “getürülmüş” fiili **gönderilmiş**; 7. satırda; “olduğundan”, **olduğundan** okunmuştur. Aynı sayfa, “Bahriye Nezâreti’nden Liman Riyâseti’ne...” metni, 2. satırında “getürülen”, **gönderilen** okunmuştur. Cümle şu; “Karadeniz Boğazı

hâricinde sâhibsiz olarak bulunup bir İngiliz vapuru tarafından Kavak Limanı'na getirülen Rus tüccâr sefinesi..." Sahipsiz Rus gemisi, Karadeniz (İstanbul) Boğazı dışında bulunuyor bir İngiliz gemisi tarafından Kavak Limanı'na getiriliyor. Şimdi "getirülen" yerine **gönderilen**'i koyarak bu cümle üzerinde biraz duralım: Sahipsiz Rus gemisi, Karadeniz (İstanbul) Boğazı dışında bulunuyor bir İngiliz gemisi tarafından Kavak Limanı'na gönderiliyor... Ey coğrafya nerdesin? Bırakınız coğrafyayı, *getirmek* ile *göndermek* masterlarının imlâ farkını bilen birisi herhalde bu cümleyi anlar ve doğru okurdu.

Sayfa 216, "Mezkûr Mektûbun Sûretidir" metni, 5. satırda; "edilebilmek", **edebilmek**; 8. satırda; "güşâd", **küşâd**; "ibhâmât", **ihâmât** okunmuştur. İbhâmât; ibhâm'ın çoğuludur ve cümlenin, sözün anlaşılamayacak derecede kapalı olması demektir. 14. satırda; "bast u temhîd" de temhîd kelimesi **temhîr** okunmuştur. Bast u temhîd; anlatma, sözü uzatma anlamında müteradif iki kelime yan yana kullanılmıştır. Temhîr ise mühürlemek demektir. Yirmi satırlık bir metinde, metnin anlamını değiştirecek dört okuma hatasını becerebilmek için herhalde epey mâhir olmak gerekir.

Sayfa 217, "Kezâ Mûmâ-ileyhin diğerk mektûbu..." metninde, 2. satırda; "kayden sâbit", **kayd-ı isbât** okunmuştur. Kayden sâbit; kayıtlı olarak sâbit olan demektir. Söylenmek istenen de budur. **Kayd-ı isbât**... isbâtın kaydı..

Sayfa 219, "Celâl Bey'in Reji Nâzırı hakkındaki..." metninde "Bey" kelimesinin "in" tamlama eki zaten yazılmıştır. Bu ek görülmüyor, sanki yokmuş gibi köşeli parantez içinde "Bey"e ekleniyor.

Sayfa 220, 505 nolu metnin devamı, 1. satırda "tahkîkâtı", **tahkîkât** yazılarak "ı" eki okunamamıştır. Aynı sayfada, "Mezkûr jurnalde mestûr Âdil Bey'in ihbârname sûreti"nde 3. satır, "...sem'-i âliye vâsıl olduktan sonra teftîşine me'mûren gelen..." cümlesinde "sonra" ile "teftîşine" kelimeleri arasına **ve** ilave edilmiştir. "...sem'-i âliye vâsıl olduktan sonra **ve** teftîşine me'mûren gelen..."

Sayfa 222, "Mezkûr mektûb sûreti" olacak; **Mezkûr mektûbun sûreti** değil.

Üstâdlar Hazreti İbrahim'e yemin ettirirler, ceremesini de Sâre'ye ödetirler...

Sayfa 224, 510 nolu metin, 7. satırda; "sahhına" kelimesi **sihhate** okunmuştur. Sayfa 225, aynı metnin devamı, 9. satırda, metinde tarih, "gurre-i Şa'bân" olarak yazılmasına rağmen, **1 Şa'bân** şeklinde okunmuştur. Gurre, ayın

ilk günü olmakla beraber, metnin aslında “gurre” yazılmışsa o şekilde okunmalıdır. Aynı sayfa, “Mezkûr takrîrin sûretidir” metni, 8. satırda; “...zevceleri Sâre, ümm-i veledleri Hâcer’e gayz edüp...” cümlesinde “Sâre” ile “ümm-i veledleri Hâcer” arasına bir **ve** bağlacı konularak cümlenin anlamı değiştirilmiştir: Cümlenin aslı şöyle; “Ve Hazret-i İbrâhîm salavâtullâhi alâ nebiyyinâ ve aleyh zevceleri Sâre, ümm-i veledleri Hâcer’e gayz edüp iki uzvunu kat’a yemîn ettikde, Hazret-i Allahü azîmü’ş-şân Hazret-i İbrâhîm’e; Sâre’ye emr eyle iki kulağını delsün, yemîninde hânis olmakdan halâs olur...” Burada anlatılan şudur: Hazret-i İbrâhîm’in hanımı Sâre, çocuğunun annesi diğer hanımı Hâcer’e kızıyor. Bu kızgınlıkla iki uzvunu keseceğine yemin ediyor. Bunun üzerine Hazreti Allah, Hazreti İbrâhîm’e; “Sâre’ye emret, iki kulağını delsin, böylece ettiği yemininin gereğini yapmaktan, yani iki uzvunu kesmekten kurtulmuş olur”.

Şimdi bu cümleyi bir de okudukları şekilde ele alalım: “Ve Hazret-i İbrâhîm salavâtullâhi alâ nebiyyinâ ve aleyh, zevceleri Sâre **ve** ümm-i veledleri Hâcer’e gayz edip iki uzvunu kat’a yemîn ettikde Hazret-i Allahü azîmü’ş-şân Hazret-i İbrâhîm’e; “Sâre’ye emr eyle iki kulağını delsin, yemîninde hânis olmakdan halâs olur ...” Bu cümlede, İbrahim iki hanımına kızmış oluyor, iki uzvunu kesmeye yemin ediyor. Allah, İbrahim’e; “Sâre’ye emret, iki kulağını delsin, böylece ettiği yemini yerine getirmekten kurtulmuş olur.” diyor. Yani iki eşine kızdığı için iki uzvunu keseceğine dair yemini eden İbrahim, ceremesini ödeyecek olan Sâre! Aynı metnin devamı, sayfa 226, 11. satırın başında, cümleye bir **ve** ilave edilmiştir.

Sayfa 230, 515 nolu metin, 2. satırda şöyle bir cümle var: “...Köçe-zâde Agop Efendi’nin bugünkü ânı sâ’atde hâliyle hem-hâl buyursun, âmîn.” Metinde Agop Efendi’nin ölüm döşeğindeki halinden bahsediliyor. Cümlede söz konusu olan Agop Efendi’nin can çekişme anıdır. Dolayısıyla, “bugünkü ânı sâ’atde”, yani “şimdiki halinde” demek isteniyor, ama “ânı sâ’atde”, **âtî sâatde** okunmuştur. Haliyle anlamı da “gelecek saatte” oluyor.

Tahrîr “taharrî” okununca; terekenin tespit işi terekenin aranmasına dönüşür.

Sayfa 231, 516 nolu metin, 6. satırda; “tahrîri” kelimesi **taharrî** okunmuş, yetmemiş, köşeli parantez içinde bir de “si” eklenmiştir. “Tahrîr” ile **taharrî**, ayrı anlamlar taşıyan, farklı imlâları olan iki ayrı kelime. Tahrîr, yazmak, tesbit etmek anlamındadır. Taharrî ise; aramak, araştırmak anlamını taşır. İki kelimenin imlâ farkını da Osmanlıca’ya aşına olanlar hemen fark eder. Şimdi cümleye bakalım: “...veresesı miyânında sağır bulunduğu istihbâr kılındığından, terekenin kânûnen tahrîri lâzimededen olup...” Jurnal, Agop

Efendi'nin ölümü ile ilgilidir. Agop Efendi'nin mirasçıları arasında yaşı küçük bulunduğundan dolayı, terekesinin yazılarak tesbit edilmesinin kanûnî bir zorunluluk olduğu belirtilmektedir. Aynı cümlenin devamında; "...Rumeli Kadıaskerliği cânibinden icâbı icrâ kılınacağı umûr-ı tabî'iyeden ise de..." cümlenin bu kısmında görüldüğü üzere Rumeli Kazaskerliği makamı söz konusudur. Ama kurumu, makamı ifade eden "kazaskerliği", **kazaskeri** okunmuş; "icâbı" kelimesi atlanmış veya okunamamış; "kılınacağı", **kılınacak** okunmuştur. Bir cümlede üç tane yanlış okuma...

İskât "şikâyet" okunursa, cevap veremez durumdaki patrik efendi şikâyet eder duruma gelmiş olur. Evkaf Nezâreti de hâkim tayin eder.

Aynı metnin devamı, sayfa 232, 7. satırda; "eylediği", **eylediğini**; 9. satırda "iskât", **şikâyet** okunmuştur. İskât; susturma, cevap veremeyecek durumda bırakmak demektir. Şikâyet ise sızlanma, yakınma anlamına gelir. İki kelime arasında ne anlam yakınlığı, ne de imlâ benzerliği vardır. İşte iskât'ın geçtiği cümlenin bir kısmı, gayet açık ve anlaşılır bir cümle: "...evvelâ Patrik Azaryan Efendi tesâdüf ederek mûmâ-ileyhimânın konağa duhûllerini ve icrâ-yı me'mûriyyetlerini men'e kıyâm etmiş ise de, kendüsü Agop Efendi hakkında vazîfe-i umûr-ı rûhâniyyesini ifâ eylediği misillü, kendüleri de hukûk-ı eytâmı sıyânete vazîfe-i me'mûre-i cismâniyyeyi ifâ edeceklerini ba'de't-tefhîm, patrik-i müşârun-ileyhi ol sûretle iskât ederek muhbîr-i merkûmun ihbârı..." cümle uzayıp gidiyor. Cümlede söylenen; patrik efendinin iskât, yani susturulması, cevap veremez durumda bırakılmasıdır. 24. satırda; "...irâde-i seniyye-i hazret-i hilâfet-penâhîleriyle mansûb..." cümlesinde, "hazret" kelimesi atlanmış; tayin edilmiş, atanmış anlamına gelen "mansûb" kelimesi **mensûb** okunmuştur. Mensûb; bir kimseye, bir şeye bağlılığı, ilgisi, nisbeti olan demektir. Ses benzerliği olan iki kelimenin, anlamı gibi imlâsı da farklıdır. Mansûb'ta "sad", mensûb'te "sin" harfi vardır. Metnin altındaki açıklamanın 3. satırında, "lâzime" kelimesi **lâzım** okunmuştur. Aynı sayfa, "Mezkûr varaka" başlığı altında 8. satırda; "teşkîl olunmuş", **teşkîl olunması**; 9. satırda "...ta'yîn olunuyor idi...", **ta'yîn olunur idi** şeklinde yazılmıştır. Satırın devamında; "Evkâf Nezâreti'nin hükkâm ta'yînine ne salâhiyyeti olabilir." cümlesinde, Evkaf Nezâreti'nin hâkimleri tayinde yetkisinin olmadığı vurgulanmaktadır. Burada "**ne**" yazılmadığı için cümlenin anlamı tamamen değişmiş, olumlu hale gelmiştir. Dolayısıyla Evkaf Nezâreti'ne hâkimleri tayin etme yetkisi verilmiştir.

Sayfa 235, 519 nolu metin, 5. satırda; "...üzre leffen ve aynen..."de **leffen** yazılmamıştır. "Mezkûr Varaka" başlığı altında, 1. satırda, "...olunup muahharan..." da **muahharan** atlanmış. 10. satırda "...daha mühim, daha

mu'tenâ..." arasına bir **ve** bağlacı konulmuş; 14. satırda "...bulunduğunu...", **bulunduğu** yazılmıştır.

Sayfa 236, 520 nolu metin, 5. satırda; "üç mâhdan beridir", **beri**; 10. satırda; "buyrulmayacağı", **buyrulamiyacağı** yazılmıştır.

Gâile-i şahsiyye, "âile-i şahsiye"; padişahın en kutsal arzusu da "padişaha hizmet ile övgü kazanmak" olmuştur.

Sayfa 237, 522 nolu metnin devamı, 7. satırda; "mu'âmelât-ı câriyye" de "câriyye" kelimesi **câriye** okunmuştur. Câriyye; câri olan, geçerli, geçer olan; devam etmekte bulunan demektir. Câriye; satın alınan hizmetçi, halayık anlamına gelir. Aynı sayfa; "Musâhib-i şehryârî Lütfî Ağa'nın..." metni, 1. satırda; "Aciz-i bî-vâyelerince en mukaddes ümniyye, zât-ı melâik-simât-ı cenâb-ı hilâfetpenâhîye ibrâz-ı hidemât-ı sâdikâne ile iktisâb-ı memdûhiyyet...", cümlesinde, "bî-vâyelerince" **bî-vâyeniz** yazılmış; "en mukaddes ümniyye", zât-ı melâik-simât-ı cenâb-ı hilâfetpenâhî ile terkip halinde okunarak cümlenin anlamı değiştirilmiştir: Cümlede söylenmek istenen; "en kutsal istek, arzu, niyet; padişaha dürüst hizmet ile övgü kazanmak..." Peki terkip halinde okunduğunda cümlenin anlamı ne oluyor bakalım; "...en mukaddes **ümniyye-i zât-ı melâik-simât-ı cenâb-ı hilâfetpenâhîye ibrâz-ı hidemât-ı sâdikâne ile iktisâb...**" : Padişahın en kutsal isteği, arzusu; padişaha hizmet ile övgü kazanmak! 7. satırda; "gâile-i şahsiyye", **âile-i şahsiyye** okunmuştur! Acaba şahsi ailenin zıddı nedir? Umumi aile mi? Cümle şöyle; "...bu sebeble gâile-i şahsiyyeden vâreste kalamadığımdan nâşî..." Yani, "...bu sebeble kişisel sıkıntıdan/kederden/dertten kurtulamadığımdan dolayı..." Kırımîzâde'nin demek istediği bu. Oysa adamcağızın ailesinden kurtulmak için bir derdi, bir şikâyeti yok, kendisine iftira atılmıştır. 15. satırda "mevânî-i tabîyyeler" de tabîyyeler, **tabîyyeleri**; 22. satırda; "eyledim", **eylerim** okunmuştur.

Sayfa 238, "Kilârî-i sâni-i şehryârî Hüseyin Efendi'ye Tezkire" de, 3. satırda; "Vücûd ve fikir rahatsızlığı...", **Vücûd-ı fikir rahatsızlığı** okunmuştur. Hem beden ve hem de fikir bakımından rahatsızlık ifade ediliyor. Kimsenin fikrin varlığından rahatsız olduğu yok.

Dârû kelimesi "vârid" okununca ne lâzım gelir? "Âtîfet ve şefkatin geleni" meydana gelir.

Sayfa 239, 523 nolu metnin devamı, 2. satırda; "Binâen-aleyh dârû-yı şefkat ve âtîfet-i ma'âli-menkabet..." cümlesinde, ilaç anlamındaki "dârû" kelimesi **vârid** okunmuştur. Vârid-i şefkat ve âtîfet... Âtîfet ve şefkatin geleni... Dârû ile vârid, iki ayrı kelime. Anlâm ilişkisi yok, imlâ benzerliği yok.

Acaba ne demek isteniyor? Bunun endişesi de yok. O zaman işte böyle bir şey ortaya çıkıyor. 3. satırda; “eylemekliğime” **etmekliğime**; aynı sayfa, 524 nolu metin, 6. satırda; “görülüyorsa”, **görülürse** okunmuştur.

Sayfa 241, 528 nolu metnin özetinde ve 1. satırında Yusufyadis ismi **Bosfiyadis**; 4. satırda; “şikâyetini”, **şikâyâtını**; “ismâ”, **istimâ**; aynı metnin devamı, sayfa 242, 4. satırda “etmekle”, **etmeğe**; 6. satırda “pul”, **yol** okunmuştur. “Mezkûr İhbârname Sûreti” altındaki tarihte gün adı olmadığı halde **Perşembe** yazılmıştır. Sayfa 243, aynı metnin 3. satırında Yusufyadis, **Bosfiyadis**; metnin devamındaki açıklamada; 2. satırda “Mevlevihâne Kapusu’nda”, “kapusu” kelimesi **kurbu** okunmuştur. İhbârname sahibi, Seyyid Veli’nin İstanbul’da ikamet ettiği adres, Mevlevihâne Kapusu/Mevlanakapı, Karaağaç Mahallesi, 10 numaralı evdir. Kapı kelimesini **kurub** okumak ta marifettir! Aynı sayfa, “Diğer İlm ü haberler buna şebîhdir” de, “haberler” kelimesi, **haber**; Yusufyadis yine **Bosfiyadis** okunmuştur.

Aynı sayfa, “Kilârî-i sâni-i şehryârî...” metninin tarihi 13 Şubat 1308’dir. 13 rakamı **17** okunmuştur. Gün adı olmadığı halde Çarşamba ilave edilmiştir. “Lütfî Ağa’ya Gönderilen Tezkirenin Sûretidir” metninin 4. satırda “akrâbını” kelimesi **akâribini** okunmuştur. Akârib, akrabanın; akrâb ise yakın anlamındaki “kurb”un çoğuludur; yakınlar demektir. Hocam lügatte bulamadığımız için kestirmeden akâribi yazıverdik... Ne fark eder?

Sayfa 244, “Lütfî Ağa’ya Gönderilen Tezkirenin Sûretidir” metninin devamı 8. satırda; “âcizânemin”, **âcizânin** okunmuştur. “Kilârî-i sâni Hüseyin Bey’e Tezkire”de, 1. satırda; “âcizîye”, **âcizâneme**; 2. satırda; “âcizânemin”, **âcizânenin** okunmuştur.

Bendegânın kadr ü kıymeti; övgüye layık olan hareketlerin vasıfları...

Sayfa 245, 529 nolu metin, 6. satırda; “be-tahsîs”, **bi-tahsîs** okunmuş; 7. satırda; “... şerefine iştirâk kadar bendegân-ı musâdakât-nişân için bir fahr u nevîn olamıyacağına ...” cümlesinde; kadar, **kadr** okunarak bendegân ile terkip yapılmıştır: “...şerefine iştirâk kadr-i bendegân-ı musâdakât-nişân için bir fahr ve nevîn olamıyacağına...” şerefine iştirak kadar bendegân için bir övünç ve... olamıyacağına... “Kadr-i bendegân” olunca anlamı bendegânın kadri/kıymeti oluyor.

Sayfa 246, “Turuk ve ma’âbir müdür-i umûmîsi...” metninin devamı, 5. satırda; “hükmederek”, **hükmedip**; 8. satırda; “familyaca”, **familyamca**; 10. satırda “evsâf ve medâyihin”, **evsâf-ı medâyihin** okunmuştur.

Sayfa 248, “Şeyh-i müşârun-ileyhin varakası sûretidir” metni 3. satırda; “hizmet-i mütemeyyene”, **hizmet-i mütemeyyine** okunmuştur. Mütemeyyene; uğurlu, kutlu; hizmet-i mütemeyyene; uğurlu, kutlu hizmet demektir. 4. satırda; “telakkî ve işâret-i ma‘neviyye” de **ve** yazılmamıştır. 5. satırda “herçi bâd-âbâd” deyimini, **herçi bad-â-bâd** şeklinde yazılmıştır.

Sayfa 249, 533 nolu metnin özeti, 2. satırda “kassâm-ı asker”, **kasâm-ı askerî**; metnin 13. satırında “vasîler”, **vasîleri** yazılmıştır.

Sayfa 250, 534 nolu metin, 5. satırda; “kirişler”, **kirişleri** yazılmış; 7. satırda “aşınup” kelimesi **esneyip** okunmuştur.

Müstetir’i “müstenid” okumak...

Sayfa 251, 536 nolu metnin özetinde “edildiğine”, **edildiği** yazılmıştır. Cümle şöyle; “Gayret İstimbotunun kasden gark edildiğine, hakkında şâyi‘ât deverânına dâir arz kaydıdır.” Aynı sayfa, “Varaka-i mezkûre” metni, 6. satırda; “...şu maksada mebnî mezkûr mağrûk istimbotu...” cümlesinde “mezkûr” kelimesi atlanmıştır. Sayfa 252, aynı metnin devamı, 5. satırda; “...şöyle bir kazâ-yı fecî‘ altında dahi bir takım makâsîd müstetir olduğunu i‘lân ediyorlar...” cümlesinde, “müstetir” kelimesi **müstenid** okunmuştur. Cümle haliyle şu şekle sokulmuş: “...bir takım makâsîda müstenid olduğunu...” Söylenmek istenen şudur; “şöyle fecî bir kazanın altında dahi bir takım maksatların gizli olduğunu ilan ediyorlar”. Yanlış okuma ile cümlenin anlamı, “şöyle fecî bir kazanın altında dahi bir takım maksatlara dayandığını” olmuş oluyor. Nasıl bir anlam ama! Aynı sayfa, 537 nolu metnin tarihi 26 Ramazan 1310’dur. 26 rakamı 16 okunmuştur.

Hayrât-ı müberrât; müberrâtın hayrâtı!

Sayfa 253, “Sûret-i Mektûb”, 18. satırda; “teehhur-ı ifâsında” terkibi, **teehhur ifâsında**; 20. satırda; “bırakılmış”, **bırakılması**; 23. satırda “veyâhûd”, **vehâyud** okunmuş; 30. satırda; “...vârid-i hâtır-ı kâsır-ı çâkerî...” de “kâsır” kelimesi yazılmamıştır. Sayfa 254, aynı metnin devamında Hicri tarih 30 Ramazan 1310 olması gerekirken, yıl sehven 1309 olarak yazılmıştır. Bu hata dipnotta; “orijinal metinde 1309 yazılmıştır ki bu kâtip hatasından olsa gerek” diye not düşülmüş. Hatayı yapan Neş’et Efendi’nin kendisidir, ayrıca bir kâtip yoktur. Aynı sayfa, 540 nolu metin, 1. satırda; “meberrât” kelimesi **müberrât** okunmuştur. “Canım bunda ne var? Zuhûlen “e”nin yerine “ü” yazılmıştır” denilebilir. Fakat kelime birkaç defa geçiyor ise ve her defasında bu şekilde okunuyorsa buna zuhûl denmez. Bunun adı kelimeyi bilmemektir. Meberrât; “meberre”nin çoğulu; hayır için, sevap kazanmak maksadıyla yapılan işlere denir ve müteradifi “hayrât” ile beraber “hayrât u meberrât” diye kullanılır.

Kelime, sayfa 255, “Mezkûr Varaka” başlığını taşıyan metinde 14. ve 17. satırlarda da geçmektedir. Burada da **müberrât**, üstelik 14. satırda hayrât ile terkip halinde okunmuştur. Hayrât-ı müberrât; müberrâtın hayrâtı! Müberrât nedir? Ne anlama geliyor? Müberrâtın hayrâtı ne demek? Şimdi bu soruları sorarak ve cevabını arayarak metni, cümleyi okumaya çalışanlar bu hataları elbette yapmazlar.

Su bendlerinin izlediği politika!

Sayfa 255, 540 nolu metnin devamı, 1. satırda; “cümleyi”, **cümlesi**; “mahsûsun”, **mahsûsunun** okunmuştur. Aynı sayfa, “Mezkûr Varaka” metni, 3. satırda; “...Su Nezâreti’nin hayli zamandan beri iltizâm ettiği meslek, bendleri ve yolları acınacak hale getirmiş ve su ihtiyâcını teşdîd ederek...” cümlesinde, “meslek” ile “bendler” terkip halinde okunmuştur. Gayet açık ve anlaşılır bir cümle. “İltizâm ettiği meslek”ten kasıt, Su Nezâreti’nin izlediği politika, takip ettiği yol. Bu politika ile su bendleri ve yolları acınacak hale gelmiştir. Peki “**meslek-i bendleri**” ne oluyor? Bendlerin mesleği/bendlerin tuttuğu yol, izlediği politika! 31 satırlık bir metinde; “...**iltizâm ettiği meslek-i bendleri**”, “**hayrât-ı müberrât**” ve “**müberrât**”, olmak üzere üç yanlış.

Sayfa 256, 541 nolu metnin özetinde “dâirdir”, **dâir** yazılmıştır. 542 nolu metnin 7. satırında; akıl durduran, göz kamaştırıcı anlamındaki “hıyre-bahş” birleşik sıfatı **hayret-bahşâ** okunmuştur. Hıyre; kamaşık, fersiz, donuk göz anlamında Farsça bir kelime. Hıyre-bahş şekliyle de sözlüklerde yer alır. Hayret veren, hayret verici anlamında “hayret-bahş, hayret-bahşâ” da vardır elbette. Ancak iki sıfat arasında anlam yakınlığı olsa da “hıyre” ile “hayret”in imlâları farklıdır. Metindeki de “hıyre-bahşâ”dır.

Sayfa 257, 543 nolu metin, 2. satırda; “...buyrulmak üzere leffen ve aynen atebe-i felek-mertebe-i hazret-i zıllullâhîlerine...” cümlesinde **leffen ve aynen** atlanmıştır. 544. nolu metin, 1. satırda “sonra”, **sonda** yazılmıştır. Kaligrafik bir sıkıntı; “rı” harfî ile “dal”ı ayırt edememe problemi.

Sayfa 258, 545 nolu metin, 7. satırda; “...korulardan eşcâr kat‘ını iltizâm etmiş...” cümlesinde “iltizâm” kelimesi **ilzâm** okunmuştur. İlzâm; birini susturma, cevap veremez hale getirme demektir. İltizâm ise, diğer anlamlarını bir tarafa bırakalım, bir tarih terimidir. Bir şeyi üzerine almak; devlet akarlarından birinin gelirlerini toplama işini üstlenmektir. İş yapan kişiye mültezim denir. Cümlede de; Beykoz eşrafından birkaç kişinin ortaklaşa devlete ait korulardan ağaç kesme işini üzerine aldığından bahsedilmektedir. 546 nolu metin, 8. satırda; “eylediğini”, **eylediği** yazılmıştır.

Bâb-ı fetvâ'nın cemaatleri...

Sayfa 259, 548 nolu metin, 1. satırda; “şu‘abât” kelimesi **şu‘ubât** okunmuştur. Şu‘abât; şu‘be kelimesinin çoğuludur. Şu‘ûb ise, cemaat, topluluk anlamındaki şa‘b kelimesinin çoğul şeklidir. Şu‘û‘bât da “şu‘ûb”un çoğuludur. Cümle şöyle; “Bâb-ı fetvâ devâir ve şu‘abâtı...” yani “Bâb-ı fetvâ'nın daire ve şubeleri...” 16 satırda; “...tarihiyle müverrah ve Emînü'l-fetvâ Nûrî imzâsıyla...” cümlesinde ve bağlacı atlanmıştır. 18. satırda; “...evkâf ve eytâm emvâlini muhâfazatan, gedikât hakkında mevzû kavânîn ve evâmir kuyûdâtının...” cümlesinde; “muhâfazatan, gedikât” terkip şekline sokularak **muhâfaza-i gedikât** okunmuştur. Böyle okunmuşsa ne olmuş? Şu olmuş: Vakıflara ve yetimlere ait malların korunması işi gediklerin korunması işine dönüşmüş. Sakatlanan bu cümlenin devamı 19. satırda; “...kavânîn ve evâmir kuyûdâtının ihrâcıyla Fetvâhâne'ye irsâli talebinden ibârettir.” cümle bitiyor, ancak cümleyi bitiren “ibârettir” kelimesi **ibâret** olarak eksik okununca bir sonraki cümle ile birleştirilmiş ve Neş'et Efendi'nin arı duru cümlesi içinden çıkılmaz hale getirilmiştir: “...kavânîn ve evâmir kuyûdâtının ihrâcıyla Fetvâhâne'ye irsâli talebinden **ibâret mezkûr tezkire Evkâf Nâzırı Galib Paşa kullarının manzûru olup olmadığını istifsâr eylediğim**de ...”

Zebân “ziyân” edilirse yalanın da gizlisi olur...

Sayfa 260, 549 nolu metnin özetinde ve metnin 9. satırında “güşâd” kelimesi **küşâd** okunmuştur. Kelimenin doğrusunun bilinmediği anlaşılmaktadır. Nitekim güşâd kelimesi, sayfa 8, 232 nolu metnin özetinde; sayfa 139'da; sayfa 211'de ve sayfa 216'da **küşâd** okunmuştur. 16. satırda; “ber-âverde-i zebân-ı ubûdiyyet” terkinde, dil, lisan anlamındaki “zebân” kelimesi **ziyân** okunmuştur. **Ber-âverde-i ziyân-ı ubûdiyyet** ne anlam ifade ediyor? Malum, “be” ile “ye” harfleri, kelimenin ortasında yer aldıklarında, temel çizgileriyle aynıdır. Yalnız noktaları sayı bakımından farklıdır. Ne yapalım, yazarlar, bu noktaların zamanın birinde okumada problem olabileceğini tahmin edememişlerdir. Kalemî harfin altına şöyle bir değdiriveriyorlar; tek nokta mıdır, çift nokta mıdır, fark edene aşk olsun!

Aynı sayfa, 550 nolu metnin 1. satırında; “Ecdâd-ı ma‘âlî-nijâd-ı hazret-i hilâfet-penâhîleriyle...” cümlesinde “hazret”; 7. satırda; “...bu cümleden olarak çend gün evvel...” cümlesinde “olarak” kelimeleri atlanmıştır. 11. satırda; “...bu kayıtsızlık, bu sûretle devâm eder ise...” cümlesi, “bu kayıtsızlık **sûretiyle** devâm eder ise” şeklinde okunmuştur.

Sayfa 261, 552 nolu metin, 5. satırda; “evâmir-i âlişânı”, **evâmir-i âlişân**; 6. satırda, “irâde-i seniyye-i hazret-i zıllullâhîlerini nâtık” da, “zıllullâhîlerini”,

zıllullâhilerine okunmuş; 7. satırda; “târîhiyle müverrah ve bâlâsı”nda **ve** bağlacı atlanmıştır.

Sayfa 262, 553 nolu metin, 7. satırda; “irtikâb-ı kizb-i mahzı”nda, “mahzı” kelimesi **mahfi** okunmuştur. Yalanın katıksızı olur, gizlisi olmaz; gizli olsaydı kimse farkına varamazdı. 13. satırda “...Şubatı gâyesine...” olacak, **gâyetine** değil.

Üzülen Te’sîr; Hazreti istihbarın şerefi!

Sayfa 263, 554 nolu metin, 4. satırda; “...Lutfî Ağa kulları emr ü tebşîr eylemiş idi.” cümlesinde , “tebşîr” kelimesi **tebşîren**, “eylemiş idi” eylemi, **söylemiş idi**; 11. satırda; “te’sîr-i müeyyisâne” terkibi, **te’sîr-i me’yûsâne** olarak okunmuştur. Müeyyis, üzen, kederlendiren anlamındadır. Me’yûs ise, ümitsiz, üzölmüş manasını taşır. Te’sîr, üzebilir ama üzölmez.

Sayfa 264, 555 nolu metnin devamı, 5. satırda; “...taraf-ı müctemi‘u’l-mecdi ve’s-şeref hazret[lerine] istihbâr...” cümlesinde, hazret kelimesine, “lerine” ilave edildiğinde metindeki zuhûl giderilmiş olur. Yapılması gereken budur. Ancak cümle şöyle okunmuş; **taraf-ı müctemi‘u’l-mecd ve’s-şeref-i hazret istihbâr...** “Hazret” kelimesindeki eksiklik fark edilemediği gibi, “şeref” ile “hazret” terkip olarak okunmuştur. “...Şeref-i hazret istihbâr”: Hazreti istihbârın şerefi !!! Herhalde bu istihbârın da saygın bir kişiliği vardır. O halde neden şerefi olmasın diye düşünölmüştür.

Aynı metnin 7. satırında; “... Ortaköy’deki mücedded sâhilsarayların müşârun-ileyhin ikâmetine ...” cümlesinde “mücedded” kelimesi atlanmış; 8. 9. ve 10. satırlarda, “... Hıdv-i müşârun-ileyhe, cennet-mekân-ı firdevs-âşiyân Abdülazîz Hân hazretleri kerîmelerinden Emîne Sultân hazretlerinin akd ü tezvîcleri...” cümlesinin okunmasında iki yanlış yapılmıştır: “Müşârun-ileyhe”, **müşârun-ileyh**; “akd ü tezvîc”, **akd-i tezvîc** okunmuştur. Akd ile tezvîc arasında “ve” bağlacı bulunur. Metinde geçen “akd ü tezvîc”lerdeki bu “ve” bağlacı her nedense fark edilemiyor ve her defasında **akd-i tezvîc** okunuyor.

Sayfa 265, 556 nolu metnin devamı, 9. satırda “cihet” kelimesi **cihât** okunmuş; 11. satırda; “...bir istiklâliyyet süsü vermek cihet cihet câlib-i enzâr-ı dikkat olmağla...” cümlesinde “cihet”lerden biri atlanmış, diğeri de **ciheti** okunmuştur.

Sayfa 267, 559 nolu metin, 8. satırda; “...kumandanlık-ı mûmâ-ileyhâya me’mûr-ı mahsûs dahi i’zâm kılınmış olduğundan...” cümlesinde “mûmâ-ileyhâya”, **mûmâ-ileyhe** okunmuştur. “Mûmâ-ileyhâ”, “mûmâ-ileyh”in

müennesidir. Cümlede işâret edilen kumandan değil, kurum olarak kumandanlıktır. Dolayısıyla zamirin müennesi kullanılmıştır.

Sayfa 269, 563 nolu metin, 4. satırda; "...teshîlât-ı lâzime için de zâten bu işin tahkîkâtına me'mûr..." cümlesinde dahi anlamındaki **de** atlanmış; 22. satırda, "ahşamısı", **akşâmı** okunmuştur. Sayfa 270, aynı metnin devamı, 3. satırda; "...olduğu cümle-i istitlâ'ât-ı ubeydânemdir" şeklinde sona eren cümle, bir sonraki cümleye bağlanarak okunmuş: "...olduğu cümle-i istitlâ'ât-ı ubeydânemden irâde-i seniyye-i cenâb-ı cihânânîleri..." haliyle cümle anlamsızlaştırılmıştır.

Sayfa 270, 564 nolu metin, 5. satırda; "...bulunmuş olduğundan ve hocalardan..." cümlesinde **ve** atlanmış. Aynı sayfa, "Mezkûr Mektûb Sûreti", 3. satırda "...kendi hisâbına alarak..." cümlesinde "alarak", **olarak**; 4. satırda "okkasını" kelimesi, **okkası** okunmuştur.

Sayfa 271, 566 nolu metin, 4. satırda; "...olmasına mebnî buradaki Ermenilerin..." cümlesinde, **buradaki** kelimesi yazılmamıştır. 6. satırda; "...bir iki gün evvel bir boğça derûnuna bir İslâm hocası elbisesi koyarak..." cümlesinde, "derûnuna" kelimesi **derûnunda** okunmuştur. "Canım bunda ne var, küçük bir hata. İsmi "e" halindeki bir kelime ismin "de" hali ile yazılmış" denilebilir. Kelime tek başına olsaydı, bu hatalı okuyuşun kimseye bir zararı olmazdı. Ama kelime bir cümlenin elemanı, üstelik bizim babamızın malı da değil bu cümle. Bakınız cümle ne hale sokulmuş: "...bir iki gün evvel bir boğça **derûnunda** bir İslâm hocası elbisesi koyarak..."

Sayfa 272, "Refik Efendi'nin Jurnalı", 8. satırda; "bir mikdâr Gazino'da oturup sâhilhâne-i mezkûrede ber-mu'tâd ictimâ'..." cümlesinde, "sâhilhâne-i mezkûrede" terkibi, **sâhilhâne-i mezkûrda** okunmuştur. Burada mezkûr kelimesinin müennes şekli gerekmektedir. Aynı sayfa, 568 nolu metnin özetinde; "gâvsâle" kelimesi **kavsâle** okunmuştur. Kelime "gâvsâle" veya "gûsâle"dir, kavsâle değil. Metnin 1. ve 3. satırlarında da geçen kelime yine yanlış okunmuştur. Aynı kelime, sayfa 273, "Mezkûr Tezkire" de, 5. ve 7. satırlarda da geçmektedir. Burada da **kavsâle** okunmuştur. Gâvsâle/ gûsâle; kösele, sığır derisi demektir. Gâv, sığır anlamındadır. Aynı metinde, 4. satırda "olduğu" kelimesi **olduğ** okunmuş; 12. satırda "senevî" kelimesi atlanmış veya okunamamıştır. 569 nolu metin, 1. satırda; "pek çok" kelimesi **çok** okunmuştur.

Bağırsaklar hastalıkları...

Sayfa 274, 570 nolu arzın tarihi 10 Temmuz, Salı olarak kaydedilmiştir. Hâlbuki bir üstte 569 nolu metnin tarihi 13 Temmuz Salı'dır. Dolayısıyla 10 Temmuzun Cumartesi olması gerekir. Gün adının zuhul eseri Salı kaydedildiği

anlaşılmaktadır. Metni okumaya çalışanlar (üç kişi olduklarını hatırlatalım) bu hatanın farkına varamadıkları gibi, “Mezkûr Mektûb Sûreti”nin tarihinde gün adı yazılmadığı halde 10 Temmuzun yanına Salı ilave etmişlerdir. Aynı sayfa, 571 nolu metnin özetinde “edilmesi” kelimesi **olması** okunmuştur. Cümle şöyle; “...Kasımpaşa Deresi’nin tathîr ve sedd ü bend edilmesi mukarrer olduğu...” Sayfa 275, aynı metnin devamı, 6. satırda; “...her tarafda vukû‘a gelen fesâd-ı mi‘de ve iltihâb-ı mi‘â hastalıkları...” cümlesinde “mi‘â” kelimesi **em‘â** yapılmıştır. Mi‘â, bağırsak anlamındadır, çoğulu “em‘â”dır. Metnin aslında da kelimenin tekili mi‘â yazılıdır. Zaten bağırsak iltihabı diyoruz; bağırsaklar iltihabı demiyoruz. Ancak her nedense, mi‘ânın çoğulu tercih edilmiş ve köşeli parantez içinde kelimenin başına bir “e” getirilmiştir.

Üzüntülü tedbirler!

Aynı sayfa, 572 nolu metin, 4. satırın sonu ile 5. satırın başında “civârından” kelimesi **civârındaki**; 7. satırda “mahallesine” **mahallesinde** okunmuştur. 15. satırda; “...ittisâlinde vâki‘ ve Hristiyanlara satılması...” cümlesinde **ve** atlanmıştır. 16. satırda; “...bir Hristiyana satılması için ne yolda tedâbir-i mekîdetkârâne ittihâz olduğuna...” cümlesinde; hile, düzen, aldatma anlamındaki “mekîdet” kelimesi okunamadığı için, mükedder kelimesine benzetilmeye çalışılmış, bir “re” harfi eklenerek mükedde[re]t elde edilmiş, yanına da cankurtaran simidi bir soru işareti konulmuştur. Bari yapmışken “mükedderiyet” yapsaydınız, cümleye uymasa da, hiç olmazsa bir anlamı olurdu. Tedâbir-i mekîdetkârâne; düzenbazca, hilekârca tedbirler demektir. Mükedder; kederli, üzüntülü, dertli; azarlanmış gibi anlamlar taşır. Kelimenin; bulanık, duru olmayan anlamı da vardır. Peki “tedâbir-i mükedderet” ne oluyor? Üzüntülü tedbirler mi?

Sayfa 276, 573 nolu metin, 2. satırda; “sû-i isti‘mâlâta”, **sû-i isti‘mâlâtda** okunmuş; 3. satırda “... uğrayarak yarı yarıya mahv ü hebâ olmakda ...” cümlesinde **yarı yarıya** atlanmış; 8. satırda; “dakâyık-mevfûr-ı hilâfetpenâhîleri” terkinde “mevfûr” ile “hilâfetpenâhîleri” arasına **hazret** kelimesi eklenmiştir. Aynı sayfa, “Varaka-i İhbâriyye Sûreti”nde 1. satırda “a‘dâd” kelimesi **idâd** (i‘dâd olması gerekir) okunmuştur. Cümle şöyle; “Bendegân-ı veliyy-i ni‘met-i a‘zamî a‘dâdına dâhil olmak şerefini...” İ‘dâd; hazırlamak demektir. A‘dâd ise aded kelimesinin çoğuludur, sayılar demektir. Cümlede, “padişah bendegânından sayılmak” anlamında kullanılmaktadır. 7. satırda; “cibâyetine” kelimesi **cibâyetce** okunmuştur. Kelime, cümlede şöyle geçmektedir: “Tapu vâridât-ı cesîmesi, bugün ehemmiyeti sayılır ve emr-i cibâyetine, en kolay vesâite mürâca‘atla hâsil olur...”

Sayfa 277, 574 nolu metin, 8. satırda; “derûnunda” kelimesi **derûnundan** okunmuştur. Cümle şöyle: “...işbu jurnallerden yırtılmayan bir adedini bi’z-zât müşâhede eylediğini vapur derûnunda alâ-melâ’in-nâs ma’a’l-kasem hikâye...”

Sayfa 278, 575 nolu metnin devamı, 12. satırda; “derûnundan” kelimesi **derûnunda**; 14. satırda; “olduğunu” **olduğu** yazılmıştır. “Mezkûr Varaka”nın tarihinde gün adı yazılmadığı halde Cumartesi ilave edilmiştir.

Koskoca “fetvâ müsevvidi” müsvedde yapınca padişah da müsvedde bir kula sahip olur.

Sayfa 279, 577 nolu metnin özetinde “güşâd” kelimesi yine **küşâd**; 3. satırda; “ahşamısı”, **akşamı**; 10. satırda; “arzına”, **arza** okunmuştur. Aynı sayfa, 578 nolu metin, 3. satırda “medârise” kelimesi **medâris**; 12. satırda “müsevvid” kelimesi **müsvedde** okunmuştur. Müsevvid’in **müsvedde** yapıldığı cümle şöyle: “...Makâm-ı meşihat’a takdîm etmekte oldukları fetvâ müsevvidlerinden ve bendegân-ı hazret-i hilâfetpenâhîlerinden Hoca Âkif Efendi kulları...” Müsevvid ile müsvedde aynı kökten geliyor. Ama her iki formun imlâsı farklıdır. Hadi diyelim ki, bu farkı ayırt edebilecek gramatik donanım ve imlâ bilgisi yetersizliği var. Anlamı merak edilmez mi? Müsvedde; karalama, taslak; üzerinde düzeltmelerin, ilavelerin yapıldığı ve temize çekilecek yazı demektir. Müsevvid; karalamayı, taslak metni kaleme alan anlamında ism-i fâil/etken ortaç olup aynı zamanda Bâb-ı meşihat’ta bir memuriyetin adı olarak bir tarih terimidir. Cümle bu bilgiler ışığında okunursa müsevvid efendi “müsvedde” olmaz. Olunca ne olur? Şöyle bir hikâye ortaya çıkar: Fetvâ müsevvidlerinden ve bendegân-ı hazret-i hilâfetpenâhîlerinden Hoca Âkif Efendi, müsveddeleri hazırlayan kişi olarak kendisi müsvedde, padişah da müsvedde bir kula sahip olmuş olur.

Sayfa 280, 578 nolu metnin devamı, 4 satırda; “mürâca’atdan”, **mürâca’atinden** okunmuş; 6. satırda; “...zuhûru dahi melhûz-ı kavî bulunmakda...” cümlesinde **dahi** atlanmıştır. Metnin tarihi 13 Ağustos Salı olarak yazılmıştır. Oysa metnin aslında tarih 3 Ağustos’tur. Zaten bir sonraki metnin tarihi 10 Ağustos Salı’dır. 3 Ağustos Salı olduğuna göre, bir hafta sonraki Salı günü 10 Ağustos’a gelir. Niye 3 Ağustos 13 okunmuş; çünkü Ağustos’un “elifi” 3 rakamından hemen sonra yazıldığı için elif harfi 13 rakamının “1”i gibi algılanmıştır.

“Tebliğin emri” ve Neş’et Efendi’nin “yılansız yataktan” kurtulamamış hanımı!

Aynı sayfa, 579 nolu metin, 5. satırda; “emr ü tebliğ eyledi” olması gerekirken, metnin aslında “ve” bağlacı zuhûlen yazılmadığı için “emr” ile

“tebliğ” terkip halinde okunmuştur. “Emr-i tebliğ; tebliğin emri/tebliğin işi”, cümle şöyle; “...hakikat-i hâlin arz ve beyânı hakkında şeref-sâdır olan irâde-i seniyye-i hazret-i zıllullâhîlerini Lutfî Ağa kulları emr [ü] tebliğ eyledi.” Görüldüğü üzere bir “ve” ilave edildiğinde zuhûl giderilmiş olur. 6. satırda “...firâş-ı bîmârîden henüz kurtulamamış olan haremim...” cümlesinde “bîmâr” kelimesi **bî-mâr** şeklinde yazılmıştır. Bîmâr; hasta demektir; **bî-mâr** ise yilansız anlamına gelir. Söz konusu olan hasta yatağıdır, **yilansız yatak** değil. 12. satırda; “meslek-i cedîdinin” terkihi **meslek-i cedîdenin** okunmuştur. Doğrusu “meslek-i cedîd”tir, **meslek-i cedîde** değil.

Sayfa 281, 579 nolu metnin devamı, 5. satırda “etmiş ise” de, “ise” **olsa**; 7. satırda; “nihâyet veririm”de, “veririm” **verirdim**; 9. satırda; “bendeğânınızdan”, **bendeğânenizden**; 20. satırda; “aldım”, **alırım** okunmuştur. Cümle şöyle; “Ben de Kırımîzâde Neş’et Efendi’den acımı tamamen aldım ve tertîbâtımı güzel yaptım.”

Sayfa 282, 581 nolu metin, 9. satırda; “eyler ise” de, “eyler”, **eder**; “mücâzâta”, **mücâzâtına**; “giriiftâr”, **girifdâr** okunmuştur. Bir cümlede üç yanlış okuma.

Sayfa 283, 582 nolu metnin devamı, 9. satırda; “...buyrulmaklığımı bugün dahi ağılaya ağılaya istirhâm...” cümlesinde, “buyrulmaklığımı” ile “bugün” arasına **ve** yazılmıştır. 583 nolu metin, 5. satırda; “üzerinden”, **üzerine**; 19. satırda; “mümâşâten”, **mümâşâta** okunmuştur.

Tavsiyenin îâdesi!

Sayfa 284, 583 nolu metnin devamı, 3. satırda; “bulunamayacağının”, **bulamıyacağının**; 4. satırda; “zarûretimi”, **zarûretim**; “kullarının”, **kullarını**; 9. satırda; “î’âde-i teveccüh” terkihibinde “teveccüh” kelimesi **tavsiye** okunmuştur. İ’âde-i teveccüh’ün bir anlamı vardır. Peki î’âde-i tavsiye’nin anlamı nedir? Tavsiyenin î’âdesi! Aynı satırda, “râyîşe dâir”, **işe dâir**; 16. satırda; “mebzûlî-i merhamet”, **mebzûl-i merhâmet** okunmuştur. 584 nolu metin, 5. satırda; “...vesîlesiyle medâyah-i celîle ve evsâf-ı cemîle-i veliyyü’n-ni‘met-i a‘zamîlerinden bahis olarak” cümlesinde, “celîle” ile “ve” bağlacı terkip yapılmıştır: Celîle-i ve; ve’nin celîlesi! 7. satırda; “buyrulmasına”, **buyrulmasını** okunmuştur.

Sayfa 285, 585 nolu metin, 5 satırda; “mebde-i feyz-i terakkîyât” terkihi, **mebde-i feyz ü terakkîyât**; 9. satırda; “... du ‘â-yı bî-riyâsını ref‘-i kabûlhâne-i Rabb-i ahad eyledim.” cümlesinde “ref‘-i kabûlhâne”, **ref‘ ve kabûlhâne**; 16. satırda; “... fûrûğ-ı a‘tâf-ı seniyye-i cihânânîleriyle müstetir buyrulması ...”

cümlesinde, “fûrûğ-ı a’tâf” terkibi, **fûrûğ ve a’tâf** okunmuştur. Aynı sayfa, 586 nolu metin, 5. satırda; “bir kıt’a mektûbla”da **kıt’a** kelimesi atlanmıştır.

Sayfa 286, 587 nolu metin özeti, “İstirhâmnâme Arzı”nda “İstirhâmnâme” kelimesi **İstihâmnâme**; metnin 6. satırında; “ma’nevîde” kelimesi, **ma’neviyyede**; 12. satırda; “ta’cîzen” kelimesi **ta’cîz** okunmuştur.

5-Terkiplerde/ Tamlamalarda Yapılan Hatalar

a-Veliyyü’n-ni’met terkibi

Günümüz Türkçesi’nde de kullanmakta olduğumuz “velinimet” kelimesi aslında bir isim tamlamasıdır ve nimetin sahibi, nimeti veren, besleyen anlamlarına gelir. Velinimet, metinde Sultan II. Abdülhamid’i ifade etmektedir. Kelime Osmanlıca metinlerde terkip şeklinde yazılır. Bu terkip hem Arapça tamlama “veliyü’n-ni’met” ve hem de Farsça tamlama “ veliyy-i ni’met” şeklinde yazılabilir. Arapça tamlamada görüldüğü gibi, ikinci kelimenin yani **ni’met** kelimesinin başında harf-i ta’rif/ belirtme edatı, yani el takısı vardır. Elimizdeki metinde de bu terkip, padişah için çokça kullanılmıştır ve hemen hemen geçtiği her yerde Arapça tamlama, sadece birkaç yerde Farsça tamlama şeklinde yazılmıştır. Metne bakıldığında, ni’met kelimesinin başındaki “el” takısı açıkça görülür. Böyle olmasına rağmen “**veliyü’n-ni’met**” terkibi, veliyy-i ni’met şeklinde yazılmıştır.

Veliyyü’n-ni’met terkinin yanlış yazıldığı yerler, kitabın hangi sayfa ve satırında bulunduğu, metinlerin arz numaralarıyla gösterilmiştir: Sayfa 3, 224 nolu metin, 6. satır; sayfa 4, 226 nolu metin, 3. satır; sayfa 9, 234 nolu metin, 2. satırın sonu ve 4. satırın başı; sayfa 10, 235 nolu metin, 3. satır; sayfa 11, 237 nolu metin, 6. satır; sayfa 18, **Mısır Mevleviyeti’ne**... başlığı altındaki metin, 5. satır; sayfa 23, 249 nolu metin, 3. satır; sayfa 33, 261 nolu metin, 9. satır; sayfa 35, 264 nolu metin, 15. satır; sayfa 37, 266 nolu metin, 6. satır; sayfa 41, 277 nolu metin, 5. satır; sayfa 56, 300 nolu metin, 5. satır; sayfa 61, 306 nolu metin, 10. satır; sayfa 72, 316 nolu metin, 3. ve 11. satırlar; sayfa 85, 327 nolu metin, 3. satır; sayfa 126, 388 nolu metin, 2. satır; sayfa 147, 419 nolu metin, 1. satır; sayfa 153, 431 nolu metnin özetinde; sayfa 157, 434 nolu metin 5. satır; sayfa 161, Mezkûr Tezkire Sûreti, 1. satır; sayfa 193, Tarafımdan Lutfî Ağa’ya gönderilen tezkire sûretidir, 6. satır; sayfa 195, 478 nolu metin, 3. ve 8. satırlarında; sayfa 197, 480 nolu metin, 11. ve 16. satırlar; sayfa 198, 482 nolu metin, 1. satır; sayfa 201, İhbârnâme Sûreti, 23. satır; sayfa 209, 496 nolu metin, 3. satır; sayfa 214, Şübhe-i azîme, 2. ve 4. satırlar; sayfa 248, Şeyh-i müşârun-ileyhin varakası sûretidir, 12. ve 17. satırlar; sayfa 251, 535 nolu metin, 2. ve 8. satırlar; sayfa 257, 544 nolu metin, 5. satır; sayfa 262, 552 nolu

metin, 10. satır; aynı sayfa, 553 nolu metin, 5. satır; sayfa 263, 554 nolu metin, 14. satır; sayfa 268, 562 nolu metin, 4. satır; sayfa 283, 583 nolu metin, 9. satır; sayfa 284, 584 nolu metin, 5. satır; sayfa 285, 585 nolu metin, 14. satır; sayfa 286, 587 nolu metin, 4. satır.

Sayfa 4, 236 nolu metin, 2. satırda; ...“mâye-i mubâhât ve mâ-bihi’l-hayât-ı ubeydânem...” olmak üzere iki terkip geçmektedir. Bu terkiplerin ikincisi, mâ-bihi’l-hayât-ı ubeydânem, **mâ-bihi’l-hayat ubeydânem** şeklinde, terkip yapılmadan yazılmıştır. Sayfa 9, 234 nolu metin, 2. satırda; “...hemvâre du’â-yı deymûmî-i ömr ü ikbâl...” şeklinde okunması gerekirken, “hemvâre-i du’â ...”, yani dua ile hemvâre zarfı terkip halinde okunmuştur. Anlamı ne olmuştur? Duânın her zamanı! Padişahın ömrünün ve saltanatının devamı için daima dua edildiği ifade edilmektedir. Hem-vâre, daima, her zaman anlamına gelen bir zarftır. Sayfa 11, “Ma’âş arzı” metninde, 1. satırda; “Sadaka-i ser-i ma’âlî-efser-i hazret-i hilâfetpenâhîleri...” **Padişahın yüce taçlı başının sadakası** anlamını ifade ediyor. Oysa şöyle okunmuş; “Sadaka-i âlî-i ser-efser-i hazret-i hilâfetpenâhîleri...” Nasıl bir anlam ortaya çıkıyor, deneyelim: **Padişahın baş tacının yüksek sadakası**, gibi Kırımîzâde’nin hayalinden bile geçemeyecek olan bir anlamsız ifadeyi elde etme becerisi ortaya konmuş oluyor.

Sayfa 19, 244 nolu metinde 2. satırda “Ser-kurenâ-yı esbak...” terkibi **Ser-kurenâ esbak** okunmuş. Aynı hata, aynı sayfada yer alan “Bâlâda muharrer arzda...” metninin 1. satırında da yapılmıştır.

Sayfa 20, “Musâhib-i Şehryârî’den Lutfî Ağa...” metninde 12. satırda “...mürâca’ât-ı vâkı’alarını son derece-i iz’âca kadar getürmüşlerdir...” cümlesinde; “son derece-i iz’âc”, terkibi “**son derece iz’âca**” okunmuştur.

Sayfa 27, “Bâlâda tafsîlâtı muharrer...” metninde 11. satırda geçen “bî-dirîğ lutf-ı âlîlerini”, şeklinde okunması gerekirken, bu kelime grubu **bî-dirîğ-i lutf-ı âlîlerini** okunmuştur. Bî-dirîğ ile lutfun terkip halinde okunması gereksizdir.

Sayfa 30, 258 nolu metinde, 5. satırda “...te’minât irâdesini”, **te’minât-ı irâdesini** okunmuştur. Cümle şöyle; “... iktizâ edenlere atıye-i seniyye-i hazret-i hilâfetpenâhîlerinin vaadıyla te’minât irâdesini âmir bulunan irâde-i seniyye-i hazret-i hilâfetpenâhîlerine imtisâlen...” yani “gerekenlere padişahın hediyesinin vaat edilmesi teminatını âmir bulunan irâdeye dayanarak” ifadesini havi cümlede “te’minât irâdesi”nin, **te’minât-ı irâdesini** şeklinde terkip yapılması yanlıştır.

Sayfa 48, 286 nolu metin, 13. satırda “avâm-ı ahâlî” terkihi **avâm ve ahâlî** okunmuştur. Böylece denilmek istenen “halkın sıradan insanları/ayak takımı”, **ayak takımı ve halk** oluvermiştir.

Sayfa 50, 289 nolu metin, 17. satırda “...bu nokta-i nazardan keyfiyet, ehemmiyeti hâiz bulunmuş olmağla...” olması gerekir. Şöyle okunmuş; **keyfiyet-i ehemmiyeti**. Söylenmek istenen keyfiyetin önemidir, önemin keyfiyeti değil.

Sayfa 59, 304 nolu metin, 11. satırda; “...idâre-i hükûmet ve me’mûrîn-i devlet ve icrâ’ât-ı Bâb-ı meşîhat aleyhinde...” cümlesinde “icrâ’ât-ı Bâb-ı meşîhat” terkihi “**icrâ’ât Bâb-ı meşîhat**” okunmuştur. Bu haliyle icraat ile Bâb-ı meşîhat arasındaki irtibat nasıl sağlanıyor? “İcrâ’ât-ı Bâb-ı meşîhat”, bir anlam ifade ediyor. **İcrâ’ât Bâb-ı meşîhat**’in ise anlamı yoktur.

Kıdemimizin velinimeti!

Sayfa 53, “İrfân Bey’in varakası”nda 19. satır sonu ve 20. satırın başında; “veliyy-i ni’met-i bî-minnet-i kavmimiz” terkihi **kavmimiz** kelimesi **kıdemimiz** okunmuş, hem de bir önceki kelime ile irtibatlandırılmadan. Yani “veliyy-i ni’met-i bî-minnet kıdemimiz” diye yazılmıştır. Hâlbuki söylenmek istenen; kavmimizin velinimeti.

b-Kalıplaşmış Terkipler

Kalıplaşmış terkipler, lügâtlerde yer alan terkiplerdir; nasıl yazılması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Bu tür terkipler de yanlış yazılmışlardır:

Hâk-ı pây; ayak toprağı, ayak tozu. Sayfa 33, 262 nolu metin, 4. satırda; sayfa 52, 296 nolu metin, 4. satırda; sayfa 190, 475 nolu metin, 4. satırda “hâk-ı pây” terkihi **hâk-pây** şeklinde yazılmıştır. Metindeki bütün “hâk-ı pây”lar **hâk-pây** okunmuştur.

Tûl-ı müddet; bu terkip “uzun zaman” anlamında kullanılır ve sözlüklerde de bu şekilde yer alır. Sayfa 40, 273 nolu metin, 10. satırda; sayfa 136, 400 nolu metnin özetinde bu terkip **tûl müddet** şeklinde yazılmıştır.

Bi’l-münâsebe; “sırası gelince; uygun düşünce; sırasını bularak, düşürerek; sırasında” gibi anlamlar ifade eden bir zarftır. Münâsib; uygun, yerinde, yakışık, yaraşık manalarını taşır. Münâsebet; ilgi, vesile, uygunluk, ilişik, yakınlık, bağ gibi anlamlara gelir. Bi’l-münâsebe; günümüz dilinde umumiyetle “bu münasebetle” diye de kullanılır. Bu zarf, metinde geçen her yerde **bi’l-münâsibe** okunmuştur: Sayfa 66, 309 nolu metnin devamı, 3. satırda; sayfa 79, “Mezkûr arzânâmede muharrer mektûbun kaydıdır” metni, 9. satırda;

sayfa 94, 342 nolu metin, 5. satırda; sayfa 183, 466 nolu metin, 6. satırda; sayfa 187, 472 nolu metin, 24. satırda; sayfa 233, 517 nolu metin, 3. satırda **bi'l-münâsibe** yazılmıştır.

Be-tahsîs; “tahsîsen, özellikle, hususiyle, hele” anlamında bir zarftır. Bu şekliyle sözlüklerde yer alır. Sayfa 81, “Yemen Lâyihası Sûretidir” metni, 25. satırda **bi-tahsîs** okunmuştur. “Bi” harf-i ta‘rîf ile kullanılır; bi’t-tahsîs.

Küllü yevm; “her gün” demektir. Sayfa 127, 389 nolu metin, 6 satırda; sayfa 157, 435 nolu metin 11. satırda; sayfa 177, 456 nolu metin, 9. satırda; sayfa 201, İhbâr-nâme Sûreti metni, 3. satırda; sayfa 239, 524 nolu metin, 2. satırda; sayfa 269, 563 nolu metin, 18. satırda; sayfa 280, 578 nolu metnin devamı, 3. satırda **küll-i yevm** okunmuştur. Cümle şöyle: “...müşâvir nâmyla me’mûr ta’yîn kılındığı ve küllü yevm sâat beşte mezkûr bankanın Dersa‘âdet merkezine azîmetle îfâ-yı vazîfe eylediği...”. Cümleden anlaşıldığı gibi bankaya müşavir tayin edilmiş ve her gün saat beşte görevine gitmektedir. İkinci cümle de şöyle: “...nöbet beklemekte olduklarını küllü yevm müşâhede etmekte bulunduğumdan...” Üçüncü cümle: “...Ayastefanos’da hiçbir kimse ile ihtilâl etmeyüp küllü yevm sabahleyin ilk trenle Dersa‘âdet’e azîmet...” Dördüncü cümle: “...Gurebâ-yı Müslimîn Hastahânesi’nin umûr-ı sıhhiyesince küllü yevm meşhûd-ı dîde-i teessûf olan ahvâl-ı nâ-marzîyesi...” Beşinci cümle: “...küllü yevm sansür me’mûrları cânibinden teftîş edilen...” Altıncı cümle: “...İncir Karyesi’nde, Sultaniye Çayırı ittisâlinde vâki‘ yalısıyla arkasındaki çiftliği, küllü yevm vürûd eden müsâfirlerin...” Yedinci cümle: “...kendüsünü hâlâ talebe addeden bir hayli efendilerin, küllü yevm müderris efendilere mürâca‘atdan hâlî kalmadıklarını...” Görüldüğü gibi, her gün aynı saatte yapılan bir iş veya olan bir şey söz konusudur. Peki **küll-i yevm** okunsa ne olur? O zaman **her gün** olmaz, **günün tamamı**; **bütün gün** olur.

Be-tekrâr: “Bir defa daha; yine, bir daha; yeniden” anlamlarında kullanılır. Sayfa 279, 578 nolu metin, 16. satırda, be-tekrâr, **bi-tekrâr** okunmuştur. “Bi” Arapça, “be” ise Farsça edattır. Anlam ve işlevleri aynıdır. Ancak “bi” harf-i ta‘rîf ile kullanılır: Bi’t-tabî‘, bi’n-netîce, bi’t-tekrâr gibi...

Leyte le‘alle: “Bakalım, bugün-yarın; inşaallah” gibi anlamlarıyla işi sürüncemede bırakma, savsaklama anlamında kullanılır. İki yazılış şekli vardır: Birinci şekli, **leyte le‘alle**’dir. Nitekim 310 nolu metnin aslının 8. satırında da bu şekliyle kullanılmıştır. İkinci şekli, leyte ile le‘alle arasında bir “vav”ın olduğu halidir. Bu şekli **leyt ü le‘all** okunur. Sayfa 67, 310 nolu metnin 11. satırında; sayfa 164, 442 nolu metnin devamı 3. satırda, asıl metinlerde birinci şekli, “leyte le‘alle” yazılı iken, **leyt ü le‘all** okunmuştur.

Sonuç olarak...

Pekçok kişi metin neşrinin kolay bir iş olduğunu düşünür; bu düşünceyle de bu işe kalkışır. Emek sarfedilir, zaman harcanır; metin yeni harflere, evet sadece yeni harflere aktarılır; paralar harcanarak basılır ve dıştan bakıldığında göz kamaştırıcı kitapların ortaya çıktığı görülür. Ne yazık ki, *Sultan İkinci Abdülhamîd Hân'a Takdim Edilen Jurnallerin Tahkik Raporları(1891-1893)* bir metin neşri olmamıştır. Sadece perişan edilmiş bir çeviri yazı metni ve dışı itibariyle “göz kamaştırıcı” kitaplar zümresinden olmuştur. Tezviç ile tezevücün imlâ ve anlam farkının farkında olmayanların; metin neşri gibi zor bir işin farkında olmaları beklenemez. Farkında olsalardı böyle bir işe soyunmamaları gerekirdi.

Dili hayli sade olan bir metnin bugünün harflerine aktarılmasında bu kadar hata yapanları ciddiye almak gerekir miydi? Elbette gerekirdi; nihayetinde vahim hatalarla malul bir metin de olsa, “bir şeyler” ortaya konulmuş ve bir hizmete vesile olunmuştur. O hizmet de, bu makalenin hazırlanmasıdır: Umarız makale, metin neşrinin, aynı zamanda çeviri yazının kolay bir iş olmadığını; ne olduğunu, ne anlama geldiğini ve nasıl yapılması gerektiğini göstermiş olacaktır.

